

EKEBY KYRKA (se artikel sid. 7)

Foto: Ove Haglund

KUMLA

UTGIVARE
NILS HELÄNDER

1974

45:e årgången

JULBLAD

En viktig affär

Står Ni i begrepp att sälja eller köpa fastighet
kontakta

SPARBANKERNAS FASTIGHETSBYRÅ

Hagendalsvägen 8, Kumla - Tel. 019/754 90, 754 91, 754 92, 754 93

En annons i

KUMLA TELEFONKATALOG

säljer effektivt hela året

Ring 708 81 för upplysningar

VÄLJ *gardinerna*
hos

Hills

Torget
Tel. 704 46

För julinköpen

rekommenderas

ANNA BERGS EFTR.

Allt i garn och handarbeten

Telefon 702 06

KUMLA

BEGRAVNINGSBYRÅ

Ombesörjer allt för såväl jordbegravning som
eldbegängelse. Begravningsbil tillhandahålles

Telefon 700 61 - 757 47

Bost. 710 12 - Sommarbost. 0582/401 34

DIRIGENT 1000

Komplett musikanläggning — Uteffekt 2x5 W

Julerbjudande **945:-**

KUMLA *Radio & TV*

Torget - Tel. 019/705 91

Sortiment — Service — Kvalitet

KUMLA KYRKA

Från bokbordet i kyrkan
säljes

KUMLA KYRKA

en bok om kyrkan och församlingsverksamheten m m

KUMLA KYRKA 1972

en rikt illustrerad beskrivning av den nya kyrkan

Vykort med motiv från kyrkan

Där finns också aktuell uppbyggelse litteratur, grammo-
fonskivor samt lösnummer av Vår kyrka m m

Bokbordet är tillgängligt hela den tid kyrkan
hålles öppen

Förtroendets "Ja"

Julbetraktelse av komminister Dag Selander, Hardemo

När Gud kallar Maria, svarar hon: "Se, jag är Herrens tjänarinna; ske mig såsom du har sagt." Maria visste vad Jesaja sagt om "smärtornas man". Hon måste ha anat, att hennes egen väg skulle bli mycket svår vid Hans sida. Trots det säger hon 'Ja'. Hon låter sig ledas och fostras. Hennes 'Ja' är tacksamt och hängivet i mötet med Elisabet: "Min själ prisar storligen Herren."

Betlehem . . . Den svåra upplevelsen vid framkomsten: att mötas av sårande blickar, döva öron och kalla hjärtan. Inget rum i härbärgen. Maria föder sitt barn i ett stall och lägger honom i en krubba. Smärtan och glädjen fördjupar hennes förtroendefulla 'Ja' till Gud.

Templet . . . Barnet bärs fram. Marias framtid avslöjas, när den gamle Simon säger: "Också genom din själ skall ett svärd gå." Hon darrar av rädsla, men omfattar ändå framtidsperspektivet med sitt 'Ja' till Gud. — Tolv år senare: som ett förebud, om vad som ska ske på långfredagen, förlorar föräldrarna här sin son och återfinner honom först efter tre dagar.

Kana . . . Femton år senare. Maria påpekar den katastrof som håller på att ske vid bröllopet. På hennes vädjan svarar Jesus: "Låt mig vara moder, min stund är ännu inte kommen." (Joh 2: 5) En vägg av främlingskap börjar resa sig: Maria måste avlägsna sig från mänskliga tankar och tränga in i Guds tankar. Hennes 'Ja' får inte utformas efter hennes eget sinne.

Nasaret . . . Maria upplever hur hård fiendskapen mot hennes son är. När Han i synagogan visar hur låsta landsmännen är mot Guds vilja, blir de rasande och det första mordförsöket mot honom äger rum (Luk 4: 28—30). Maria märker hur hatet vinner terräng.

På vandring . . . beger sig Maria en dag med sina släktingar för att övertyga sig om vad som sker med hennes son, och för att vara i Hans närhet, skydda honom. När hon hittar sonen, är Han omgiven av folkmassor.

Någon säger: "Se, din mor". Hans svar markerar på nytt ett främlingskap: "Vem är min mor?" Och Han räcker ut handen mot sina lärjungar och säger: "Detta är min mor och mina bröder! Var och en som gör min himmelske Faders vilja, han är min bror, min syster och min mor." I kärlek har Maria sökt upp sin son, men avvisas gåtfullt — samtidigt som något positivt i Hans ord finns riktat till henne: Maria uppfyller ju Faderns vilja. Men jordiska bindningar måste hon lämna.

Intåget i Jerusalem . . . ger ett ögonblick av glädje och ljus. Men snart hörs: "Korsfäst! Korsfäst!" Av Maria krävs nu att stå fast i sitt 'Ja' till sitt uppdrag och mogna in i uppgiften att vara alla kristnas mor.

Vid korset . . . hör hon honom ropa: "Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig?" Och när hon står fast i sitt 'Ja', kan hon gå in i sin uppgift att vara mor till alla dem, som älskar hennes son. (Joh 19: 26—27)

Det är detta julens budskap handlar om: att Gud ger mig sitt förtroende, ger sig själv, i Jesus Kristus; det är Gud som handlar. Marias 'Ja' är också min väg: förtroendets 'Ja' för att Guds kraft ska förvandla. Mitt 'Ja' är att under smärta mogna in i Guds planer. "Öppna ditt hjärta i bön och bot. Upplåt vart hemligt rum. Red dig att taga Guds Son emot, Tro evangelium: Himmelriket är nära" (Sv ps 48: 3). □

Erik Ekdahl

ERIK EKDAHL

Frans Michael Franzén

Flyttningen från Kumla

Här följer det tredje och sista avsnittet om Franzén, som handlar om hans vistelse i Kumla och flyttningen till S:t Clara församling i Stockholm.

Om Franzén i Stockholm hade många vänner bland kulturlivets ledande, så skulle han i Kumla få en vänskapskrets av delvis annan art, de förnäma adelsmännen och ej att förglömma kvinnorna på Säbylund. Att vänskapen blev så intim kan härledas av två orsaker. Franzén själv räknades till sin tids främsta på den andliga kulturens område, och han både gladdes åt ett förfinat sällskapsliv och hade den bildning och personliga förfining, som gjorde honom omtyckt i sådana kretsar, likaså var hans familj och särskilt hans döttrar i besittning av behagligt umgängessätt och intresse för vittert umgänge.

Familjen på Säbylund åter hade tydligen litterära intressen och uppehöll en förfinad herrgårdskultur. De satte värde på Franzéns och hans familjs vänskap. Det var främst innehavarinna av fideikommisset Charlotte Elisabeth von Essen, gift med den framstående lanthushållaren och politikern Nils Silfverschiöld, död 1813. Hon hade hos sig efter makens död sin syster Gustava Lewenhaupt, till vilken fideikommisset skulle övergå samt dennas barn Gustaf och Charlotte Lewenhaupt.

Såsom medelpunkt synes ha framstått Charlotte Silfverschiöld, vilken synes ha varit en utmärkt ädel och älskvärd personlighet.

Franzén hyllade henne i flera dikter och värderade tydligen mycket högt hennes vänskap. Då Tegnér's dikt "Axel" utkommit, skriver Franzén till T., att han några dagar uppskjutit läsningen av poemet och anger såsom orsak: "jag ville njuta det första gången i sällskap med flera, som kunde sentera det, och hoppades få fara med det till Säbylund, der fyra fröknar Palmstierna, utom fröken Lewenhaupt och hennes bror, som ständigt bo der, nu vistas och alla hafva mycken känsla för poesi." Då en vän till F. från Finland J. M. af Tengström var på besök i Kumla och tillsammans med den Franzénska familjen varit inbjuden till Säbylund skriver han: "Jag väntade mig ej annat än ledsamt hos det Grefliga Herrskapet, men det gick allt emot förmodan, då dagen förflöt ganska intressant. Men dertill bidrog mycket unga Grefven, som rest mycket utomlands och för öfrigt var

en mycket bildad man. Han sjöng vid Forte Piano på flera språk för oss, och det gjorde han mycket väl. Han är ett undantag bland Herrar Adelsmän genom sin litterära bildning."

Det var väl främst ungdomarna, vilka en tid utgav den tidning, som blivit omtalad såsom innehållande litterära alster av Franzén. Den utkom ena veckan på Säbylund och den andra i Kumla Prästgård. Såsom "retractiser" nämnas fröknarna Lewenhaupt och Lövenstedt. Namnet var "Mera sådant". Franzén lämnade själv såsom bidrag en del mindre dikter.

Av andra dikter från denna tid som anslöto sig till Säbylunds-familjen må nämnas dikten "Vid Claes Fritzkys minnessten", diktad till det tillfälle, då minnesstenen över Fritzkys restes på Kumla kyrkogård.

Det är flera, som tecknat livet i Kumla prästgård under F:s tid. Vi har främst B. E. Malmström, den kände skalden, sedan också F:s fosterson G. H. Mellin, hans mågar A. A. Grafström och C. von Hartman, vidare Johan Magnus av Tengström, Malla Silfverstolpe m fl.

Malmström har ju givit den mest poetiska skildringen, både i sitt inträdestal i Svenska akademien, då han efterträdde Franzén år 1847 och i sin kända dikt om "herdetjället i Kumla, sångens och skönhetens hem".

Han har också barndomsminnen från besök i detta hem och talar om livet hos prästfamiljen såsom "en sammanfattning inom en enda ram af allt hvad religion har mest tröstrikt, dikten mest oskuldsfullt, den mensklige sammanlefnaden mest älskvärdt".

Mera förtrogen med livet i Kumla prästgård var G. H. Mellin, vilken framförallt fäst sig vid densamma såsom samlingspunkten för "allt utmärkt och bildat" i trakten. Han skriver: "Det var en akademi i de gamles mening, som uppblomstrade på den stilla landtbygden, då han talade om sina många erfarenheter för kretsen af de umgängesvänner, hvilka slöto sig till honom! Hans mångsidiga lärdom, hans vidsträckta bekantskaper inom den lärda och vittra världen, och hans i en landsort ovanligt rika bibliotek, gjorde honom här, liksom i Åbo till representanten af hela landsortens bildning."

C. von Hartman har i sina "Skizzer ur Frans Michael Franzéns lif" framhållit det intellektuellt bildade umgängeslivet kring svärfadern. Han skriver: "I Franzéns gästfria hem på Kumla samlades så gerna för dagar och veckor allt hvad lärdom och snille egde högst, men huru beskriva de snillrika samtal der fru Lenngren, Tegnér, Ruthström m. fl. omgäfvade Franzén! Sjelf återflyttad till sina lifligaste dagar, då hans lyras toner väckte världens

DEN BÄSTA JULKLAPPEN — ett armbandsur från stjärnurmakaren

Presentartiklar i guld och silver
Väggur, köksur i stor sortering

Reparationer utföres omsorgsfullt
med garanti

BRINKS UR & GULD

Innehavare B. Augustsson

Telefon 702 62

säljer kvalitet — känner ansvar — lämnar garanti

beundran, kände Franzén sig öfverlycklig, och hans barnaoskuld framlyste då ofta så bjert.”

När man har så otvetydiga bevis för att F. trivdes i Kumla och hans församlingsbor med honom, så frågar man sig, vad som kom honom att söka sig till annan ort. Att helt kunna lämna riktiga svaret härpå, låter sig knappast göra. Det fanns väl sådana skäl, som öppet angivas, men det fanns även andra. Franzén själv skriver: ”I bland mina förnämsta hemliga skäl att söka mig härifrån var den fruktan, att ej vara sådan landtpastor jag borde vara.”

Då han redan 1815 första gången sökt befattningen som kyrkoherde i Klara i Stockholm, var det väl mest vänernas uppmaning, som inverkade. Han fick då mångdubbelt flera röster än den främste medsökanden C. P. Hagberg, men beslöt att avsäga sig sysslan. Han skriver ett avsägelsebrev till N. von Rosenstein, där det bl a heter, att hans önskan att komma till Stockholm berodde på ”ögonblickets känsla av dervarande litterära förhållanden, och att om den stunden återkommer, den dock alltid är blott tillfällig och på intet vis motväger den beständiga känsla av det lugn, den beqvämlighet, de ekonomiska förmåner jag här njuter.”

På våren detta år hade han varit i Stockholm, men funnit, att han icke längtade att bosätta sig där. Efter hemkomsten skriver han till Rutström: ”Det är ändå en stor sällhet att ha ett *hem* och många, som der vänta och med glädje mottaga en! *Tyvär!* visar sig Kumla prestgård nu på sin vackraste sida igen. Lövven börja redan spricka fram på stickelbärsbuskarna!” Det var i slutet av april och våren hade kommit rätt tidigt till närkessläkten, som den ibland brukar göra. Man riktigt förstår F., som rest hemifrån under den grå vårvintern med dess tristess men funnit storstaden så föga lockande och nu kommer åter till en grönskande idyll i Kumla.

F:s vänner ville dock tydligen, att han skulle komma till någon annan mera bemärkt plats. Han uppmanades att 1818 avlägga prov för pastor primariitjänsten i Stockholm och gjordes uppmärksam på möjligheten att efterträda Wallin såsom domprost i Västerås. Det senare synes ha tilltalat honom mest. I ett brev heter det: ”Till ett Domprostembete tycker jag mig vuxen. Högre har jag aldrig åsyftat, och finner mig ej duglig dertill.”

Beträffande pastor primariitjänsten åter skriver han till vännen Rutström: ”Helsa både Landshöfding Rosenstein och Commercerådet Lenngren och tacka dem för [deras] stora godhet emot mig; och säg dem, att jag icke är skapad för verlden och redan för gammal att gå i en ny skola och att jag finner mig lyckligast der jag är.”

År 1818 gjorde F. en resa till Finland för att besöka släktingar. Dottern Rosina hade ingått äktenskap med den finländske läkaren Carl von Hartman. F:s vänner i Sverige fruktade nog ibland, att han skulle återvända till Finland. Han hade dock ej några tankar därpå, och kärleken till Kumla avhöll honom även från att söka Västerås.

Han var nu promovrad till teologie doktor i samband med Karl Johans tronbestigning, och 1820 utnämndes han till kontraktsprost.

Frimärke utgivet 1972 med anledning av 200-årsminnet av Frans Michael Franzéns födelse

En av hans vänner återger i ett brev till Tegnér ett yttrande av F., ”enligt vilket denne nu skulle ha fullt och fast beslutat att aldrig övergiva Kumla, utan begynna att ombygga sina kyrkor och i dem resa sig ett minne för sekler. Emellertid lär han vara trött vid det gästgifvarlif han i Kumla fördt, och detta hoppas jag, skall göra hans föresats att för alltid kvarstanna omintet”, heter det dock till sist i brevet.

Här skymtar ett andra skäl för flyttning från Kumla: de stora utgifterna, vilka voro en nödvändig följd av den gästfrihet, som ansågs vara ofrånkomlig på denna plats. Det berättas, att ibland vänner från långväga orter kommo på besök och anlände på natten, men utan att väcka någon togo sig in i de flyglar, som voro de vanliga för gäster, och först på morgonen gåvo sig tillkänna för värdfolket.

Hans hustru Sophie Wester var ej heller den, som kunde på ett ekonomiskt sätt sköta ett sådant stort hushåll.

Redan 1815 klagade F. i ett brev till Tegnér över de oväntat stora utgifterna i Kumla, och i ett brev till Wieselgren 1823 redogör han för sina inkomster, vilka voro ganska stora, ”men”, skriver han, ”ännu har ingen varit här utan att sätta sig i eller förbliva i skuld”. Med tanke på företrädaren, Rosenstein, tillägger han: ”Ätminstone bör det vara en strängare hushållare än jag eller ärkebiskopen.”

Redan år 1823 blev kyrkoherdebefattningen i Klara åter ledig, och nu funderade F. återigen på att söka densamma, även om han nu ej räknade att vara så omtyckt där nu som 8 år tidigare, då han avsade sig tjänsten.

Han skriver till biskop Jakob Tengström i Åbo: ”Jag har kommit i ny frestelse att söka Klara. Ännu har jag icke fattat mitt beslut, det finnes många skäl med och mot. Det största skälet för saken är, att min hushållning i Kumla icke bär sig och att vi där ej kunna rätta munnen efter matsäcken. Blir det flyttning, så kostar det obeskrifligt på mig att lämna det kära stället.”

Franzén lämnar Kumla

Han sökte dock tjänsten, men fick nu ej det högsta röstetalet. Höga vederbörande ansågo dock Franzéns meriter vara de högsta, och han utnämndes den 28 maj 1824.

Tegnér hade tvivelsmål om hans lämplighet för denna tjänst. Han skriver på sitt vanliga spetsiga sätt: ”Gud

Lantmännen

ÖREBRO LANTMÄN FÖRENING UPA

Filial i Kumla

Telefoner: 701 77, 705 87, 789 90

FODERMEDEL - GÖDSELMEDEL - KALK - SPANNMÅL
UTSADEN - FROER - MASKINER -
DRIVMEDEL - ELDNINGSSOLJOR M. M.

Borta ur stadsbilden

vet också hur det går för honom, då han med sin christliga enfaldighet kommer på predikstolen efter den blomsterrike Hagberg. Den apostoliska enkelheten kan vara bra och lämpelig för allmänheten i Kumla; men allmogen i Clara, som har band och stjernor fordrar äfven i Guds ord litet mera grannlåt.”

Enligt vad Wieselgren skriver, voro dock dessa farhågor onödiga: ”Med Franzéns ankomst till Stockholm framträdde för huvudstaden ett bevis, att den gamla gudsfruktan ej var (= förhöll sig) till tidens högre bildning som eld till vatten, hvilket man synes trott.”

Den ibland hörda förklaringen, att det skulle vara fruktan för bestyren med ny kyrkobyggnad i Kumla, som var en avgörande drivkraft för flyttningen, synes ej bekräftas av breven. De ekonomiska skälen synes överväga. F. hoppades, att det skulle gå bättre i Stockholm med penninghushållning, i stället för att som i Kumla sköta en stor lantgård och uppbära större delen av lönen in natura.

Flyttning till Stockholm

Det sista sockenstämmoprotokollet, som F. skrev den 1 maj, innehåller bl a följande ord: ”Afgående Pastor tog slutligt afsked af församlingen med tacksägelse, förmaning och tillönskan af Guds nåd och välsignelse.”

Det låter nästan som en kärv officiell skrivelse. Man vet dock att det var en svår stund, då han skildes från denna plats. Mågen Grafström skriver därom: ”Det var icke utan att han nu ångrade det steg han tagit. Med saknad såg han sig nödgad att lämna en ort, som blifvit honom kär och en församling, där han vunnit allas kärlek och tillgivenhet. Vid afskedsstunden hade allmogen talrikt samlat sig på gården för att ännu en gång se sin älskade herde. Djupt rörde honom den sorg, som på alla ansikten stod målad.”

Om man skulle nämna något, som finnes kvar i Kumla och minner om F., så blir det bara obetydligheter. Kyrkan, där han predikade, ersattes kort efter hans flyttning av den nya, prästgårdsbyggnaden, där han bodde, är likaledes (tyvärr) borta. Äldre kumlabor minnas den dock, och beskrivning av den har varit införd i Kumla Julblad 1933 och 1948.

De övriga många gamla byggnaderna vid kyrkoherdebostället äro likaledes nedrivna. Kvar finnas väl några av träden i parken, bland dem fyra ekar, som F. säges ha planterat. Parken ordnades av F:s företrädare Rosenstein. Den hade dock delvis ett annat utseende och var betydligt större än i våra dagar. Till den hörde då en del av den nya (östra) kyrkogården, där den s k ”Franzéns grotta” finnes kvar. Enligt traditionen skall han där ha diktat flera av sina skaldestycken och psalmer. Grottan underhålles av Kumla församling, och i densamma uppsattes 1946 en medaljong, föreställande F., utförd av konstnären Karl Hultström, Stockholm, och gjuten av firman Sporrang & C:o, Stockholm.

Minnet av F. finnes dock kvar, och då hans psalmer sjungas i kyrkan, är det väl ännu några, som tänka på den blide skalden, vilken här framlevde tretton lyckliga år av sin skiftesrika levnad. □

Översta bilden: Odengatan 5, 7 och 9. Mellersta bilden: Sveavägen 1. Undre bilden: Sveavägen 3. Odengatan 5 användes först till kafé senare till livsmedelsbutik. I nr 7 hade bl a E Hallmén specerieraffär, på senare år har där varit herrfrisering. I nr 9 har det bl a varit begravningsbyrå, elaffär, charkuteributik och bar. Sveavägen 1 är gårdshus och nr 3 innehöll bostäder

Hagendalsvägen 5

NYVELIUS

Telefon 700 23, 705 00

**Plastmattor - Tapeter, moderna mönster - Tapetväv
Allt för inom- och utomhusmålning**

Holger Löwenadler

NILS HELANDER

Holger Löwenadlers far på "grönbete" i Kumla

Det 1910 raserade åldriga prästtjället i Kumla hade mycket att förtälja oss sena kumlaiter. Inom dess hundraåriga väggar hade ofta samlats det andliga och litterära Sveriges stormän. Hit hade vid flera tillfällen kungligheter kommit på besök och funnit sig väl med prästgårdens gästfrihet. Än i dag får man höra många be-

klaga, att den historiska byggnaden jämnades med marken.

I den gamla prästgården förekom så mycket sällsamt och mystiskt, att den mer än en gång blev en vallfartsort för långväga vandrare. Här skall endast erinras om prästdottern Margareta Nericius underliga syner och uppenbarelser på 1600-talet, då folk från hela Närke samlades i prästgården, trängde in i de små rummen eller förpassade sig upp på taket för att om möjligt få höra flickan i sitt extatiska tillstånd ivrigt mana till bot och bättring, kyrkobesök och nattvardsgång.

Skuggor och dagar, kärlek och romantik växlade i herdetjället. Mycket av vidskepelse har där förklarats, och månet sörjande hjärta har där funnit tröst. Mer än en prästfru har där fått se sin unge make flyttas ut till kyrkogården och så småningom tröstats med församlingens "välvilliga beslut att välja efterträdare, som förband sig att äkta företrädarens änka".

I slutet på 1840-talet var bland inackorderingarna i prästgården två judinnor, systrarna Isabella och Amalia Feit, vilka konfirmerades av prosten U. Uddén, som då var kyrkoherde i pastoratet. De vackra flickorna var mycket eftersökta lekkamrater av ungdomarna i Kumla, framförallt av syskonen Adlers i länsmansgården. När kumlavistelsen var slut flyttade de åter till hemmet i Stockholm. Isabella Feit blev sedermera bekant med kassören i riksbanken Fredrik Wilhelm Löwenadler, med vilken hon också ingick äktenskap. Bröllopet firades i Kumla kyrka, och vigselförrättare var brudens konfirmerationslärare. Äktenskapet lyckliggjordes med ej mindre än 17 barn, av vilka ännu 6 är i livet.

Vistelsen i Kumla glömdes inte så lätt. Särskilt Isabella L. mindes gärna den lyckliga kumlatiden. Hennes båda tvillingpojkar, Herman och Otto, hade av läkare ordinerats på "grönbete" under sommaren 1885. Hon var nu ensam med sin stora barnskara, då maken avlidit redan 1875. Gärna ville hon sända sina pojkar till Kumla och anförtrödde även detta till ungdomsvännen från Kumla, dåvarande tullförvaltaren G. Adlers i Stockholm. Han skrev till Lars Fromstedt i Kumlaby och bad honom ta hand om ett par stockholmspojkar, som behövde ut-

När jag skrev den vidstående intervjun med Lars Fromstedt, Kumlaby, visste jag ej att en av tvillingarna, Herman, var far till skådespelaren Holger Löwenadler. Detta fick jag bekräftat av julbladets medarbetare, dr Jonas L:son Samzelius, Uppsala.

En dag läste jag ännu en gång skildringen om stockholmspojarna och fann den vara värd att införa på nytt. 1937 var ju julbladets upplaga ganska begränsad. Jag undrade om vår nu så bemärkte skådespelare, Holger Löwenadler, läst vad Lars Fromstedt berättat om hans far och farbror. Varför inte fråga honom. Eftersom 1937 års julblad för länge sedan var slut, bifogade jag en fotostatkopia med brevet. Som svar kom ett synnerligen älskvärt brev, som glädde mig mycket. Här följer några rader ur brevet.

"Vid min hemkomst för någon dag sedan mötte mig Ert brev och Er roliga skildring av ett idylliskt sommar-Kumla för ack så länge sedan. Min far, Herman Löwenadler, talade mycket litet om sin barndom. Minnena var avlägsna och splittrade. Därför var Kumlavistelsen en nyhet för mina syskon och mig. Vi har alla funnit stort nöje och intresse av Er tidstypiska skildring. Att min farmor, Isabella Feit, konfirmerades i Kumla visste jag däremot. Eftersom hon dog flera år innan jag föddes, är min vetskap om hennes ungdom och person ganska summarisk. Därför är jag tacksam för Ert älskvärda bidrag.

Er Holger Löwenadler"

NH

God jul och Gott nytt år

ÖSTERMALMS LIVSMEDEL

S:a Kungsvägen 17, Kumla telefon 700 80

på "grönbeta" under sommaren. Sedan Fromstedt under- rättat sin hustru om innehållet i Adlers brev, var de båda överens om att ta emot pojkarna.

I ett brev till Fromstedt ber fru Löwenadler F. se till, att hennes pojkar får vara med om samma stärkande friluftsliv, som hon själv en sommar fått vara med om i det idylliska Kumlabý. Hon manar också Fromstedt att hjälpa dem med deras ferieläsning.

Fromstedt bodde denna tid i en gårdsbyggnad, numera tillhörig kyrkovård Arvid Eriksson i Kumlabý. Pojkarna Löwenadler trivdes bra och fick snart en hel del lek- kamrater, bl a ungdomarna Hallmén och Joh. Persson i Fylsta. Herman och Otto var iklädda knäbyxor, vilket inte var så vanligt i 1880-talets Kumla. Stationspojkarna hade svårt att förlika sig med denna klädsel, och det kom då och då till gruff och slagsmål. Men stockholms- pojkarna var ingalunda sinnade att ta emot stryk och tacka utan gav duktigt igen. Herman hade moderns syd- ländska utseende, medan Otto däremot hade markanta svenska drag. Av denna anledning erhöU de smeknanta juden och svensken.

Pojkarnas läxläsning vållade snart Fromstedt stora be- kymmer. "Med min klena skolbildning förstod jag inte så mycket av deras läroböcker men ansträngde mig dock så mycket jag kunde", säger Fromstedt vid ett samtal med Julbladets utgivare.

En dag ville Fromstedt, att hans disciplar skulle an- vända mera tid till läxläsning än vanligt, varför han vid förhöret gav dem bakläxa. Detta påhitt behagade inte hans begåvade elever, utan det blev opposition. De för- klarade bestämt, att det var riktigt som de läst, så att något underkännande inte kunde komma ifråga. From- stedt ville inte precis visa sin okunnighet utan förkla- rade, att han misstagit sig på läroböckerna, som numera är lite annorlunda än under hans skoltid, så det var mycket möjligt att de hade rätt. Och någon bakläxa blev det inte.

Med detta förstod Fromstedt tydligen, att hans lärare- tid måste anses avslutad. Han vände sig därför till kom- minister Gustaf Willén. Denne skrattade hjärtligt, då Fromstedt omtalade sin undervisningsplan. Trots Willéns hårt ansträngda tid, lovade han att läsa med Otto och Herman två gånger i veckan. Han kom snart underfund med pojkarnas ovanliga begåvning, blev varmt fästad vid båda och läste sedermera med dem så gott som dag- ligen.

Otto klagade en dag på, att han inte kände sig bra. Då Fromstedt hade åtagit sig ansvaret för pojkarnas väl- befinnande, ansåg han det rådligt söka läkare för Otto. Under 1880-talet hade doktor Schram från Örebro mot- tagning i Kumla vissa dagar i veckan. Fromstedt och Otto besökte honom en dag. Men Schram bemödade sig ej med någon undersökning utan tittade bara på pojken och började skriva ut ett recept. Så var det namnet?

— Otto Löwenadler.

— Löwen . . . det betyder ju lejon på tyska. I Örebro ha vi också en Löwenadler, en apotekare.

— Han är min bror, upplyste Otto.

Då tittade Schram förvånat på pojken, funderade en stund och sade sedan till om avklädning. Det blev där- efter en grundlig undersökning. Och även nytt recept.

Det led mot sommarens slut. Herman och Otto kalla- des åter till Stockholm, till stor saknad icke blott för deras "sommarföräldrar" utan även för komminister Wil- lén och lekkamraterna.

De unga Löwenadlernas vistelse i Kumla visade goda resultat. De återkom hem med icke blott god hälsa och stärkta krafter utan hade även fått sina bokliga kun- skaper anmärkningsvärt ökade. Tack vare Fromstedts och Willéns förenade ansträngningar, erhöU båda poj- karna uppflyttning i högre klass. De avlade också stu- dentexamen vid ovanligt låg ålder.

Fru Löwenadler ville på något sätt visa sin tacksamhet mot Willén för hans framgångsrika hjälp med söner- nas ferieläsning. Men han ville inte höra talas om någon ersättning. De 200 kronor, som Fromstedt fick i uppdrag att överlämna, vägrade Willén bestämt att ta emot.

— Jag har haft så mycken glädje av mina kära, duk- tiga pojkar, att det är nog belöning.

En dag senare kom den ovannämnde brodern från Örebro till Fromstedt och ville, att de skulle söka upp Willén för att förmå honom att ta emot pengarna. Efter många övertalningar gav W. med sig något. Han tog emot 50 kronor.

— Har Fromstedt hört något sedan från Löwenadlers?

— Jo, efter många år fick jag en hälsning från Her- man. Han var i Jönköping—Vulcans Tändsticksfabriks tjänst. För några år sedan fick jag en tidning, som om- talade hans död. Men Otto har jag aldrig hört något om. Vet ja, om han lever?

Så slutade det onekligen intressanta samtalet med den ungdomlige 80-åringen i Kumlabý.

*

Julbladets utgivare tyckte emellertid, att det skulle vara synnerligen intressant att få veta några detaljer om de båda Löwenadlernas "resa genom livet". Genom frö- ken Maria Adlers i Stockholm underrättades jag om, att en direktör Löwenadler skulle vara bosatt i Göteborgs- trakten. Tack vare en lycklig tillfällighet lyckades jag komma i kontakt med den älskvärde adelsmannen direk- tör Henrik Löwenadler, Slåp, som under åren 1884— 1886 var provisor i Örebro och vid flera tillfällen häl- sade på tvillingbröderna i Kumla.

Herman L. fick efter sin utbildning anställning i Jön- köpings—Vulcans Tändsticksfabrik tills bolaget flyttade till Stockholm, där han avled 1934. Han efterlämnade maka och fyra barn, av vilka en son är aktör vid Blancheteatern och en artist. Otto Löwenadler kom efter sin skolgång till Osnabrück och därefter till en äldre broders firma i Hamburg, där han blev chef. Han var skattmästare i Svenska klubben och i Svenska skol- och föreläsningföreningen samt mycket intresserad för allt svenskt. Avled i Hamburg 1916. Han efterlämnar maka och tre barn, av vilka en son är banktjänsteman i Göte- borg och en affärsman i Stockholm. □

Sveas BAGERI och KONDITORI

Stationsgatan 2

Tel. 701 11

Rekommenderar sina tillverkningar av

Tårter, kaffebröd m. m. Specialité: **Skorpor**

Erkänt gott kaffe. Alltid färskt bröd

Prästerna i Ekeby församling

I Kumla Julblad förra året ingick bl a en artikel om Ekeby kyrka och här följer nu som komplettering något om prästerna inom samma församling. Om några av dem — och det gäller närmast de äldsta — äro upplysningarna mycket sparsamma, men ju längre fram i tiden man kommer, desto fylligare äro personalia.

"Ekiby" (Ekeby) förekommer i en handling från år 1314 och var då ett självständigt pastorat utan Gällersta, vilken socken man även återfinner som eget pastorat under namn av "Giellsta". Efter tiden för Gustaf Vasas reformation återgivas socknarna under gemensam kyrkoherde. Den förste till namnet kände kyrkoherden är "herr Hanne (Hans) i Ekeby" år 1434. Förteckning över kyrkoherdar och komministrar från 1500-talets början och fram till våra dagar finns bevarad, men eftersom vissa av uppgifterna äro knapphändiga och namnen mångahanda så börjar jag skildringen av kyrkoherdarna först med *Per Bildman*¹⁾ (1738—1763). Han hade förut varit kapellpredikant hos familjen Hamilton på Boo samt därefter lektor i "logik och fysik" i Strängnäs. Det omvittnas dessutom, att han var en rivande man, "en hvass och morsk pastor", som bl a sökte upphjälpa läskunnigheten hos ungdomen. Hans namn är emellertid också förbundet med en dramatisk händelse, som berörde både Ekeby kyrka och syskonkyrkan i Gällersta. Bildman ansåg det synnerligen önskvärt, att Ekeby kyrka borde repareras och eftersom Gällersta kyrka på den tiden var bristfällig, framställde han det förslaget, att den sistnämnda skulle raseras och sålunda båda socknarna hava en gemensam kyrka — det bleve också billigare ur underhållssynpunkt. Byggnadsmaterialet till Ekeby kyrka kunde då lämpligen tagas från den raserade i Gällersta. Han lyckades också vinna länets hövding — den förut nämnde Hamilton — på sin sida.

Men nu kommo andarna i svallning inom båda socknarna och det på ett sätt som varken kyrkoherde eller landshövding tänkt sig. Skulle den ena kyrkan offras till förmån för den andra? Aldrig, såvitt befolkningens vilja fick råda, och både unga och gamla bondkvinnor — observera den feminina dominansen — uppvaktade "hans exelens" (landshövdingen) med så energiska böner och

¹⁾ Siffrorna inom parentes anger tjänsteåren som kyrkoherde etc.

Interiör från Ekeby kyrka

föreställningar, att han fann för gott att gå deras önskan till mötes beträffande båda kyrkorna och följaktligen rädda Gällersta kyrka till eftervärlden.

Om- och tillbyggnaden av Ekeby kyrka, som närmare skildrats i förra årets Julblad, fullbordades i stället av Bildmans efterträdare som kyrkoherde, *Johan Widmark* (1765—1794). Han blev med tiden både prost och riksdagsman. I likhet med många andra ämbetsbröder sökte han bekämpa "yppighet och grannlåt i klädedräkten, vilket snart hunnit till överdriven höjd, varigenom, jämte förkovring i mindre nyttiga utgifter, den gamla allvarsamheten synes taga avsked till fördärv i sinnen och seder".

"Romantiskt möte i Ekeby kyrka" är rubriken för en händelse, som lär ha utspelats inom familjen Widmark. Kyrkoherden hade en dotter, 18-åriga Lovisa, som gifte sig med klädesfabrikören Johan Arosenius i Norrköping. Trolovningen berättas ha gått till på följande vis. Arosenius var på resa från Hindersmässan i Örebro. Rast togs vid Ekeby kyrka. Plötsligt föll det honom in att under väntetiden bese kyrkan. Sagt och gjort. Men i prästgården fanns ingen annan hemma än den vackra Lovisa. Flickan hade inget emot att hämta kyrknyckeln inne på pastorsexpeditionen och själv följa med den ståtliga 26-åriga fabrikören in i kyrkan. Denne blev så betagen i prästdottern, att han så gott som omedelbart friade och fick "ja". Så fort kan det alltså gå, när Amor skjuter sina pilar. Året därpå gifte sig de unga tu. Och sedan levde de, som det brukar heta i alla vackra sagor, "lyckliga i all sin tid". De fostrade upp inte mindre än 15 barn.

GULD- och SILVERSMYCKEN i rikt urval

vackra saker i TENN. Matsilver i flertal modeller. Gamla smycken och ringar omarbetas på egen verkstad

AB Elias Englunds Guldsmedsaffär

Hagendalsvägen 8 — KUMLA — Tel. 703 01

Under Widmarks tid uppbyggdes även prästgården, som den 27 november 1763 nedbrunnit. Johan Widmarks porträtt i olja pryder sin plats i kyrkans sakristia.

Lars Kristian Björkegren (1797—1804) var borgarson från Örebro och blev fil. magister i Åbo. Efter studier vid utländska universitet utnämndes han till hovpredikant hos hertig Adolf Fredrik samt deltog som bataljonspredikant i 1788 års finska krig. Han beskrives som "mäkta förnämlig".

Efterträdaren *Karl Lithell* (1805—1817) var bondson från Stene i Kumla och före sin tid i Ekeby tjänstgjorde han i 13 år som kyrkoherde i Lännäs. En son blev med. dr och provinsialläkare i Örebro.

Lars Lindien (1819—1828) hör nog till de lärdaste bland pastoratets kyrkoherdar. Han förestod under tre terminer professuren i grekiska och österländska språk vid Uppsala akademi, där han var docent och adjunkt. Sedermera utnämndes han till lektor i grekiska i Strängnäs, där han också blev rektor. Han erhöll 1804 förslagsrum till den professur, han förestått och avlade teol. doktorsgraden 1809. Jämte Thyselius och Holmström stod han 1828 på biskopsförslag i Strängnäs stift men avled samma år.

Lärd ansågs också den därefter följande herden, *Per Ekenvall* (1830—1834), vara. Han var född inom församlingen som son till en rusthållare i Ekeby. Han tog graden i Åbo, tjänstgjorde som docent i fysik och blev sedan professor. Han omtalas som en "vördnadsvärd, nitisk lärare, trofast vän, huld make, varjämte han förvärvat sig ett utmärkt namn som rektor" (i Örebro).

I en dödsruna heter det:

"Samvetsgrann som lärare du skötte
i din vård vad lämnat var,
Ynglingen som kunskapsljuset mötte,
Fann i dig sin andre far".

Per Wikander (1836—1854) var bondson från Vintrosa. Han tog graden i Greifswald och tjänstgjorde en period som lärare i Örebro och fick betyget "att han var en skicklig lärare och hade goda gåvor att predika och mässa". Efter att hava utövat befattningen som komminister i Knista var han under åren 1832—1836 kyrkoherde i Kil samt förflyttades sistnämnda år till Ekeby—Gällersta. Sonen Per August dog som läroverksadjunkt i Örebro 1886 och en dotter gifte sig med G. O. Adlerz på Yxhult.

Sedan följde *Matts Falk* (1857—1870) som var kyrkoherdeson från Sköllersta. De akademiska studierna avslutades med fil. doktorsgraden och efter lärartjänst i Örebro utnämndes han till rektor vid den nyinrättade elementarskolan i Eskilstuna, där han bl. a. främjade musikundervisningen. Hans prästerliga gärning i Ekeby hämmades tyvärr av långvarig ohälsa. En av sönerna blev professor i Uppsala, en annan kom som lärare till Eskilstuna, där han 1890 dödades av ett vådaskott vid målskjutning.

Anders Knistedt avled 1872, fyra dagar efter fullmaktens utfärdande. Tidigare hade han tjänstgjort som komminister i Almby.

Få torde hava innehaft så många ordinarie beställningar som efterträdaren *August Herman Annell* (1874—1890). Innan han tillträdde i Ekeby hade han nämligen varit komminister i Lilla Mellösa, komminister i Sköldinge, kyrkoherde i Kvarsebo samt kyrkoherde i Ripsa. Han får följande vackra karakteristik: "En särdeles blid och saktmodig man med fridsamt och hänsynsfullt väsen samt ödmjukhet och anspråkslöshet i sinne ochandel."

Därefter tillträdde *Teodor Emanuel Morén* (1893—1917) befattningen som församlingsherde och hans ämbetsperiod kom att kännetecknas av betydande insatser på olika områden. Morén var född i Mosjö den 18/10 1847 samt tidigare kyrkoherde i Almby pastorat. Då han utnämndes där 1880 var han stiftets yngste kyrkoherde. Mellan hans val 1890 och hans tillträde 1893 hade prästbostaden reparerats och försatts i tidsenligt skick. Församlingarna bekostade omkring 1 800 kronor och resten tillsköt han själv, vilket innebar en avsevärd utgift, men så blev resultatet enligt hans egen utsago, att "bostaden ifrån att hava varit skräpig nu i stället fick ett trevligt och inbjudande utseende".

Det var vidare på hans initiativ, som kyrkans inre restaurering 1905 ägde rum liksom kyrkogården närmast norr om kyrkan ordnades. Redan vid sitt tillträde påbörjade Morén den krönika, som utgjort en guldgruva för kännedomen om Ekeby kyrkas historia. Tack vare hans anteckningar har bilden fullständigt såväl rörande det som timat före hans ämbetsstid som ock vad som skett under de 21 år, han själv stod i spetsen för församlingen. Sedermera prosten Morén var så länge hälsan stod bi en kraftnatur, som ofta befann sig på rörlig fot inom socknen för att bispringa sjuka och behövande. De personliga prövningar, som drabbade honom och hans familj, bar han ödmjukt och med kristligt sinne. Vid tiden för första världskrigets utbrott 1914 blev han allvarligt sjuk och i januari 1915 såg han sig tvungen begära tjänstledighet från kyrkoherdebefattningen. Hans sista åtgärd, innan han lämnade denna, bestod i att egenhändigt putsa och renovera företrädarnas gravvårdar för att göra inskriptionerna fullt tydliga och läsliga. Två år senare var timglaset utrunnet.

Per Johan Lindberg (1918—1929) var en vänsäll man, som emellertid led av vissa mentala rubbningar med påföljd att han beviljades tjänstledighet från befattningen från 1925. Under hans tid utfärdades i samband med prästlönerereglering en föreskrift om att allmän gudstjänst skulle äga rum omväxlande i endera av pastoratets båda kyrkor. Detta överensstämde inte med församlingbornas mening och i den besvärsskrivelse, som i anledning härav avläts till Kungl. Maj:t, hade kyrkoherde Lindberg fört pennan, temperamentsfullt och sakligt övertygande. Resultatet blev också att i konselj den 24 oktober 1924 framställningen bifölls, varigenom församlingborna fingo behålla sin rätt att alltjämt söndagligen få fira gudstjänst i båda templen.

Ett interregnum inträdde efter Lindbergs avgång, varom mera i det följande, innan *Gabriel Carlsten* (1930—1959) tillträdde. Förutvarande komministern i Stenkvista och Ärla erhöi vid valet i december 1929 högsta

Sjödins STENHUGGERI

S. Kungsvägen, Kumla, tel. 785 38
Törngatan 12, Örebro, tel. 11 34 80
Bostadstel. 712 98 och 708 25

Tillverkar **GRAVVÅRDAR**
av röd, grå och svart granit
HUMANA PRISER

röstetalet av tre sökande och kom att verka i Ekeby—Gällersta i 30 år. Gabriel Carlstens insatser kan i korthet sammanfattas i dessa för församlingen betydelsefulla händelser: initiativtagare till en stiftelse för att skapa ett församlingshem i Ekeby, restaurering av Ekeby kyrka, färdig 1939, utvidgning av Ekeby kyrkogård och bygandet av ett gravkapell 1959 samt restaurering (interiören) av Gällersta kyrka 1958. Han hedrades också med titeln "honorär prost".

Kuno Åberg (1959—) valdes till Carlstens efterträdare. Den nye kyrkoherden kom närmast från Vittangi i Lappland, där han i 10 år verkat som förste kyrkoherde i en församling, som är betydligt större än hela Nerike. Det har hänt mycket under Kuno Åbergs tid. Planerna på församlingshem för både Ekeby och Gällersta har förverkligats, vilket betyder oerhört mycket för verksamheten inom respektive församlingar. Ekeby kyrka har restaurerats invändigt 1964—1965 och bägge kyrkorna har 1973 fått en välbehövlig förnyelse till exteriören. Bakom allt detta har kyrkoherden varit den drivande kraften. Men inte nog härmed. Kuno Åberg har med värdefullt bistånd av sin maka Gunborg lyckats aktivera det religiösa livet inom Ekeby och Gällersta och det skulle kunna skrivas en hel bok om hans mycket uppskattade insatser. Han och hela hans musikaliska familj har i hög grad berikat det musikaliska inslaget i gudstjänstlivet och därigenom öppnat kyrkans portar för allt fler ungdomar. Nedskrivaren av dessa rader är väl medveten om, att Kuno själv inte önskar någon panegyrik, men i denna presentation av Ekeby prästerskap får han finna sig i att det konstateras fakta! Ett välförtjänt uppdrag tillföll honom, när han 1972 utnämndes till kontraktsprost för Askers kontrakt.

Upplysningarna beträffande komministrarna går inte så långt tillbaka som ifråga om kyrkoherdarna, vilket beror på att tjänsterna tillkommit senare. De unga prästerna synes ofta hava knutit hymens band med döttrar inom de äldre kollegernas familjer. På grund av det magra stoffet kring de första innehavarna gör jag även här ett hopp fram i tiden och börjar med *Per Adolf Berg* (1853—1876) om vilken det heter i krönikan "att han var känd för stor begåvning och varmt nit samt lever ännu i gott minne hos de äldre inom församlingen". Han tog emellertid avsked och avled som hemmansägare i Ekeby 1883.

Axel Lundqvist (1877—1888) tillträdde sedermera Gryts pastorat.

Otto Wilhelm Bodström (1888—1896) förflyttades som komminister till V. Vingåker.

Victor Emanuel Rundgren (1896—1901) var blott 24 år, då han utsågs till komminister i församlingen. Längre fram begärde han transport till Lunds stift och 1908 uppfördes han på biskopsförslag i Härnösand. Den gången föll Kungl. Maj:ts val på en annan, men Rundgren utnämndes senare till biskop i Visby stift.

Efterträdaren *Samuel Robert Ekström* (1902—1908) var också en ung man, något över 25 år gammal, när han erhöll komministertjänsten. Han hade då varit präst

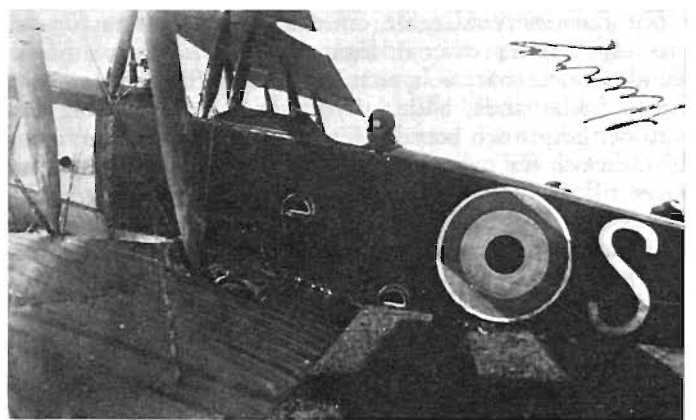
icke fullt ett år. Ehuru Rundgren avflyttat redan 1 maj 1901, fick Ekström icke tillträda förrän 1902, emedan inkomsten från beställningen under året skulle tillfalla "läroverkens byggnadskassa". Under sin Ekebytid gifte han sig med en dotter till prosten Morén men flyttade efter några år till St. Malms församling i enahanda befattning. Så småningom blev han både kyrkoherde och prost i Eskilstuna.

Teodor Gabriel Robert Ingeman (1909—1912) valdes till komminister samma dag han fyllde 40 år. Platsen hade stått ledig en tid, emedan det varit ifrågasatt, att den inte längre skulle tillsättas med ordinarie innehavare. I november 1908 kom emellertid beslut att så skulle ske. Ehuru sedan utnämnd till komminister i Sköldinge kom han att kvarstanna i Ekeby till 1 maj 1913 i anledning av prosten Moréns långvariga sjukdom. Ingeman var pastoratets siste ordinarie komminister.

Sven Erik Oscarsson (1913—1919) förordnades att uppehålla tjänsten tillsvidare under perioden fram till 1919, då ny löneroglering skulle träda i kraft. Därmed var definitiv punkt satt för komministertjänsten inom församlingen.

Under kyrkoherde Lindbergs sjuktjänstledighet och fram till Gabriel Carlstens ämbetsstillträde tjänstgjorde åtskilliga yngre präster som vice pastorer i församlingen. Dessa voro: *Ivar Franzén*, *John Yngve Åkeson*, *Åke Berger*, *Brynolf Ström*, *Rudolf Zetterqvist* och *Gösta Lundström*, vilka med tiden skulle bekläda ansvarsfulla befattningar inom vår kyrka, den sistnämnde såsom stiftets egen biskop. Ehuru deras tid i Ekeby var relativt kort, bevarar församlingsborna dem alla i kär hägkomst och denna inställning tycks ha varit ömsesidig enligt vad kontraktsprosten Åkeson flerfaldiga gånger framhållit.

I det följande biträdde kyrkoherden under kortare perioder av en och annan pastorsadjunkt av vilka *Christopher Klason* väl var längst i tjänst. Han bebodde med sin familj den gamla Klockargården i Gällersta. □

Sveriges första skotransport med flyg?
Harry Andersson Age flög i juli 1919 med 12 par skor från Sanna-
hed till Örebro. Flygplanet fördes av en fransk pilot

Den godaste JULKLAPPEN

en chokladask

Tel. 703 04

från FRUKTCENTRUM, specialaffären

Till Betlehem

söker sig på julnatten tiotusentals
människor från hela världen

Den som har Bibelns beskrivningar och föreställningar förknippade med Det Heliga Landet — hur upplever han ett besök i dagens Israel? Innebär till exempel ett besök på de platser, som vanligen kallas heliga, besvikelse eller bekräftelse? Ger sådana visiter ny övertygelse eller skapar de endast nya frågetecken?

Svaret kan inte bli ett och entydigt. Allt måste bero på besökaren själv. För somliga — de som aldrig låter sig rubbas i sin tro — betyder besöken på alla orter som är förknippade med händelser ur Jesu liv närmast en inbjudan till andakt och tacksägelse. Andra måste i varje fall fundera och ställa frågor. Det finns t ex två Getsemane, den mera "officiellt" erkända ortagården direkt på andra sidan Kidrons dal, snett emot den igenbommade Gyllene Porten i Jerusalems gamla stadsmur. Men det finns också ett "ryskt Getsemane", inte mindre väl omhändertaget och vårdat av ortodoxa ryska invånare.

Det finns också två Golgata. Ett är placerat inne i Gravkyrkan som slutstation på det som sägs vara Via Dolorosa och som sträcker sig genom Jerusalems gamla stads smala gränder. Men det finns också ett som kallas Gordons Golgata och som håller på att bli i varje fall en betydligt mera samlande och till andakt inbjudande plats.

Nu kan det synas egalt, om den exakta platsen för det ena eller andra dramat legat här eller där, på några hundra meter när, och visst gör det så för den som har sin bild klar ändå, både av vad som hände en gång och vad det betytt och betyder för västerlandets och världens historia och för många enskilda människor. Men den som reser till Israel och Mellanöstern skall ha klart för sig, att Bibelns historia kläms som en citron till sista droppen, också av dem som vill ha inkomst på sina upptäckter. Då kan det inte hjälpas att det uppstår "dubbletter" och en smula geschäft... Man kan utan vidare påstå, att det inte finns en enda episod i Nya Testamentet, som kan placeras in i ett geografiskt sammanhang, som saknar sitt minnesmärke, sin kyrka, sitt kapell, sin minnessten och sina vaktare.

Men här var det främst meningen att vi skulle bege oss till startpunkten för det, som ändrade eller bestämde

Porten in till den heliga krubban är trång men ödmjukhet är på sin plats i Betlehem

den religiösa utvecklingen och ända därefter påverkade den kulturella inriktningen att vi räknar våra år därifrån. Sedan må det stå strid om huruvida Jesus, Guds son, föddes år 0 eller år 1 eller något år förr eller senare. Vi räknar i alla fall nu 1974, och det är "efter Kristus". Tillhör Betlehem de orter som bestyrker berättelsen och traditionen, eller väcker den frågor?

En sak är klar: Betlehem har gjort vad det kunnat för att bevara den biblisk-romantiska glansen kring sitt namn. Julnattens klockor har ofta klingat därifrån ut över all världen. Tiotusentals människor, troende från all världen, söker sig dit i julnatten och trängs bland månglare och besvikna palestinier, som ogillar att vakthållningen nu sköts av judisk polis och judisk militär.

Många av de cirka något över 16 000 betlehemsborna är kristna, flertalet grekisk-ortodoxa eller romersk-katolska. Men också evangeliska kristna finns. Det är alltså naturligt att en kristen tradition uppehålls, och judarna — som ju inte har samma syn som de kristna på evangeliernas berättelser om Jesus som Messias — gör ingenting för att hindra detta.

Från Jerusalem är det bara halvannan mil till Jesu födelsestad. Jag for i sällskap med en av sköterskorna på Svenska barnhemmet i Beit Jala, som hör till Betlehem, och vi angjorde alltså denna fina svenska institution först. Det är ett hem för arabbar, som lider av epilepsi. Det skapades av pastor Wiktor Norin medan Betlehem låg under Jordaniens förvaltning, och ingenting har ändrats mer än att inspektionerna nu utförs även av den israeliska socialmyndigheten. Bättre kan Sverige knappast uppehålla sitt anseende i den stad, som såg Barnet födas, än att göra en uppskattad insats bland landets småtingar.

Från Beit Jala är det en kort bit in till Betlehems centrum, och i detta är självklart Födelsekyrkan centrum. Första-gångs-besökaren har svårt att få grepp om detta konglomerat av byggnader. Den har beskrivits som en

Julbordets läckerheter

KÖPER NI MED FÖRDEL HOS OSS

Förstklassiga varor — låga priser
och dessutom god service

ICA Magneten

SKOLVÄGEN - TELEFON 784 00

fästning, och det ligger något i det. Kyrkan är egentligen byggd inne i ett antal kloster. Ja, just det. Det är fråga om ett antal: ett armeniskt, ett grekiskt och ett franciskankloster. Den stora öppna platsen framför ingången verkar flack och kal — men naturligtvis behövs den under julnattens enorma människomönstring.

Själva entrén ter sig dock "sanningsenlig". Det gäller att ödmjuka sig, om man vill in till denna, en av de heligaste bland platser. Visserligen har inte den trånga porten något med ursprunget att göra. Det sägs att den murades till på detta sätt på 1500-talet för att hindra att lata besökare skulle rida in i kyrkan!

Man har inga problem att hitta födelsegrottan, även om grottbildningarna är många nere under valven. Själva byggnaden är nämligen uppförd i omgångar under en samling grottor av det slag, som ansågs vanliga som bostäder och tillflyktsorter under tiden vid Jesu födelse. Det är för övrigt en mycket gammal och gedigen tradition som pekar ut platsen. Så varför inte stanna inför den med den aktning som tillkommer födelseplatsen för Världsfrälsaren?

Jag försökte bortse från glittret och krimskramset som fyller varje skrymsle kring och över "the Holy Manger" och tänka mig in i situationen. Det är detta som är något av problemet för besökare vid Bibelns heliga platser. Man får tänka bort så mycket för att uppleva stället som det var när det begav sig.

Problemet finns överallt. Gravkyrkan i Jerusalem är kanske den svåraste prövningen i det avseendet. Man får lov att gå dit en stilla eftermiddag, när trängseln är minimal och hålla ifrån sig dessa klistriga arabiska guider för att förnimma något av andakt. Bebådelsekyrkan i Nazaret har fenomenet också, liksom på sitt sätt denna Födelsekyrka i Betlehem.

Men, om man nu tänker bort glittret, sammeten, lamporna, marmorn och det hela — så varför inte? Här i trakten måste det ha varit! Man är skyldig sig själv en stund av stilla begrundan och andakt. Och det är inte svårt att ge sig hän — i synnerhet om man kommer när besökarna är få och nitet hos försäljarna utanför är dämpat. Man försöker också se till det goda syftet hos dessa vakande munkar, som generation efter generation hållit uppsikt över alla dessa platser och gör det med nit och trohet.

Men får tanken — och tron — någon hjälp av det som nu är minnesmärke blott?

Det förefaller lika omöjligt som meningslöst att beskriva den minneskoloss — bättre kan den inte karakteriseras — som nu häver sig över det som skulle kunna ha varit Betlehems krubba. Men det finns sådana beskrivningar i en rad böcker, med mått, beteckningar och allt. Födelsekapellet har sin beskrivning, Krubbkapellet sin, liksom Josefskapellet och Menlösa barns kapell. Ingenting har lämnats åt slumpen.

En hedersplats i Betlehems-komplexet har ägnats S. Hieronymus, den "skarpsinnige och för sanningen outtröttligt kämpande forskaren" (för att låna en betygssättning av författaren Constantin Tischendorf i hans bok *Det heliga landet* utgiven 1869). Redan för femton-

Stadsdelsvy över Betlehem. Den ljusa hustypen och de platta taken är karaktäristiska

hundra år sedan försökte Hieronymus belägga traditionens vittnesbörd om Jesu födelseplats, och enligt Tischendorf har detta också lyckats, "ända upp i första hälften av andra århundradet".

Genom tiderna har det dock stått strid om begreppet "grotta", och meningarna går alltjämt isär. Nya teorier serveras fortfarande, allt eftersom kartläggningen av judiskt liv genom århundraden och årtusenden bakåt kompletteras. För Israel-besökaren med bibeln som guidebok behöver detta inte vara särskilt väsentligt eller avgörande. Men naturligtvis blir han glad inför erfarenheter av "trovärdighet" av bibelns utsagor eller vad han uppfattar som äkta.

Omkring 20 minuters promenadväg från födelsegrottan i Betlehem finns en plats som kallas Herdarnas fält eller Herdarnas äng. KFUM har tagit ansvar för uppsikten över platsen, väl omgärdad. Att stå där i skymningen, när antydningarna om den snabbt fallande österländska natten infinner sig, är en upplevelse. Hur lätt är det inte att se för sig visionen, synen, som herdarna upplevde den märkliga natten i judarnas och allas vår historia! Hur sann och nära framstår inte bilden av slutningen med betande får, med den märkliga stora vinkelformade stengrottan med dubbla ingångar på släntens krön! Skydd och lä mot nattens kyla, tillflykt för herdar, hundar och får. Varför skulle inte plötsligt skyn ovanför grottöppningen och ängen stråla av ljus — ett ljus som bryter sönder sammetsnatten? Ett sken som blir vägledande, en syn som tas emot av lyhörda vardagsmänniskor med vördnad för sina traditioner och kännedom om sin historia.

Lägger man tillhoppa vad man sett och upplevt, sett av Juda öken och upplevt av Betlehems ängder, bebyggelse och miljö, av mänskligt livsmönster, tänkt sig tillbaka genom seklerna — så visst duger den här miljön till Davids stad och den ort, där herdegossen David vallade får en gång, och till den Davids stad, som lagen föreskrev att Josef och Maria skulle skattskrivs i. □

Synundersökning - Glasögon - Kontaktlinser

OPTIKER R. SUNDBERG AB

Med av Socialstyrelsen leg. optiker

Östra Storgatan 2, HALLSBERG 0582/118 37

Vattugatan 1, KUMLA 019/795 90

Tre samtida Kumlapräster

Erhard Morén

Gustaf Pettersson

Johan Marklund

I slutet på 1910- och början av 1920-talet var församlingens tre prästmän medlemmar av Kumla Blåbandsförening. Dessa tre var kontraktsprost Gustaf Pettersson, komminister Erhard Morén och kyrkoadjunkt Johan Marklund.

Hösten 1919 — mitt andra Kumlaår — var jag tillsammans med en stor grupp ordsbor inbjuden till en aftonunderhållning i Johanneskyrkan. Från denna minns jag ett anslående föredrag av prosten Pettersson, som var känd för sin vältalighet. Han avslutade sitt föredrag med att hälsa oss välkomna till föreningen. Uppmaningen hör sammades av drygt dussinet av oss inbjudna, som steg fram och lät de tre ämbetsbröderna ikläda oss det lilla blå märket. Jag satte en viss ära i att själve prosten satte märket på min kavaj. Jag hade alltifrån min första bekantskap med den avhållne församlingsherden tyckt om honom.

1918 utgav jag det första numret av Kumla Julblad. Det var ett litet anspråkslöst 12-sidigt blad. I julbladet medverkade prosten Pettersson med en julbetraktelse med rubriken "Frid på jorden!", Morén skrev om "Rättfärdighet och barmhärtighet" och Marklund om "En ung man från ett gott hem". Det rådde svåra tider under första världskrigets fjärde år och ett allmänt insamlingsarbete var på gång för att bistå behövande familjer med mat och kläder till jul. Tack vare köpmännens generositet med annonser kunde även julbladet ge ett gott stöd till insamlingen.

Ett par liknande blad men under andra namn utgavs 1919 och 1920 under medverkan av förutom prästmännen flera från frikyrkorna samt överlärare Erik Ekdahl.

Kyrkoherdevalet 1905 då *Gustaf Pettersson* valdes blev det livligaste som dittills hållits i Kumla. Han hade kallats som fjärde provpredikant och förts fram av framförallt de redan då talrika blåbandisterna i församlingen. Han valdes med en överväldigande majoritet. Av motståndarna kallades han för "blåbandsprästen". Han hade nämligen redan på sin tidigare plats i Alby gjort sig känd för ett varmt intresse för blåbandsrörelsen.

Som nämnts var Pettersson en skicklig ordets förkunnare, vars predikningar ofta utgick från aktuella spörsmål. Efter världskrigets slut 1919 blev det allt vanligare att de som hade gott ställt skaffade sig bil, Ford eller andra bilmärken. I en predikan var prosten starkt kritisk: "När stora delar av vår värld på grund av kriget förblöder, får vi se våra enkla bönder överge det vanliga färdstället till kyrkan och istället köra upp på kyrkbacken med dyrbara bilar."

Gustaf Pettersson var känd för sin humoristiska läggning. Med ett par vänner hade han en gång slagit vad om att han i en predikan skulle kunna använda ordet "fallera" tre gånger. Han vann vadet genom att i en höstpredikan erinra om att "Hösten är kommen och löven faller-a, faller-a, faller-a".

Innan han fyllt sextio år drabbades han av hjärtbesvär, som 1922 ändade hans liv. I en artikel om "Prostar

Allt för Motoristen

BENSIN — OLJA — SERVICE — TILLBEHÖR

VALKOMMEN till

Stene Servicestation

Inneh. Nils Berggren Tel. 731 70

i Kumla" skrev hans ämbetsbroder Karl Bäckgren, Asker-sund, bl a följande i Kumla Julblad 1959: "Högrest, bredaxlad med en hövdings hållning och en markerad vänlighet gav han en påtaglig värme i blicken.

Erhard Moréns tid som komminister i Kumla sammanföll med Gustaf Petterssons sätillvida som att han tillträdde tjänsten ett år efter denne och flyttade ett år före dennes bortgång. Morén kom till Kumla från Närkes-Kil. Han var den verkliga mångsysslaren, som hade lätt att tacka ja till ett uppdrag. Flera föreningar, som hade svårt att besätta ordförandeposten vände sig till den nye komministern och så var det bekymret omedelbart undanröjt. Därför blev uppdragen mångskiftande, från ordförandeskap i föreläsnings- och djurskyddsföreningar till liknande uppdrag i kaninavelsföreningen. Den sistnämnda föreningen hade stor betydelse under kristiden i slutet av första världskriget, då köttbristen var allmän och många hushåll hade kaniner.

Det gick många historier om Morén och hans ovana att alltid vara ute i sista minuten. En gång när han var hos frisör Fransson på Köpmangatan och hade fått en kinden rakad, fick han se ett begravningsståg på väg till kyrkan. "Så fatalt! Den jordfästningen har jag glömt bort", utbrast han och hastade iväg utan att ha fått den andra kinden rakad.

På sina tjänsteresor i byarna var han själv körkarl och lånade ofta häst och åkdon hos Lars Blom i Kumlaby. Vid ett tillfälle skulle han till Brånsta skola och var sin vana trogen försenad. Han klatschade på hästen utan förbarmande. En god vän som var med, undrade om det var försvarligt att en präst behandlade en häst på sådant sätt. "Det tänker jag inte så mycket på, värre är att jag är ordförande i djurskyddsföreningen", blev Moréns svar under det han fortsatte att hetsa på hästen.

En nyårsmorgon hördes ihållande knackningar på dörren till komministergården, som låg i hörnet av Kyrkogatan och Köpmangatan. Morén hade haft en ansträngande nyårsafton, som slutade med Sylvestergudstjänsten, och hade haft svårt att somna. När äntligen sömnen infann sig, väcktes han av knackningarna. Utanför dörren stod "Larsson-Svensson", ett av alla ortsbör känt original. Som vanligt bockade denne sig artigt och bad domprosten (Larsson-Svensson var alltid generös med titlar) ta emot en önskan om gott nytt år och samtidigt ta tillfället i akt att börja det nya året med en god gärning.

— Vad skulle den goda gärningen vara?

— Att bju mej på kaffe.

— Ja, då får Larsson-Svensson sannerligen välja en annan tid. Jag behöver sova.

Och något nyårskaffe blev det inte den gången för den alltid kaffesugne och påhittige Larsson-Svensson.

1922 valdes Morén till kyrkoherde i Vintrosa och Tysslinge församlingar, en tjänst som han innehade till sin pensionering. Han fortsatte dock att vara regementspastor och sjukhuspräst, ett par befattningar som han erhållit redan under sin Kumlatid.

Sedan ungdomsåren hade han haft besvär med sina lungor. Besvären återkom på äldre dagar, särskilt när församlingsarbetet var jäktigt. Han skötte sig emellertid

Kumlaby

*Jag går mellan ängar vid Kumlaby
det doftar av klöver och strå.
Tistlarna blomma och prästeragar ler
långt däruppe syns skyarna gå.
På kyrktaket blänker en solkatt som guld
mot den lummiga grönskan därvid.*

*Det är söndag och klockornas melodi
höres mana till högmässans frid.
Min blick vandrar sakta till fälten omkring
som har styckats till bostadskvarter.
En pryddlig fasad av färgglada hus
ljus och blommor i fönstren jag ser.*

*Där jag står har kvarteren fått klingande namn
som tilltalar min fantasi
"Xylofonen, cittran och stämgauffeln" är med
och ger tonerna rätt harmoni.
Och liksom en hägring, framför mig jag ser
hyreshusen i vitaste sten.*

*Vid gungpark och sandlådor skrattande barn
springer lustigt med solbrända ben.
En dag sommar'n förgår, höstens färger har flytt
Vita flingor har pudrat vår sky
Vi vet ändå att snart spirar åter en vår
ur vita drivorna i Kumla-by.*

Ester Henriksson-Östlund

föredömligt. Då han kände sig trött och ansträngd, koppelade han av en vecka eller två på Garphyttan, där han som sanatoriepräst tjänstgjort så mycket att han nästan kände sig som hemma. Trots en vacklande hälsa under större delen av sitt liv blev Morén mycket gammal. Han var vid sin bortgång 1965 85 år.

Johan Marklund kom till Kumla 1917 som den förste i den långa raden av kyrkoadjunker som tjänat församlingen. Han hade inte sina båda ämbetskamraters livliga temperament utan var mera allvarligt lagd. Han var en god talare, vars predikningar uppskattades av församlingsborna.

1920 valdes Marklund till ordförande i Kumla Blåbandsförening, samtidigt som jag utsågs till sekreterare. Just då planerades arbetet för den beslutade förbudsomröstningen 1922. Marklund fick härvid ansvaret för en synnerligen omfattande verksamhet, som även sträckte sig till socknarna Hardemo och Kräcklinge, där nykterhetsföreningar saknades.

I slutet av 1922 tillträdde Marklund kyrkoadjunkt-tjänsten i Olaus Petri församling i Örebro. 1931 valdes han till kyrkoherde i Åkers och Länna församlingar. Han avled i Åker 1946, 59 år gammal. □

OLOV KARLSSONS CYKELAFFÄR, KUMLA

Senaste nytt

i Cyklar, Mopeder och Motorcyklar

Cykel- och motordelar samt tillbehör alltid på lager

Hörnet Drottninggatan—Mossbanegatan
Tel. 704 76

VINTER- och SOMMARSPORTARTIKLAR

REPARATIONER utföres omsorgsfullt

Besvär med besvär

Kumla Fastighetsaktiebolag bildades 1964 med ett aktiekapital av 200 000 kronor, varav stadsfullmäktige 15 juni 1964 anvisade 199 700 kronor. Resterande 300 kronor tecknades av tre ledamöter i drätselkammaren. Bolagets uppgift är att anskaffa, tillhandahålla och överlåta lokaler för industri- och hantverksändamål. Liknande bolag har under 1950- och 1960-talen bildats i de flesta av landets städer och kommuner.

Det har under senare år riktats en del kritik mot denna form av kommunal verksamhet. Anmärkningarna har väl i huvudsak riktats mot att vissa kommunala beslut på detta sätt undandragits offentlighetsprincipen, och att den enskilde medborgaren icke får möjlighet att överklaga beslut, som denne eventuellt kan anse oriktiga. Dessa anmärkningar är i princip riktiga, men frågan är om kommunen ändock kan avstå från denna form för snabba och bindande beslut. I vissa fall är detta nödvändigt. Det kan förekomma situationer då det är av värde för kommunen att kunna handla utan fruktan för att ett beslut, genom överklagande, skall kunna upphävas eller i varje fall fördröjas och därigenom kanske omintetgöras.

Låt mig erinra om två besvärsmål över kommunala beslut i Kumla, som båda slutligt avgjordes i Regeringsrätten — men med olika utgång — och som visar hur svårt det kan vara att på förhand avgöra om ett ärende faller inom det kommunala kompetensområdet.

Stadsfullmäktige beslöt 21 mars 1960 att staden skulle förvärva Rinaldo & Johanssons industrifastighet vid Magasinsgatan samt att till företaget försälja cirka 15 000 kvm mark på industriområdet i Via. Mot beslutet anmälde en ledamot reservation. Beslutet hade föregåtts av långa förhandlingar, som inleddes i samband med att företaget efterhörde möjligheten att av staden få förvärva visst markområde i anslutning till sin industrifastighet för att kunna genomföra en tillbyggnad. Området var emellertid så begränsat att någon ytterligare utbyggnad därefter icke bleve möjlig. En helt ny byggnad på ett rymligare industriområde vore därför att föredraga. För stadens del fanns det flera skäl att medverka till en sådan lösning. Dels bedömdes det angeläget att nybyggnad så snart som möjligt kom till stånd på det nya industriområdet i Via, som med sitt läge utmed järnvägen kunde utgöra en viss reklam för kommunen, dels hade staden ett trängande behov av att disponera lediga industrifastigheter. Det hände nämligen allt som

Fabriksfastigheten vid Sörbyvägen som byggdes åt ett väskföretag men som nu ägs av Multi Signal AB

oftast att det kom förfrågningar om lokaler från företagare både inom och utanför stadens gränser.

Problemet är, som alltid vid sådana köp, att fastställa det rätta värdet. För säljaren betingar fastigheterna alltid ett högt värde eftersom han utnyttjar dem till 100 procent och dessutom blir hyreskostnaderna i en nybyggnad oftast mycket höga. För köparens del gäller frågan till vilket pris lokalerna kan hyras ut och hur stor del av dem som kommer att utnyttjas. Är köparen en kommun kommer även andra bedömningar in, både av ekonomisk och social natur.

Parterna enades slutligen om ett pris av 550 000 kronor. Några ansåg priset för högt, men flertalet bedömde det skäligt.

Mot stadsfullmäktiges beslut anfördes besvär hos länsstyrelsen, som i sitt utslag 23 juni lämnade besvären utan bifall. Länsstyrelsens beslut överklagades hos Regeringsrätten, som den 13 oktober 1960 fastställde länsstyrelsens beslut. Ärendet, som av hänsyn till omfattningen legat stilla under tiden, kunde nu fullföljas. De nya jobben, som många väntat på, blev över halvåret försenade. Företaget hade beräknat sitt behov av nyanställningar till minst 20. Några svårare komplikationer utöver förseningen inträffade dock inte.

Ett annat besvärssärende visar vilka problem kommunen kan ställas inför när ett beslut överklagas.

I oktober 1960 fick undertecknad genom länsarbetsdirektören kontakt med en företagare i Stockholm, som önskade förlägga tillverkning av damhandväskor till trakten Kumla—Örebro, i förhoppning att den inom skoindustrin förvärvade yrkesskickligheten även vore användbar inom dennes bransch. Företaget beräknades komma att sysselsätta 20—30 personer. Efter förhandlingar mellan företaget och drätselkammaren förelades stadsfullmäktige förslag om att staden skulle uppföra en industribyggnad om ca 400 kvm, som sedan skulle hyras ut till företaget mot stadens självkostnad plus 15 000 kronor årligen, som skulle avräknas på priset om företaget under hyrestiden förvärvade fastigheten. Drät-

KEMPES KIOSK

vid Hagendalsvägen

Telefon 701 66

Försäljning av Frukt — Choklad —
Konfekt och Glass

PRESENTKARTONGER i Choklad m. m.
Tobaksvaror — Tidningar

selkammarens förslag åtföljdes av en reservation. Även i stadsfullmäktige, som godkände förslaget 21 november 1960, reserverade sig en ledamot. Över stadsfullmäktiges beslut ingavs till länsstyrelsen besvär, vilket ställde stadens ansvariga inför ett svårt problem. Uppgåelsen, som stadsfullmäktige godkände, innebar att lokalerna skulle vara färdiga under april månad 1961. Byggnadsmästaren hade förklarat att om färdigställandet skulle kunna ske till avtalad tid måste grundarbetena vara avslutade före jul. Av hänsyn till den korta tid, som stod till förfogande, sattes arbetet igång snarast efter stadsfullmäktiges beslut.

Ingen väntade sig att ett så förhållandevis litet ärende skulle överklagas. Byggnadskostnaden beräknades till 150 000 kronor, och företaget hade ställt betryggande säkerhet för sina åtaganden. Att avbryta arbetet och avvakta utslag från länsstyrelsen eller eventuellt högre instans skulle medföra att staden icke kunde fullfölja överenskommelsen. Det bleve då ganska likgiltigt om besvären bifölls eller avslogs, de planerade arbetstillfällena skulle ändå gå förlorade. Byggnadsarbetet fortsatte fölaktligen och byggnaden färdigställdes till avtalad tid. Tillverkningen påbörjades, men överklagandena och de tidningskriverier, som blev en följd av detta, kom att få ödesdigra följder för företaget.

Den bransch-kunnige platschef, som anställdes vid planeringen, drog sig på grund av detta tillbaka och någon ny med tillräckliga yrkeskunskaper visade det sig svårt att få tag på. Efter en serie misslyckanden upphörde företaget efter några månader med tillverkningen i Kumla.

Besvären avgjordes i Regeringsrätten först den 6 december 1962, varvid stadsfullmäktiges beslut upphävdes med motiveringen: "...enär stadsfullmäktiges klandrade beslut icke kan anses avse en stadens angelägenhet".

Byggnaden hade då sedan länge varit upplåten till Svenska Radio AB för att användas som utbildningsstation under inflyttningen i fastigheten V. Drottninggatan 4. Sedermera såldes byggnaden med tomt till KEBS, varvid staden erhöll täckning för sina kostnader.

Båda ärendena fick slutligen en för kommunen lycklig utgång, trots de olika utslagen. Men man kan onekligen fråga sig hur hade det gått med det första ärendet, om besvären bifallits även där? I detta kunde, av förklarliga skäl, verkställigheten av beslutet inte ske förrän det vunnit laga kraft.

Någon ställer kanske frågan om stadens myndigheter handlade olagligt vid verkställigheten av det andra överklagade beslutet. Den frågan blir kanske obesvarad, men för en lekman synes det svårt att motivera något annat handlande. Normalt behövde beslutet inte fastställas av statlig myndighet för att få giltighet och kunde, om så bedömdes nödvändigt, verkställas så snart protokollet blivit justerat, vilket skedde 28/11 1960. De två besvärsskrivelserna till länsstyrelsen var dagteknade 17/12 respektive 19/12. I länsstyrelsens resolution, som föredrogs i fullmäktige 19/12, förelåg inget förbud mot verkställighet av det överklagade beslutet. I stadens remissvar till länsstyrelsen meddelades att byggnadsarbetet

Rinaldo & Johanssons industrifastighet vid Magasinsgatan som nu disponeras av SRA och är arbetsplats för ca 45 personer

påbörjats och dessutom påtalades att "ett avbrott skulle försätta staden i en svår situation icke minst med tanke på sysselsättningsproblemet". I föreliggande läge och med kommunens bästa för ögonen kunde de kommunala organen knappast handla annorlunda.

Situationen på arbetsmarknaden var sådan att staden både tidigare och senare måste engagera sig i köp av industrifastigheter. Exempel på detta är köpen av AB Aga Konfektions industrifastighet vid V. Drottninggatan 4, och tomt nr 18 i kv. Plåtslagaren vid Sveavägen, som staden 1958 köpte för ett sammanlagt belopp av 1 020 000 kronor, för att rädda sysselsättningen inom konfektionsindustrin. Fastigheten Plåtslagaren 18 överläts samma år på oförändrade villkor till Bröderna Perssons Skinnindustri, vars industribyggnad vid Kvarngatan brunnit ned.

Konfektionsindustrin blev trots dessa ansträngningar inte så långlivad. Den 8 augusti 1961 meddelade AB Ivan Ohlin, Stockholm, att bolaget "beslutat nedlägga sin konfektionsrörelse, bedriven i Kumla av Collijn—Fischer AB". Fastigheten Drottninggatan 4 övertogs senare av Svenska Radio AB, som under våren 1962 började verksamhet i lokalerna. Efter SRA:s nybyggnad har fastigheten nu övertagits av Älvbro Skofabriks AB.

Mot bakgrund av arbetsmarknadsläget och behovet av kommunala ingripanden är det förklarligt om kommunen ansåg sig behöva ett organ, som kunde arbeta utan fruktan för att eventuella överklaganden skulle kasta viktiga och värdefulla beslut över ända därför att de lagar, som styr kommunernas kompetens, icke hunnit anpassas till utvecklingen. När förslaget om bildandet av Kumla Fastighetsaktiebolag kom, skedde beslutet under stor enighet. I förberedelserna hade även deltagit representanter för Kumla fabriks- och hantverksförening, som starkt kände behovet av kommunal aktivitet på detta område.

Fastighetsbolaget har sedan tillkomsten köpt eller byggt industrifastigheter till ett sammanlagt värde av 4 355 000 kronor. Två fastigheter och viss tomtmark har sålts för

JULKLAPPEN ska' vara från

Vi har massor av praktiska och nyttiga julklappar, som med självskrivener hör hemma på allas önskelista!

Mobergs
HERR & JUNIOR

Hagendalsvägen 9 - Tel. 706 27

Kumlaförfattare berättar om hur en bok kommer till

Helmer Furuholm, Kumla, är uppfödd på ett litet torp vid en skogssjö två kilometer från Klavreströms järnbruk i Småland. Till vardags socialassistent, på fritid författare. Den sjuende romanen "När bergsrådet kommer", som utkommit under hösten 1974, handlar liksom den förra "Masugnsmästare Petter Schultz bryter upp" om Klavreström. Så här berättar han om sin litterära verksamhet:

Om min uppväxt långt inne i de småländska skogarna har haft något inflytande på mitt författarskap är svårt att säga, men att ensligheten under barndomstiden har format min personlighet och inverkat på hela mitt liv är jag ganska säker på. Att vår närmaste granne var skriftställaren J. A. Göth har väl också haft sin betydelse för mitt intresse för böcker och skrivande. Göth var en ovanlig personlighet, han var snäll och hjälpsam mot små och värnlösa människor, men mot girighet och dum-

en summa av 2 610 252 kronor. Bolaget äger fem tre fastigheter till ett bokfört värde av 1 545 925 kronor. Verksamheten är således av relativt liten omfattning och utgör huvudsakligen ett komplement för kommunen i arbetet för att trygga sysselsättningen. Aktiekapitalet höjdes 1971 till 500 000 kronor genom tillskott av kommunen.

Som en av dem vilka 1964 fick drätselkammarens uppdrag att bilda Kumla Fastighetsaktiebolag, de båda övriga var Henry Karlsson och Frank-Olof Jansson, har jag här endast velat redogöra för bolagets tillkomst och i någon mån även redovisa behovet av dess verksamhet. Jag har icke velat ta utrymme i anspråk för redovisning av de enskilda fastighetsaffärer, som bolaget varit engagerat i, eller de arbetstillfällen som blivit en följd av dessa. Vid kommunfullmäktiges junisammanträde i år redogjorde kommunalrådet Nils Nyström för dessa frågor och enligt uppgift kommer denna redogörelse att införas i "Kumlan", som jag därför tacksamt hänvisar den intresserade till.

Utvärderingen av bolagets verksamhet må ankomma på kommunens invånare, som genom sina politiska organisationer och i allmänna val kan utkräva det politiska ansvaret av sina valda förtroendemän. Det är i denna egenskap de är verksamma även i Kumla Fastighetsaktiebolag. □

Helmer Furuholm

het och hårdhet kunde han i skrift slå hårt och obarmhärtigt. Han var mitt stora föredöme under många år.

Jag minns när Göth gav ut sin första bok "I bondehem och backstugor". Det var 1922, en tid av arbetslöshet och fattigdom. Far var arbetslös, och då det lilla torpet inte kunde ge försörjning åt en stor familj, började far göra träskor. När det blev bra väglag för sparkstötting, följdes far och Göth åt ut i byarna, far med en säck träskor, Göth med en packe böcker. Jag vet inte hur affärerna gick, men jag antar att det var lättare för far att övertyga bönderna om behovet av träskor än för Göth att tala för sina böcker.

Det dröjde dock inte länge förrän Göth blev känd som en mycket fin folklivsskildrare. En av hans böcker "Mojökarna" kom på 40-talet ut i en folkupplaga på 50 000 ex. Jag fick träffa Göth en sista gång 1949 och överlämna till honom min första bok, en biografi över den franska 1600-talsmystikern Madame Guyon. Jag tror dock att Göth mer skulle uppskattat något av mina senare alster, t ex "Torp till salu", som nog har ett visst släktskap med Göths författarskap.

Hur det kom sig att jag började skriva romaner vet jag knappast själv. Jag hade i början av 40-talet kommit att läsa frikyrklig teologi och blivit frikyrkopastor. Min tidigare kontakt med skönlitteraturen var länge nästan obefintlig, för teologin tog all min tid. Men min fru hade ett levande intresse för skönlitteratur, och genom henne kom jag så småningom, först lite försiktigt, att nalkas några författare av god klass. Jag lade snart märke till, att skönlitterära författare hade en hel del att lära en kristen förkunnare. Jag hade länge skrivit lite i tidningar, betraktelser och kåserier under signaturen Mikroteros, ett grekiskt ord som betyder Den ringaste eller Den minste. Kåserierna väckte stort intresse och eggade mig till försök att skriva noveller bl a i Svenska Morgonbladet och Göteborgs-Tidningen. 1956 gav jag ut "Åke i Östergöhl", en liten roman byggd på arkivforskning. Den fick ganska

JULHANDLA hos

Lindén & C:o

Telefon 700 44

ALLT SOM TILLHÖR JULBORDET:

Skinka, syltor, julkorv, allt av högsta kvalitet
Specerier, grönsaker, frukt, nötter

Se alla ICA:s passapå-priser

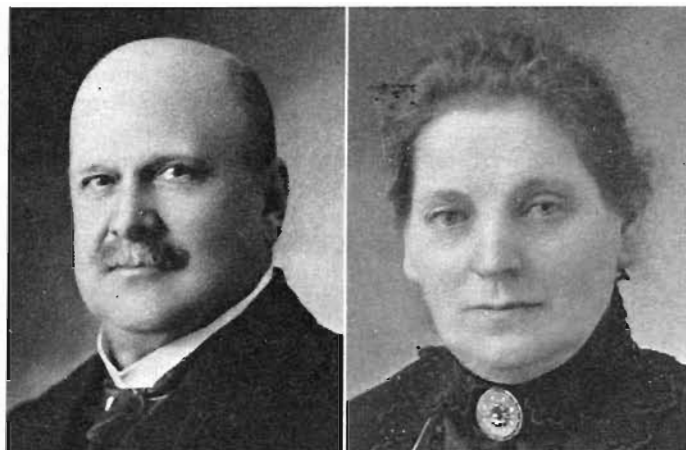
Patron på Torp

Kommunalman - Riksdagsman
HF:s stiftare

En man som gjorde sig känd vida omkring i början av det nya seklet var E. L. M. Hedin, vanligen kallad "Patron på Torp". Han var född i ett lantbrukarhem i Smedstorp, Kräcklinge, 1856 och avled 1921.

Redan i tidiga år fick han hjälpa till med skötseln av lantbruket på föräldragården. Efter avslutad folkskola studerade han vid Karolinska läroverket i Örebro.

Den lärda banan frestade ingalunda den unge Hedin. Han blev med tiden arrendator av den stora herrgården Torp i hemsocknen. Gården ägdes av ryttmästare Burén på Falkenå. Det dröjde dock inte många år förrän Hedin

E L M och Axelina Hedin

förvärvade gården. Med honom som ägare kom namnet Torp att bli känt av mångtusenden både i vårt land och i andra länder. Mer om detta längre fram.

Hedin var en begåvad person, vars intressen sträckte sig över många arbetsfält. Han blev sin kommuns "allt

god kritik, men såldes inte så bra. Men 1965 kom "Torp till salu", och den såldes ut på några månader. Min far läste den och kände igen sig själv och sin miljö. Jag tror han läste den minst tio gånger. Han fick läsa tre till av mina romaner, men ingen uppskattade han så som "Torp till salu". Huvudpersonen i den heter Håkan och är min mors farfar. Mor dog samma år som boken kom ut, så hon hann aldrig ge något omdöme om den.

Att jag sedan kommit att skriva om min hembygd Klafreström i mina två senaste böcker beror på en kärlek till hembygden, som vuxit sig allt starkare under de år jag varit bosatt på annat håll i landet. Jag hade gått och drömt om att på något sätt göra något för min hembygd, och bästa sättet tyckte jag vara att skriva en eller kanske flera romaner om det gamla järnbruket Klafreström.

När jag på vintern 1969 avslutat mitt manus "Om-skolad", reste jag till Klafreström för att forska i bruksarkivet, som brukets dåvarande ägare, ryttmästare C. J. Ekströmer, välvilligt upplät för mig. Efter mycken möda, jag hade ofta varit nära att ge upp, kom så äntligen hösten 1972 "Masugnsmästare Petter Schultz" ut i bokhandeln. Romanen väckte stort intresse, inte minst hemma i Småland, och kritiken var genomgående positiv. Det dröjde inte länge förrän vänner började uppmana mig att skriva en fortsättning om Klafreström. Det hade jag faktiskt inte tänkt göra, men när uppmaningarna blev många, satte jag igång. Det blev ett roligt och stimulerande arbete. Sommaren 1973 skrev jag en stund varje kväll, och jag kan nu säga att det aldrig på något sätt kändes betungande. Det var som att sätta sig till ett festdukat bord att varje kväll få lämna socialbyråns arbete och sätta sig vid skrivmaskinen. Romanens personer började få liv, och jag levde med dem, småpratade med

dem och hade dem i tankarna under all min fritid. Jag började märka, att det gick mycket bra att skilja det dagliga arbetet från det litterära arbetet, så att det ena inte inkräktade på det andra.

Den nya romanen handlar delvis om bergsrådet på Lessebo, dr J. L. Aschan, en mycket märklig och högt begåvad herre. Han var från början med. dr och hovmedicus, brunsläkare vid Loka brunn och sedan provinsialläkare bl a på Öland. Han gifte sig med rike Nils-sons dotter i Grythyttan och fick som hemgift fyra tunnor guld, vilket hjälpte honom att köpa Lessebo bruk, som då tillverkade både papper och järnvaror. Snart lade han också under sig både Klafreström och flera andra bruk i Småland. Aschan var i många stycken före sin tid bl a genom sitt sociala arbete och sin kamp för nykterhet bland sina anställda.

Men bergsrådet sitter så högt uppe över det vanliga folket, att det är mest de arbetande — bönder och smeder — som jag låtit framträda i romanen. En frälsebonde med det ovanliga namnet Petter Karlsson Austerlitz från den lilla byn Ösjöbol i Åseda socken är med genom hela boken, som fö innehåller en hel del om folkets arbetsliv, om helger, om hemliv, om vidskepelse och tro och otro.

Boken har inte något särskilt budskap. Den är rätt och slätt en berättelse om några av våra förfäders liv under den tid då industrin och ett visst nytänkande fick sitt genombrott bland vårt folk. Det var en tid, då skolor började växa upp och tidningar ges ut lite varstans i vårt land. I Wäxjöbladet, som startade 1810, har jag hämtat åtskilligt stoff till den nya boken. Det har för mig varit intressant att uppleva, hur folk tänkte och talade och skrev för hundrafemtio år sedan. Kanske har boken om min hembygd något av intresse även för människorna i Kumla. □

Vi har mer
än folk tror —

BÖCKER — KONTORSARTIKLAR — MUSIKINSTRUMENT
GRAMMOFONSKIVOR — SKOLMUSIK
SKRIVMASKINER M. M.

HF'S

BOK & MUSIK

Stationsgatan 18, KUMLA. Tel. 019/709 41

i allo". Det fanns knappast någon nämnd eller styrelse i Kräcklinge, där han inte var ordförande. Givetvis var han det i kommunalnämnd och kommunalstämma. Men även utanför sin kommun ledde han ett flertal organisationer eller företag, bl a länets hushållningssällskap och Hallsbergs mejeriförening. Det påstods att han tillhörde 27 olika styrelser. När han för sin hustru Axelina berättade, att han blivit ordförande i en fjäderfäavelsförening, frågade hon om han någonsin sett sin egen hönsgård. Hon tyckte inte om att han lastade på sig så många uppdrag.

Under ett par perioder tillhörde Hedin andra kammarerna. Under riksdagstiden var han ständigt på resande fot mellan Torp och Stockholm. Med häst och vagn skulle kusken Ståhl ofta vara redo att skjutsa sin husbonde till och från Kumla station. I synnerhet under kalla vinterkvällar med tågförseningar var det många som ömkade den stackars Ståhl och inte gärna ville byta tjänst med honom. Personligen var Hedin en vänsäll och respektabel man. De många gårdsarbetarna blev i regel trotjänare.

Djurbesättningen på Torp räknade ett 20-tal hästar och över 100 kor och ungdjur. Hemkommen från någon resa hade Hedin för vana att göra en rond till stall och ladugård för att se hur det stod till med djuren.

Men det var ingalunda som godsägare, kommunalman eller riksdagsman som Hedin skulle gå till historien. Nej, det var något helt annat. Det var för hans stora missionsintresse och för hans ledarskap av Helgelseförbundet, som han stiftade 1886.

Förbundet räknar sitt ursprung från väckelserörelsen i Närke på 1850-talet. Året efter dess tillkomst inbjöd Hedin och hans maka Axelina till en konferens på Torp. Den hölls under midsommarhelgen, och då antogs namnet Helgelseförbundet. Alltsedan dess har "Torpkonferensen" hållits varje år och samlat många tusen deltagare från hela landet.

Stort uppseende torde det ha väckt, när Kräcklinge församlings komminister, C. J. A. Kihlstedt, avsåg sig prästämbetet och blev en av Helgelseförbundets förgrundsgestalter. Till dessa får också räknas sångförfattaren och helgelsepredikanten Emil Gustafsson.

Vid konferenserna höll Hedin själv alltid hälsningstalet. Och det gjorde han med synbar inspiration och gripenhet vid åsynen av det fullpackade "kyrkorummet" (ladan). Missionärerna och evangelisterna hade stor plats i hans hjärta, det märktes tydligt både i hälsningstalet och på annat sätt. "Välkomna hem till Torp!" var ett av hans hälsningsord till sina gästlingar. Han hade ett gott och värdefullt stöd, både i sin missionsgärning och på annat sätt, av maken Axelina. Gästfriheten var stor på Torp. Det hände ofta att värdfolket trängde ihop sig i de mindre rummen för att gästerna skulle få det så trivsamt som möjligt.

Hedin var en framstående talare. Så gott som varje söndag medverkade han på flera platser med predik-

Torps Herrgård (Foto Arne Bengtsson)

ningar. Han var en fridens man och uppskattad även av representanter för andra trossamfund, vilka han hade lätt att samarbeta med.

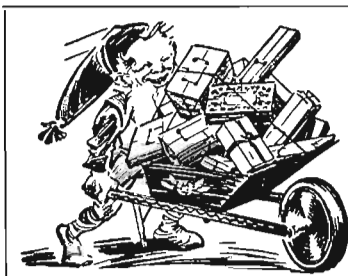
Intresset för Torpkonferensen fortsätter att öka och den har utvecklats till en av landets största kristna samlingar. Man imponeras av massinvasionen en midsomardag och åsynen av uppådet bilar på det stora parkeringsområdet. På "Patrons tid" var det skytteltrafik med hästar mellan Kumla järnvägsstation och Torp. Godsets 20 hästar fick då vara i farten mer än vid någon annan tid på året, och det var nog detsamma med stationssamhällets "åkarkampar".

Den varje år återkommande Torpkonferensen var säkert patron Hedins stora glädjeämne. Jag hörde honom själv berätta om att dåvarande landshövdingen i Örebro en gång kallat till ett större sammanträde, som kolleiderade med tiden för konferensen på Torp. Landshövdingen menade, att man kunde väl ändra tiden för Torpkonferensen eller helt inställa den. Men då hettade det till i Hedin, för vilken missionen gick före allt annat. Landshövdingen bestods en väldig avbasning och fick veta, att Torpkonferensen var viktigare än det som sammanträdet gällde.

Det är omöjligt att räkna upp alla Torps trogna stödare men ett namn kan jag dock inte förbise, nämligen fröken Ruth Peterson, som skötte bokförlaget på Torp.

1967 förvärvade Helgelseförbundet Torp. Det torde få räknas till en av de största händelserna i förbundets nära 90-åriga historia. Säljare var godsägare Rune Torpel och köpesumman var 1 800 000 kronor. Arrendator av lantbruket är godsägare Per Geis, som driver Torp i samband med sin gård Falkenä. Sedan sommaren 1974 driver byggmästare Bertil Davidsson, Täby, pensionatrörelse på Torp.

På Kräcklinge lilla kyrkogård har de tre stora pionjerna Hedin, Kihlstedt och Emil Gustafson fått sitt sista vilorum. □

JULKLAPPARNA ordnas lättast vid besök i

OPIS *Bosättningsaffär*

TORGET, KUMLA Telefon 707 61

Specialavdelning för leksaker

Willy Brandt som flykting i Kumla

Under andra världskriget 1939—45 fick vi på skoarbetarnas expedition ofta besök av flyktingar från olika länder. Vi försökte att så gott vi kunde hjälpa dem till rätta i deras svåra situation. Detta berättar fru Ellen Larsson, Kungsvägen, under många år medarbetare i Kumla Julblad.

Bland dem, som jag särskilt minns, var Otto Wilhelm från Wien, Österrike. Med sin hustru Lina flydde han undan tyskarna till Norge. När tyskarna ockuperade vårt broderland lyckades de båda makarna efter svåra strapatser komma över till Sverige. Wilhelm var först skogsarbetare, innan han 1943 fick plats på en liten fabrik i Åbytorp. Det dröjde inte så länge förrän han erhöll en tillskärarplats på C. A. Jonssons skofabrik. Han ansågs vara mycket skicklig yrkesman och hade genomgått tillskärarskolan i Wien. Där hade han också gjort sig känd som en duktig ungdomsledare och sångare.

Wilhelm behärskade ett flertal språk och kunde därför ofta vara till hjälp för flyktingkollegerna i den Babels förbistring, som rådde i skomakarstaden under de första åren av 1940-talet.

En av Wilhelms arbetskamrater på skäravdelningen hos C. A. Jonssons var Erik Gustavsson, Furugatan 10. I hans hem gästade vid ett tillfälle den i år avgångne

Otto och Lina Wilhelm

rikskanslern och fredspristagaren Willy Brandt. Brandt var liksom Wilhelm tysk flykting. Det var Wilhelm som sammanförde Gustavsson med den med tiden världsberömda statsmannen.

Tack vare umgänget med Wilhelm fick Erik Gustavsson vara med på hemliga filmaftnar i Örebro. Det var en synnerligen djärv norrman, som titt och tätt gav sig över till sitt ockuperade fosterland och filmade och han lär också skjutit ner en och annan tysk, som hindrade honom i hans filmarbete. Deltagarna i filmvisningarna var ett begränsat sällskap och man ådagalade stor försiktighet, så att inga förrädare kom med och avslöjade gruppens förhåvanden. Det fanns både svenska och tyska nazister i Örebro på den tiden, så det gällde att vara på sin vakt.

Sin första bostad i Kumla hade makarna Wilhelm i en av de små badvillorna vid Stene brunn. Det var vanligt att man upplät de eftersatta stugorna åt flyktingar. Så länge dröjde det inte förrän de lyckades få en lägenhet hos Harry Starkenberg på Hardmogatan. Det blev deras bostad under Kumlavistelsen. Efter krigets slut 1945 lämnade makarna Wilhelm Kumla. Två år senare emigrerade de till Australien, där de alltjämt bor.

Otto Wilhelm och hans Lina hade i början svårt med trivselsn i Australien. Han hade där samma arbete som i Kumla. Det var också något annorlunda på arbetsplatsen. Medan han i Kumla med bästa vilja inte kunde bli någon snabbtillskärare, var det tvärtom i Australien. Det gick så långt att kamraterna varnade honom för hans flit. Nu rådde det inte ackord utan arbetet betalades per timma. Det kunde vara orsaken till att man ville bromsa.

På Gustavssons 75-årsdag 1973 överraskade vännerna från Australien jubilarerna. ”Ni ser ju båda likadana ut som när vi sist träffades för 27 år sedan”, sa fru Gustavsson, sedan den stora överraskningen lagt sig något.

De båda gästernas vistelse i Kumla omfattade en vecka med dagliga bilresor i trakten.

Ellen Larsson omtalar, att skärarna betraktades som skomakeriets aristokrater. Hon hade en gång hört förra

Skärare och nåtlare vid A G Anderssons skofabrik 1918

Sittande från vänster: Sigfrid Eklund, Ernst Sandberg, Karl Åberg, Teodor Larsson och Axel Eriksson. Stående från vänster: Gerhard Larsson, Paul Lindström, John Andersson, Edvin Lindström, Gerhard Norr, Thure Lindström, Oskar Pettersson och Erik Svedin

Eric Ericsson
SJÄLVKÖP
Tel. 70398, 70499

Erik Kjellin

NILS HELANDER

Jonsson och Kjellin

— två skoarbetare som fick det bra

De första åren efter första världskrigets utbrott 1914 kännetecknades av en enorm högkonjunktur inom skoindustrin. Så gott som dagligen kunde man få se hela järnvägsvagnar med skolådor lämna Kumla på väg söderut till de krigförande länderna, framförallt Tyskland. Med åren blev det råvarubrist och fabriker fick allt större svårighet att hålla full sysselsättning.

I Norge var förhållandena annorlunda. Där rådde fortfarande högkonjunktur med stor efterfrågan på skoarbe-

tare. Många av de arbetslösa och permitterade skoarbetarna reste över dit och fick välavlönade konditioner. Bland dessa var Uno Jonsson och Erik Kjellin. Jonsson var född i Långgälla och Kjellin i Viiby. Båda hade tidigare haft sysselsättning på olika fabriker i Kumla, Kjellin hos C. G. Ström. Det är inte känt om de redan under vistelsen i nabolandet smidde planer på att gemensamt starta skomakeri, vilket de emellertid gjorde när de 1919 återkom till Kumla. Till en början var det fråga om

kommunalrådet Holger Hultman — mångårig skärare — berätta, att en dansk kom till skofabriken Sture för att arbeta. Han kom klädd i vit krage och manschetter, som han försiktigt tog av sig, innan han fattade skärarekniven och började arbeta. Dansken och hans klädsel väckte stort uppseende och munterhet bland kollegerna som ingalunda var så snyggt klädda. Dansken återvände ganska snart till sitt hemland.

Under den gamla mästar- och gesälltiden var det mästern själv som skar ut skaft och ovanläder ur skinnen. Det gällde få ut mesta möjliga ur det dyrbara materialet. Det tog lång tid att lära och att sätta modellen rätt. Ryggen på djurhuden blev ovanläder, skaften togs på övriga delar. Ovanlädret är ju mest utsatt för regn, kyla och slitage. Även när skotillverkningen började drivas fabriksmässigt var skärningen en betydelsefull detalj, sett ur kostnadssynpunkt. Lärotiden var lång. Man fick börja med tillbehör- och foderskärning, för att så småningom övergå till skinn. Senare tillkom stansmaskiner, som underlättade det hårda arbetet. Dessa användes vid tillverkning av långa serier i samma modell, men handskärning kommer aldrig helt bort på grund av modets växlingar.

De få skärare, som ännu finns kvar, går nog och väntar på att de svenska skorna skall hävda sig och få den upp-

Skärare vid C A Jonssons skofabrik 1920

Från vänster: Einar Andersson, Charles Arbin, Erik Gustavsson och Karl E Karlsson

skattning som de förtjänar. Med den förhoppningen slutade mitt samtal med Ellen Larsson, som vet och minns så mycket om skomakeriet i Kumla. □

Kumlafrakt AB

Telefon 701 16, 711 51

Dagliga körningar Kumla—Örebro

*Personalen vid Jonsson & Kjellin AB utanför fabriken vid Mossbanegatan 5
I mitten av bilden syns Erik Kjellin och längst till höger Uno Jonsson*

handskomakeri med verkstad i ett gårdshus till den stora bokhandels- och järnhandlaregården Lothringen vid torget, där under senare år byggts ett bankhus.

1921 övergick kompanjonerna till maskinell drift efter att ha förvärvat tomten Mossbanegatan 5. Den lilla röda stugan som fanns på tomten revs för att lämna plats för en fabrik, som sedan tillbyggts flera gånger.

Skofabrikationen i landet dominerades av Oscariakoncernen med dess mäktige ledare Ernst Åqvist med egna skoaffärer landet runt. De båda kompanjonerna i Kumla, som från början antagit firmanamnet Jonsson & Kjellin, uppvaktade Åqvist med prover på sin tillverkning. Dessa lär ha intresserat Oscariadirektören i allra högsta grad och följderna blev order på löpande band. Därmed var framtiden tryggad. Det blev tidvis verkliga jätteorder av damskor och upprepade uppmaningar att bygga ut fabriken och anställa mer folk.

1934 — fem år före andra världskriget — ändrades firman till aktiebolag. På grund av en njursjukdom nödgades Jonsson lämna sin del i företaget, och Kjellin blev ensam ägare.

På en avstyckad del av tomt nr 3 på Nygatan hade Jonsson uppfört en ståtlig villa. För den lilla vackra tomtmarken begärde ägaren, förman Albert Årsell, 5 000 kronor, vilket ansågs vara det högsta dittills betalda priset för ett område av denna storlek. 1941 förvärvades villan av pensionerade folkskolläraren Bror Lagerberg, Brånsta, som alltså — nu 92 år — har sitt hem där.

Jonsson flyttade till Örebro, där han blev fastighetsägare och slutade sitt verksamma liv.

I slutet på 1940-talet började även Kjellins hälsa vackla. Det var framförallt tecken på hjärtbesvär, som oroadde honom och som han sökte lindring för genom upprepade vistelser på Nyhyttans kurort. 1952 pensionerade han sig genom att överlåta sitt företag till C. A. Jonssons Skofabrik AB. Dessförinnan hade jag försökt att få göra en bandupptagning med Kjellin, vid vilken han skulle berätta glimtar från sitt liv. Han verkade mycket intresserad men sköt upp "träffen" flera gånger tills han bad att få slippa och att jag inte skulle vara envis på honom. Jag blev givetvis mycket besviken, eftersom hans stora berättarförmåga var välkänd.

Vad som här skrivits är det väsentligaste som julbladets utgivare minns av Jonsson och Kjellin, som jag hade till synnerligen trivsamma kunder.

I fortsättningen skall vi låta Tage Goldheim, Åkeratan 3 med 37 och Carl Einar Karlsson med 42 års anställningstid berätta om vad de minns från arbetet vid Jonsson & Kjellins kontor respektive fabrik. De vitsordar båda chefernas stora yrkesskicklighet. Kjellin var skinnkännaren medan Jonsson hade mer handlag med maskiner. De kompletterade varandra utmärkt, vilket givetvis bidrog till att samarbetet dem emellan flöt så bra. Någon gång kunde det ju hända att det kärvade till men ofta var det inte. Hårdast var nog Jonsson. Kjellin hade vid sådana tillfällen hjälp av sin humor.

Köp julblommorna hos

***Petterssons* HANDELSTRÄDGÅRD**
KUMLA Fabriksgatan 45 Tel. 701 38

Kransar och buketter smakfullt och billigt

Blommor i riklig sortering

Jonsson var dock i all sin stränghet en rättvis och pålitlig chef. De var båda mycket måna om att fabriken skulle tillverka förstklassiga skor. Det var sällan några kom i retur.

”Det är bra att jobba hos Kjellins”, var det allmänna omdömet hos de nära hundra anställda.

Arbetsstillgången var alltid god och några permitteringar förekom inte, vilket hade sin orsak i att Oscaria tog hand om allt som fabriken tillverkade. Till och med under de fruktansvärda arbetslöshetsåren i början på 1930-talet då flertalet fabriker fick slå igen, var fabriktionen igång hos J&K, även om inte hela personalen hade regelbundet arbete.

Kjellin hade svårt att förstå att tiderna blivit annorlunda. Det hände ofta att han inkräktade på kontorspersonalens fritid även på söndagar för att dryfta arbetet. Själv var han ju en arbetsmyra, som inte tog så mycket hänsyn till sön- och helgdagar och hade svårt att koppla av ordentligt. Han hade ekonomisk blick och slösade sannerligen inte med slantarna. Bilinköpet fick anstå länge i motsats till kompanjonen, som tidigt blev bilägare. Jonsson var även intresserad jägare. Tillsammans med bl a Kjellin startade han en rävfarm i Kilsbergen, som emellertid inte lär ha varit lönande.

När Oscaria förvärvat skofabriken Skandia blev samarbetet kärvare. Särskilt tillspetsat blev det en gång när J&K lämnat över en serie nya modeller till påseende och Åqvist bar sig så ofint åt att han lät tillverka skorna på Skandia. Med tiden minskade ordena till Oscaria, vilket medförde att fabriken arbetade fram ett eget fabrikkat, ”Stilsko”, en damsko som blev en lyckträff. En försäljare anställdes för stockholmsdistriktet och en för Södra Sverige.

Representanten för Stockholm hette M. Bardin och hade egen firma. Han var en mycket framgångsrik försäljare, vars många stororder fabriken inte alltid hann att få fram. Då blev han otålig. En gång hotade han med att komma till Kumla för att på ort och ställe muntligen få ge utlopp för sina känslor. Det gjorde han också, men då fanns inga fabrikkörer på plats. De hade båda gömt sig under besöket och var inte anträffbara så länge kumlabesöket varade.

Södra distriktets försäljare hette Dubois. Han var en trivsamt man, som vid sina besök i Kumla vandrade omkring i fabriken och pratade med arbetarna, som tyckte om honom.

När ordena från Oscaria inte längre dominerade gjorde fabriken givetvis sina läder- och skinninköp direkt från läderfirmorna. De största partierna köptes från Tranåsfirman C. E. Scheutz & Son. Det kunde gälla order på en järnvägsvagn och mera. Dessa inköp gjorde Kjellin ofta själv i Tranås eller också med firmans representant Segerdahl, en trevlig man, som alltid tycktes vara välkommen till fabriken och uppmuntrades med stora order.

Vid ett tillfälle fick fabriken en leverans av läder, som Kjellin var mycket missbelåten med. En dag kom det en ”läderspecialist” från Tranås till fabriken för att undersöka lädret varvid följande dialog utspann sig:

Erik Kjellins mor vid hemmet i Viby

— Ser ni inte att det är lusbitet, frågade Kjellin.
— Lädret är inte sämre för att det är litet prickigt, blev svaret.

— Gör av ert lusbitna läder var ni vill. Jag vill inte ha med det att göra utan betalar hellre lite mer om jag får fint och slätt läder.

Kjellin var en alltför värdefull kund för att göra emot och det blev som han ville.

På 1920—30-talet var lackskor mycket populära. Ett par damskor i lack kostade inte mer än en tia. Kumlafirman G. A. Perssons AB hade med verkligt stor tur fått ensamförsäljningen i Sverige för ett amerikanskt skinnföretag och tjänade ”grova pengar”, men hade stora svårigheter att tillfredsställa den stora efterfrågan. Lacken var mycket ömtålig. I ett tryckt meddelande i varje skokartong varnades bl a för att utsätta lacken för stark kyla. En gång fick Kjellin själv ta emot ett samtal från en dam, som fått någon spricka i sina lackskor.

— Det spricker för mina fruntimmer också, var svaret hon fick.

På 1930-talet fick Kumla sin femte villa med glacerat tak. Byggherre var skräddaremästare Anton Ljungholm. Den ståtliga villan på Lövstagatan förvärvades senare av Erik Kjellin, som stortrivdes där och fick nära till fabriken.

I yngre år hade Kjellin varit mycket radikal och anslutit sig till ”stormfåglarna”, som gick till kamp mot kapitalisterna. När han med årens framgång själv kom att räknas bland de senare flagnade den röda färgen av, och han blev en ganska konservativ man.

*

Det finns många roliga historier om Kjellin. När han en gång dröjt sig kvar i Örebro märkte han vid hemfärden att bensinen tagit slut. Han hade turen att hinna till en handelsbod med en bensinmack. Han knackade på och sent omsider hörde han en sömning röst som frågade vad han ville: ”Jag behöver tio liter bensin.” ”Det är inte mycket för att behöva ge sig upp mitt i natta.”

GP:s SYMASKINER & BARNVAGNAR

Köpmangatan 27, Kumla — Tel. 716 60 Bost. Tel. 758 16

NYA ELNA SYMASKINER

Beg. el. symaskiner — Nya och beg. barnvagnar — Garanti. Service. Avbet. Byte
Affärstider: 10—18, kvällsöppet fred. kl. 19.00 Lördag 9—13

En spänstig 92-åring i Björka

Axel Persson i Björka är känd för att göra långa vandringar åt Sannahed, Hallsberg och Kumla. Att det ibland kan bli en mil bekommer inte den spänstige 92-åringen så mycket. All vedhugning som behövs klarar han själv och åtskilliga andra göromål.

Axel Persson är född i Björka 1882. Föräldrarna Per Johan Larsson och Augusta Charlotta var båda födda 1854. De fick tre söner och två döttrar, varav tre ännu är i livet.

I småskolan hade Axel lärarinnorna Selma Nygren och Agda Nykvist. I folkskolan var Jacob Janson lärare. Han var skicklig men sträng.

Redan i nioårsåldern körde Axel oxarna för tröskvandringen hos Erik Larsson i Björka. För detta hade han 10 öre om dagen. Det hade också vår ålderman i

— "Går det lättare att få på böxera, så fyll tanken", fick handlarn till svar.

*

När Kjellin en gång försökte krypa under "AG:s bommar", upptäcktes han av polisen, som frågade om han inte sett att bomarna var fällda. — "Har ni sett dom uppe", var Kjellins replik, som gjorde polisen svarslös.

*

Kjellin ville gärna ge ryssarna skulden för tillståndet i världen. "De otäcka ryssarna", hörde man honom ofta säga. En kall och blåsig vinterdag kom han in på fabriken och klagade på vädret. Så tänkte han på ryssarna och sa: "Sånt här väder har de jämt, så då är inte så underligt att di är som di är."

*

När Kjellin en dag kände sig mer än vanligt krasslig sa han: "Ja har vark i hålfota å svampkänning i knäna."

*

När det vart på tal att anlägga en dansbana erbjöd sig Kjellin att svara för kostnaderna, dock med villkoret att han fick lägga sandpapper på dansbanegolvet. (Det skulle givetvis slita skor och öka åtgången på damskodon, vilket naturligtvis var i Kjellins intresse.) □

Axel Persson sysselsatt med vedhugning

Rösavi, enligt vad han berättat mig, men hans far tyckte det var för mycket och tillsade honom att gå tillbaka till Säbylund med pengarna. Det tyckte inte förvaltarn, som bjöd björkpojken på kaffe med mycket gott.

I 20-årsåldern blev Axel Persson dräng hos Per-Adolf i Via under 6 månader och erhöll härför 50 kronor. 1904 tillträdde han en tjänst hos Joh. Larsson i Björka. Avlöningen var då 35 kr per år. Axel minns att våren det året liknade den som vi upplevt i år. Det mesta av sådden var klar i början av maj, innan kylan och regnet hämmade växtligheten. Det senast sådda gav det året den bästa skörden. (När detta skrives ser det ut som om det tidigast sådda lämnar det bästa resultatet.)

Drängtjänsten i Via blev inte mer än ettårig. Axel försökte med ett hantlangarejobb hos byggmästare C. G. Lundholm i Kumla. Inte heller detta arbete blev på lång sikt. Men det betalades bra, 28 öre i timmen. Arbetsdagen utgjorde 10½ timmar. Lördagseftermiddagen var fri. Även skomakeriet försökte Axel med en tid. Under fyra respektive tre höstar var han anställd i de båda Björkatröskverksbolagens tjänst.

1917, samma år som han ingick äktenskap, fick Axel Persson plats vid lokstallarna i Hallsberg. Avlöningen var då först 5 kr om dagen men steg efter något år till 7—8 kronor. Vid kontrollundersökning av ögonen framgick att synen var för svag för att motivera fortsatt anställning.

Under andra världskriget hade Axel Persson 1—2 kor och något ungdjur. Han tyckte det var en besvärlig tid. Staten skulle ju lägga sig i allting. Det var klen beställt med den personliga friheten.

Sin värnplikt fullgjorde han under 112 dagar 1903 vid trängen i Örebro. 20 öre om dagen utgjorde avlöningen. Det räckte lagom till kaffe och en bulle.

På min fråga vad Axel hade för inställning till nykterhetsfrågan fick jag till svar, att han var individualist-idealist. Vid uttryckningen från trängen var de tre kam-

forts. på sid. 38

E. KEMPES *Manufaktur*

Hagendalsvägen

KUMLA

Telefon 701 66

Rekommenderar sitt urval av finare och grövre Arbetsskjortor, Arbetsbyxor, Slipsar, Blåkläder, Trikåer m. m.

Hembygds- föreningarnas jubelår

Under "läsåret" 1973—74 har alla tre hembygdsföreningarna inom Kumla julblads spridningsområde firat jubileum. Kumla hembygdsförening har fyllt 50 år, Hardemo hembygdsförening har fyllt 25 år och Hallsbergsföreningen har fyllt 10 år. Alla tre föreningarna har firat jubiléet, var och en på sitt sätt.

Kumla hembygdsförening

Äldst är alltså Kumla hembygdsförening. Den tillkom på ett ovanligt sätt. Där var det kommunalfullmäktige som tog initiativet. I en motion den 23 augusti 1923 föreslog Axel Olsson, O. L. Gillberg och Eric Larsson att 200 kronor skulle anslås för täckande av organisationskostnaderna vid bildandet av en "fornminnesförening för Kumla socken". Den 8 september 1923 biföll fullmäktige motionen och den 27 november 1923 hölls ett möte i ordenshuset Natanael, där man beslöt bilda Kumla hembygdsförening. En interimsstyrelse utsågs att utforma förslag till stadgar.

Under tiden fram till nästa möte — då stadgarna skulle antas — den 30 januari 1924, anmälde Hallsbergsborna sitt intresse att tillhöra samma förening. Och när stadgarna fastställdes blev det för Kumla-Hallsbergs hembygdsförening. En union som skulle vara ända till 1963.

Fornsalen, dvs stora salen i Officersmässen vid invigningen den 6 april 1924. Landshövding Karl Johan Bergström, greve Eugene Lewenhaupt, första ordföranden, och Lars Pärsson i Blacksta syns på bilden. Den öppna spisen i bakgrunden togs bort 1967.

Pukestugan vid Sannahed. En mangårdsbyggnad från början av 1700-talet eller slutet av 1600-talet, flyttad från Brånsta 1927—1928 och sedan dess hembygdsgård. I denna stuga bodde tonsättaren Hugo Alfvéns morföräldrar. Alfvéns mor är dock född i Hynneberg.

Motionen i fullmäktige var inte heller det allra första som hände i ärendet. I motionen omnämndes nämligen "att en sal i nya skolan i Sannahed kommer att reserveras för ändamålet", dvs för utställning av äldre föremål. Kyrkstämman — som på den tiden beslutade om skolväsendet — hade redan den 8 mars 1923 beslutat att stora matsalen i den nyligen till skola inköpta Officersmässen i Sannahed skulle reserveras till "fornsål".

Men födelsedatum var alltså den 27 november 1923. Redan den 6 april 1924 — efter bara drygt fyra månader — kunde man fira invigningen av "fornsalen" med landshövding Karl Johan Bergström som högtidstalare.

Målet var dock att skaffa föreningen en hembygdsgård. Det stora föredömet var Skansen. Friluftsmuseitanken hade ett starkt grepp om sinnen och 1927—28 uppfördes en mangårdsbyggnad från Brånsta — Pukestugan — mitt emot Officersmässen. Och många glada givare uppenbarade sig och stugan fylldes med inventarier. Den 9 september 1928 höll landshövding Henning Elmqvist invigningsålet.

Stugan kompletterades 1935 med en uthuslänga från Kårstahult — som då tillhörde Kumla kommun — och 1967 flyttades ett spruthus från Hörsta till platsen.

Pukestugan är platsen för de årliga midsommarfesterna, och det är åtskilliga kumlabor, som med glädje minns de glada festerna i sin barndom. Och vi tror att nutidens barn så småningom skall kunna minnas tillbaka på samma sätt.

Officersmässen måste 1950 helt tas i anspråk som skola. I hela 17 år måste föreningens samlingar trängas ihop i Pukestugan eller ligga nerpackade. Men 1967 restaurerade kommunen byggnaden, och föreningen kunde åter ställa ut sina föremål. Och invigningen med Kung Gustav VI Adolf och landshövding Valter Åman är en fest som vi sent skall glömma.

Genom kommunens välvilja fick föreningen 1970 en rymlig förrådslokal i gamla underofficersmässen. Det var

Album, Skrivunderlägg, Reservoarpenor, Gästböcker, Brevpapper, Almanackor, Jultidningar, Närkeslitteratur, Julkort med Kumlamotiv

Dohlwitz BOKHANDEL

Telefon 700 56

KUMLAVANDRINGAR med teckn. av Tore Lundborg. Intressant och roande! (10:— inkl. moms)

BOKEN
— bästa gåvan

Vid Kumla hembygdsgårdens femtioårsjubileum den 23 november 1973 överlämnade systerarna Anna och Stina Andersson manbyggnaden till Lars Pärssons gård i Blacksta som gåva till föreningen. Avsikten är att restaurera byggnaden på dess nuvarande plats.

en lika välkommen som nödvändig åtgärd, då föreningen har ett stort antal föremål, som ännu inte kan ställas ut.

Bland de många aktiviteter föreningen utövat, bör särskilt nämnas insatsen för Kumladräktens popularisering. Här har föreningens mångårige ordförande, folkskollärare Ivar Björklund, gjort en värdefull forskningsinsats.

Ordförande har under åren varit förste bibliotekarie Eugène Lewenhaupt, prosten Caleb Häger, överlärare Erik Ekdahl, folkskollärare Ivar Björklund och lantbrukare Helge Carlsson.

Vid femtioårsjubileet — då professor Gösta Berg höll högtidstalet och landshövding Harald Aronsson delade ut förtjänsttecken — överlämnade systerarna Stina och Anna Andersson en förnämlig jubileumgåva. Föreningen erhöll gåvobrev på Häradsdomargården i Blacksta, ägd av Lars Pärsson, kommunens allt i allo och en av föreningens grundare och välgörare.

Hardemo hembygdsgård

Hardemo hembygdsgård bildades nära 25 år senare. Det var främst två faktorer, som där kom att inverka. Främst torde det ha varit kommunsammanläggningen med Kumla landskommun, som 1949 kastade sin slagskugga framför sig. Man kände ett behov av att ha en egen "mindre" gemenskap inom den nya storkommunen. Den andra faktorn var det rivningshot som seglade upp beträffande den gamla skolan — Anders Lundmarks donation från år 1800 till "Halme" socken.

Den 26 maj 1949 hade lantbrukaren Hilmer Lannhard samlat ett antal intresserade sockenbor och efter landsantikvarie Bertil Waldéns föredrag anmälde sig samtliga 11 närvarande att bli medlemmar. Till ordförande valdes Lannhard, och han har förblivit på sin post under alla de 25 åren.

Redan året därefter — 1950 — var man beredd att grunda en hembygdsgård. I maj 1950 inköptes gården

Tiven för 500 kronor. Många frivilliga dagsverken har sedan dess offrats på hembygdsgården, och som den framstår i dag är den en prydnad för bygden. Den kunde 1961 kompletteras med en ovanligt vacker loftbod — den enda kvarvarande i Hardemo förresten — som skänktes av makarna Einar och Margit Ahlin i Norrby. Till flyttningen gav Kumla landskommun anslag, liksom Hardemo kommun tidigare givit anslag till inköpet av Tiven.

Frikostiga gåvor har under åren tillförts föreningen och hembygdsgården har i dag en mycket värdefull samling inventarier.

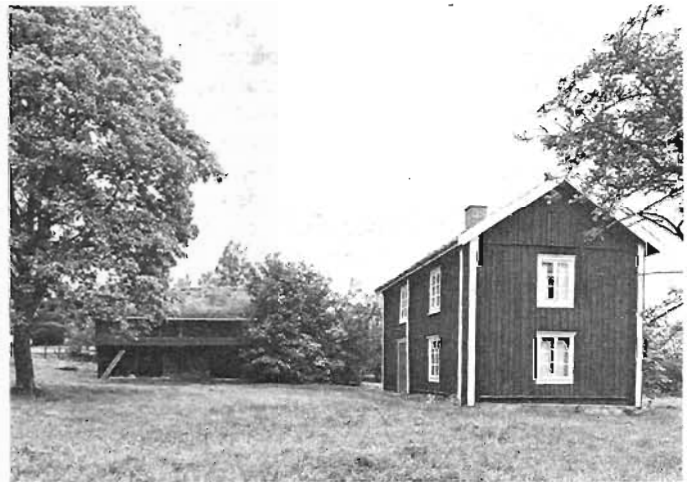
Lundmarkska skolan — som var en av orsakerna till föreningens bildande — kunde 1971 tack vare en kraftfull insats från Kumla kommun och givmildhet och frivilliga arbetsinsatser från föreningens medlemmar, invigas som skolmuseum av landsantikvarie Gunnel Sylvan-Larsson. Här skapades en stor sevärdhet i bygden. Det är ytterst få, om ens någon mera kommun, som kan visa upp en skola nära 170 år gammal och tillkommen 36 år före folkskolestadgans ikraftträdande.

Föreningen har varit aktiv på många olika sätt. Studierarbetet må särskilt framhållas. Det har bedrivits med energi och uthållighet, under många år med Torsten Hårdelid som ledare. Karl Östlunds insatser får ej heller glömmas — denne Hardemos egen "sockenantikvarie" — vars insatser också belönats med såväl Djurclous minnespenning som Samfundets för hembygdsvård guldplakett.

Vid jubileumsfesten den 23 maj 1974 delade ledamoten i Samfundet för hembygdsvård, arkitekt Jerk Alton, ut förtjänsttecken till förtjänta medlemmar.

Hallsbergs hembygdsgård

"Yngste medlemmen i familjen" är Hallsbergs hembygdsgård. Som ovan nämnts var hallsbergsborna under många år verksamma inom Kumla-Hallsbergs hembygdsgård, men 1963 bröt man sig ur gemenskapen och

Hardemo hembygdsgård — Tiven — inköptes 1950 och fick efter restaurering stå kvar på sin plats. Däremot flyttades 1961 den vackra loftboden från Norrby. Den är en gåva av makarna Einar och Margit Ahlin och flyttningen bekostades av Kumla landskommun.

Köp julklapparna i

KUMLA JÄRN- & REDSKAPSHANDEL

TRÄDGÅRDSGATAN 1

Tel. 700 25, 703 25

Den ståtliga Stocksätersgården blev 1974 Hallsbergs hembygdsgård. Till platsen har dessutom flyttats ett soldattorp från Lund i Viby, den s k Kantakrogen från Tälle i Hardemo och en smedja från Björstorpstorpstugan i Hallsberg. En mycket ståtlig gårdsanläggning.

bildade — med Kumlaföreningens välsignelse — sin egen förening. En hel del föremål, som insamlats från Hallsberg överlämnades vid "boskillnaden" bland annat den fina "Mattssonssamlingen", som nu finns att skåda i Hallsbergs kommunalhus.

Örebro Tidning 12 december 1883

Yxhult—Kumla-banans öppnande

En korrespondent skrifer till Örebro Tidning: I dag, onsdagen den 12 december, egde en enkel men betydelsefull högtidlighet rum, i det att den 6 100 meter (omkring 20 500 fot, således öfver 1/2 svensk mil) långa jernvägen Yxhult—Kumla för första gången till hela sin längd befors af lokomotiv med tillhörande tåg. Kl. 12.40 satte det med vackra flaggor och guirlander prydda, af ett litet lokomotiv, "Yxhult", dragna taget sig i rörelse. Det utgick från platsen vid den stora stenhuggeriverkstadens och medföljde disponenten G. Adlers, jernvägens ingenjörer, stenhuggeribolagets biträden och arbetare, inbjudna arbetaredeputationer från närliggande grufvor samt föreståndaren och lärjungarne från den blott 1/2 mil från Yxhult belägna Örebro läns folkhögskola, hvilka på välvillig inbjudning infunnit sig.

Tåget förde en last kalksten, afsedd för Örebro kyrka.

Tåget framkom till Kumla kl. 1,5 och återvände derifrån kl. 1,30.

Åtskilliga ledamöter i bolagets styrelse mötte i Kumla och medföljde till Yxhult.

Tåget helsades med flaggning och hurrarop af samlade skaror vid Yxhult och på flere ställen af vägen.

Folkhögskolans lärjungar sjöngo under så väl fram- som återresan åtskilliga sånger.

Föreningen hade kunnat fira 10-årsjubileum 1973, men sköt av naturliga skäl upp firandet till sommaren 1974. Då kunde med pomp och ståt föreningens nya, stora och fina hembygdsgård i Stocksäter invigas och då fick föreningens ordförande sedan starten — direktör Nils Samzelius — ur landshövdingens hand mottaga Djurcloupeningen; en sällsynt välförtjänt utmärkelse. Gården har under sommaren haft "öppet hus" och tusentals besökare har under denna tid kunnat bese den och dess fina samlingar.

Stocksättersgården består av en mangårdsbyggnad från 1815, en loge från 1750, en smedja hitflyttad från Björstorpstugan, ett soldattorp från Lund i Viby, en ladugård från samma plats, "Kantakrogen" från Tälle i Hardemo, samt bod, brygghus och ett uthus, det senare uppfört 1964 av gammalt virke. På gården finns också en damm och man har i sommar även haft en del smådjur som givit liv åt friluftsmuséet.

Hallsbergs hembygdsförening äger också Sörby kvarn från 1855.

Föreningen har en livaktig verksamhet. Man har fått igång ett folkdanslag, man har skapat en egen sockendräkt, en diabildserie med äldre bilder finns framtagen och man kan säkert räkna med att föreningen kommer att vara aktiv när det gäller arrangerandet av ett Carl Larsson-museum i Bergöoska huset, som kommunen genom hyreskontrakt försäkrat sig om. □

Denna jernväg har blifvit bygd på mycket kort tid, och arbetet har drifvits med stor kraft. År 1879 bildades det gemensamma stenhuggeri- och jernvägsbolaget, och i maj detta år började bygnadsarbetet. Ännu är jernvägen ej fullt färdig; ett sidospår på 1 000 fots längd kommer äfven att anläggas till Mossby kalkgrufvor. Banan löper genom ett område, som varit ganska gynnsamt; dock har det varit nödigt att bygga trenne vägöfvergångar, verkställa åtskillig pålning, på tvenne ställen utföra ganska vidlyftiga fyllnadsarbeten osv.

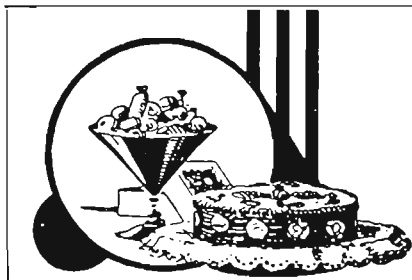
Styrelsen för så väl stenhuggeri- som jernvägsbolaget består af: notarien O. Adlers, bruksförvaltaren F. Mörk och nämndemannen Adolf Jansson, hvilken tillika är bolagets verkställande direktör. Disponent i stenhuggeribolaget är herr G. Adlers. Jernvägen har bygts af ingenjör J. Nilsson med biträde af brodern, byggmästaren Nilsson; den förre hade benäget ställt dagens extra tåg till förfogande.

Efter tågets ankomst till Yxhult framförde folkhögskoleföreståndaren Norlander de inbjudne passagerarnes och särskildt folkhögskolans tack och uttalade de bästa välönskingar för den för orten så viktiga jernvägens förkofran och — utvidgning; disponenten G. Adlers svarade.

Jernvägens kostnad har beräknats till 85 000 kr utan rullande materiel.

Klockan 3 var arbetet i stenhuggeriverkstadens åter i full gång.

Jernvägsbolagets styrelse, ingenjörer m. fl. personer blefvo av herr G. Adlers inbjudna på middag. □

Beställ JULTÅRTAN i god tid hos

SÖRGÅRDENS KONDITORI

Inneh. MARTIN LINDBLAD

Köpmangatan 26, Kumla

Tel. 704 01

Pröva någon av våra tårtspecialiteter

GRÄDDBANAN - SCHWARTZWALD - CASABLANCA m. fl.

Servering av gott kaffe

Åsbrokrönika

Gården i Nyckelhult som Gunnar Sträng besökte

För ett tiotal år sedan fick arrendator Erik Andersson ett oväntat besök. Det var ingen mindre än finansminister Gunnar Sträng, som i brukspatron Ivan Svenssons sällskap besökte Norra Nyckelhult för att på nära håll få information om arbetet på en arrendegård. Den vackert belägna gården hade sedan sekelskiftet ägts av Skyllbergs bruk. Dessförinnan var Eriks far, August Andersson, ägare. Arealen omfattade 2 400 tunnland med präktig skog, som var särskilt begärlig för Skyllbergs bruk, som åstundade att förvärva all skogsmark och göra bönderna till arrendatorer och medhjälpare i skogsbruket.

Erik Andersson är född på gården 1899. 1927 övertog han arrendet, och med makan Märta känner han ännu efter mer än 45 år som arrendator det trivsamt på den gamla fädernegården. En höst, inför en kanske svår vinter, gjorde makarna ett försök att övervintra i det mer bekväma Åsbro stationssamhälle. Det gick emellertid inte. Längtan till det gamla hemmet i Nyckelhult blev för stark, varför det inte dröjde många dagar förrän de återvände, säkert beslutna att någon mer utflykt blir det inte.

*

Det här hände för mycket längesedan. Så långt tillbaka, att café och pensionat Skogshyddan ännu låg i hörnet av Stationsgatan och det köade folk och bilar hos homeopat Gustav Pettersson vid Talludden. Det var på den tiden då man ännu inte hittat på så många tjugiga gatunamn och då det fanns mycket mer skog än nu men inte så många egna hem.

Det var vanligt att patienterna hos Pettersson kom tidigt för att i journalen i väntrummet anteckna sina namn och få den ungefärliga tiden för undersökningen. Medan man väntade på sin tur besökte man ofta Skogshyddan och njöt av mor Maria Hedins och hennes dotter Lisas kaffe och goda bakverk. Man genade ibland över första tomten vid Lärkvägen och kom snabbt ner till Vissbodavägen. Backen är brant och den stora tomten är liksom en äng med mycket träd och buskar, enris mest och det växer blåbär och mycket blommor.

En dag kom en grupp damer gående över ängen. Troligen var de främlingar och kanske var det deras första Åsbrobesök. De fick se ett bord med stolar runt omkring. Där slog de sej ner och gjorde det trivsamt för sig. Frun på stället kom trippande för att spörja om hon kunde stå till tjänst med något. Innan hon ställt sin fråga hade en av damerna rest sej och beställt fyra kaffe.

— Dröj en liten stund ska det komma, sa den rara frun. Hon gick in i köket och tände den gamla järnspisen och satte på kaffepannan, plockade fram servisen och vad som fanns av dopp, som var långt ifrån dagsfärskt.

När det sedan blev frågan om betalningen för kaffet, kom den stora överraskningen. Damerna hade aldrig hört talas om att det fanns något kafé som inte tog betalt. Snart nog förstod de, att de hamnat på "privat område", och det tyckte de förstas var mycket förargligt. Men det gjorde inte så mycket när man hade träffat på en så älskvard värdinna.

☆

Gottfrid från Viby höll på att sätta upp hängmattan på sommarstället vid Vissbodavägen för att ta sej en vilostund efter den feta söndagsmiddagen. Det fick hans glada svägerska se och skyndade fram för att hjälpa till i hopp om att få dela utrymmet med honom. Och det fick hon, ty det var en stor hängmatta. De placerade sej "skavfötters" med fötterna mot varandra. När de en stund gungat litet försiktigt, hördes ett ljud liksom om något av repen höll på att brista. Då hördes Karins röst:

— Hör du Gottfrid, det är i din ända det brakar!

Efter ett ögonblick förstod Karin, att hon sagt något dumt. Och så gav de båda upp ett hejdlöst skratt, som hördes i halva Åsbro.

☆

Gustaf V var flitig att jaga älg och annat vilt i närkesmarkerna. Vid ett tillfälle när han var gamle Ivan Svenssons gäst och deltog vid en jakt i Skyllbergsskogarna tjänstgjorde som drevkarl K-m. När han blev bjuden på cigarr av majestätet visste han inte hur han skulle tacka. Något bättre än "Tack herr kungen!" kunde han inte i hastigheten hitta på. Med den frasen beredde han emellertid jaktsällskapet ett gott skratt, och man kan förmoda att kungen själv tyckte om den. □

NÄR NI SKALL RESA — GÖR DET BEKVAMT MED

F. N. WEIDERMANS BUSS AB

Tel. 780 25

Vi ordnar alla resor i moderna bussar.

Oscar Ericsson

Oscar Ericsson

— en vida känd Byrstabonde

Lantbrukare Oscar Ericsson, numera bosatt vid Köpman-gatan 30, har under årtionden varit känd som en energisk befrämjare av jordbruksnäringen. Otaliga är de möten och kurser — både inom och utom länet — som han varit med på och tappert kämpat för rättvisa åt bönderna. I denna och i en följande uppsats berättar han om upplevelser under sitt mer än 80-åriga liv.

Ericsson blev i 16-årsåldern medlem i Byrsta blåbandsförening, påverkad av ordföranden J. E. Åcrantz. Dennes hustru hade varit Ericssons lärarinna i småskolan. Hon var uppskattad av sina elever.

Tidigt blev Ericsson sekr. i blåbandsföreningen. Grupp-kortet på sid. 29 är från en av föreningen anordnad gök-otta 1906. Fyra av deltagarna är ännu i livet, bl a 95-årige Erik Stellin, numera bosatt i Karlskogatrakten.

Vad som mest intresserade mig, berättar Oscar, var diskussionsaftnarna, då allt mellan himmel och jord diskuterades. En gång var ämnet: "Vad är lyckan?" Det var i min gröna ungdom, så det var möjligt att jag svävade i det blå. En något äldre kamrat kom med ett mycket originellt svar, dikten "Lyckliga Jim", som löd så här:

Jim och jag var vänner alla dagar
allsen dess vi i vaggan låg.
Jim han hade aldrig skäl att klaga,
alltid tur att flyta ovanpå.
Lyckliga Jim och stackars, stackars mej,
lyckliga Jim, vad jag avundas dej.

Jim och jag blev kär i samma flicka.
Jim fick ja och jag fick flickans nej,
ty Jim var skön och sig förstod att skicka
och den rollen icke föll på mej.
Lyckliga Jim och stackars, stackars mej,
lyckliga Jim, vad jag avundas dej.

Tiden gick och Jim gick till de döda,
blott en änka efterlämna han.
Jim nu vilar under rosor sköna,
och jag blev Jimses änkas man.
Lyckliga Jim och stackars, stackars mej,
lyckliga Jim, vad jag avundas dej.

"Agans betydelse och berättigande" diskuterades en annan gång. I drastiska ordalag hävdade en deltagare, att vår Herre visar stor måttfullhet i användandet av agan. Det var dock ingen som ville ha agan helt avskaffad och inte heller den som kom från vår Herre.

Vad jag också minns från dessa diskussionskvällar är ordf. Åcrantz avslutande ord. Hans med tolerans framförda kristna värderingar dämpade motsättningarna. Han ägde en ideell, vidsynt livssyn. Jag erkänner gärna, att mitt mera materialistiska tänkande fick sig en välbehövlig avslipning av Åcrantz. Detta kom längre fram i livet att bli mig till stor nytta i samarbetet med olik-tänkande.

Om sin medverkan vid bildandet av bondeförbundets avdelning i Kumla berättar Oscar Ericsson följande: Det var i partiets gröna ungdom på ett "logmöte" med före- drag av riksdagsman Ivar Pettersson, då boende i Eds- berg. Mötet hölls i närheten av Byrsta gamla skola, vilket gjorde att anslutningen och därmed också styrelsen fick en alltför lokal dominans, varför vi skämtsamt kallades "De där i Vilda Västern". Uttrycket lär ha myntats av Hjalmar Larsson i Byrstatorp, socialdemokraternas star- ke man i trakten, som var en färgstark, orädd och rak- ryggrad person. Han hävdade med rätta, att tätorten Kumla alltför mycket skodde sig på glesbygdens bekost- nad och då om vår hembygd använde uttrycket "Vilda Västern". I bf-avdelningen fick vi under ett tiotal år framåt spela rollen som "vilsegångna får", som bestämt hävdade landsbygdens intressen. Partiet, som numera he- ter centerpartiet, har mer och mer fått gehör för sin upp- fattning i samhällsfrågorna sedan allt fler började lyssna till parollen "Bröder, låtom oss enas!" Kerstin Hed har i en dikt bl a skrivit så här:

Det krävdes dock att lyssna och se an.
Vi glömde det tills tidens vind blev hård
och armens kraft och mödans lön försvann.

Banbrytaren på alla områden inom jordbrukets före- ningsrörelse var John H. Johansson, Brånsta. Mitt sam- arbete med honom låg mest på den fackliga och ekono- miska sidan inom rörelsen. Arbetet bestod på den tiden av uppbyggande verksamhet och var därför mycket krä- vande. Ofta vädjade han till mig så här: "Det här bör, kan eller skall du göra." Det var hans sätt att leda och fördela arbetet, som mången gång blev mycket betungan- de, eftersom det i regel var fritiden som fick offras. Själv

Rössbergs SNABBKÖP

Å B Y T O R P

Tel. 730 72

— ETT VARUHUS I MINIATYR

SPECERIER, CHARKUTERI, MJÖLK, BRÖD

Platsen för förmånliga inköp
såväl till julen som året runt

Kapitalvaror t. ex. TV, Frysboxar, Kylskåp, Tvättmaskiner m. m.

Byrsta blåbandsförenings medlemmar samlade till gökotta 1906

hade "John H" så många uppdrag på läns- och rikspolisen, att hans dag var utan rast och utan ro hans natt. Min uppfattning är att orsaken till hans tidiga bortgång var, att han inte sparade sina krafter. Han är en av dem som jag minns bäst.

Det var 1919 som jag första gången blev uppsatt på en samlingslista till kommunalfullmäktige. Kanske var det som någon slags "gisslan för Västern". I slutet av 1930-talet kom jag mera aktivt att delta i kommunalt arbete såsom ledamot av socialnämnden. På den tiden var det ledamöterna i den som fick utföra grovarbetet. Adolf Larsson i Folketorp tog sitt ordförandeskap med ansvar, något som han gärna ville dela med mig som vice ordförande. Ett av hans stående uttryck var: "Jag litar på dej, Oscar". Detta litande kunde bli rätt så påfrestande, alldenstund jag inte disponerade min arbetstid på samma sätt som han. Vid ett tillfälle hade vi båda fått ett utredningsuppdrag, som krävde hembesök. Dagen började tidigt i mitt hem i Byrsta och färden kom att utsträckas så långt i väster som till Kvistbro prästgård. När vi efter en hel dags cykeltrampande skildes vid Åbytorps vägsکیل rann solen upp över Folketorp. Jag minns än i dag Adolfs avskedsord: "Titta, nu gick sola opp. Det har varit en rolig dag, tycker du inte det, Oscar?" Jag höll med om att den varit rolig men även lång. Adolf Larsson minns jag med vördnad och aktning.

Kommunen delades upp i landskommun och stad som senare återförenades. Det var under "hemskillnadstiden", som jag kom att tillhöra fullmäktige. Denna decentralisering anser jag var en fullträff. De forna "trätobröderna" blev samarbetande goda vänner. Landskommunen blev ju rent av något av ett "lokalsamhälle", om jag vågar

använda uttrycket. Kommunen hade turen att inom sitt område ha så goda "naturtillgångar" som Yxhult och i någon mån det på gränsen liggande Kvarntorp, som blev synnerligen goda "mjölkkor". Vi konkurrerade dock på en del områden. Staden hade ju sin sjö, och vi skaffade något liknande i Hällabrottet, där vi bokstavligen fick "bada i brott". Numera har som bekant brotten i stället hopats på Kumlaanstalten, som blev en aning överdimensionerad men dock en försvarbar satsning ur kommunal-ekonomisk synpunkt.

Två trivsamma vårdhem byggdes. En eventuell centralisering hade varit olycklig. Nu finns ju valfrihet. Jag hörde häromdagen, att gästande danskar berömt Sannheds vårdhem såsom varande det bästa de sett under sitt Sverigebesök.

Slutomdömet för mitt kommunala arbete inom Kumla landskommun: Det förekom sällan eller aldrig något partipolitiskt "kåbell". Alla partier — utan undantag — gjorde sitt bästa för allas bästa. Själv har jag haft lätt att gå i par med oliktankande, när så behövs, men jag har kanske haft tur att få bra "parhästar" att dra jämt med. Därmed ingen nämnd och ingen glömd.

För övrigt verkar det som om kommunens nuvarande fäder för landskommunens goda traditioner vidare. Det förs ju en synnerligen moderat politik i samförstånd. Ordet moderat får uppfattas som komplimang i all vänlighet.

Till slut vill jag uttrycka min tillfredsställelse över att på ålderns dar få bo i en så välordnad kommun som Kumla. Jag tror på en ljus framtid för vår kommun därför att vi har det bra förspant. Men så har vi i flera avseenden onekligen haft en del "bondtur". □

OLSONS
FOTOGRAFISKA

Hagendalsvägen 7 KUMLA
Tel. 708 44

Moderna ramar och album

Vi rekommendera vår populära PORTRÄTTSERIE

BRUDPAR-
PORTRÄTT-
GRUPP-
SERIE-
FÖDELSEDAGS-
BARN- KÖRKORT- OCH PASSFOTO

FOTO

S:t Olofs källeväg och Munkastigen

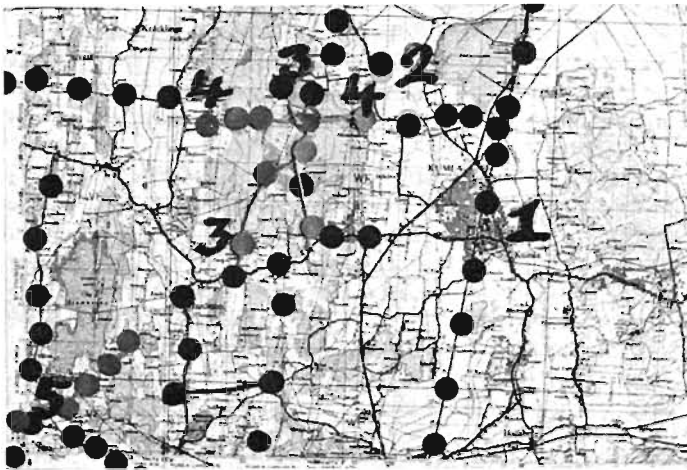
— vandringsleder in i historien

De gamla riksvägarna från tidig medeltid är bevarade än idag i Kumla kommun. Att de var riksvägar tyder det förhållandet på att de sammanknöt de stora gårdarna i Västernärke. Vägarna är unika då den gamla stenläggningen finns kvar. Ibland kan man få gräva fem centimeter ned i jorden för att finna stenarna, men de finns där. De gamla vägarna och deras omgivningar är av stort intresse, inte minst för den framtida forskningen.

Två huvudstråk

Det finns två huvudstråk i den skog som sträcker sig längs gränserna mellan Kumla, Kräcklinge och Hardemo socknar. Det är S:t Olofs källeväg, som går från Västra Vallersta till Korsbacken i Skyberga, samt Munkastigen, som går från Hörstabacken till Sörby gård i Kräcklinge. Den största av tillfartsvägarna till dessa två vägar är Åsavägen som mynnar ut vid Ristorget norr om Stene brunn. Det fanns även en rad andra tillfartsvägar som man ännu i dag kan se.

S:t Olofs källeväg fortsatte från S:t Olofs källa mot sydväst. Rester av vägen finns i skogarna i sydvästra Hardemo och i Viby. I en vall intill mangårdsbyggnaden

1. Kumla. 2. Vallersta. 3. S:t Olofs källeväg mellan Valla i norr och Korsbacken i söder. 4. Munkastigen mellan Hörstabacken i öster och Sörby i väster. 5. Hulne där Kungsgården kan ha legat. Som synes av kartan löper de gamla funna vägarna samman där. Den raka vertikala linjen till höger är järnvägen. Den till vänster är kraftledningen från nordnordost mot sydsydväst. De ljusare punkterna är gamla vägar som finns idag.

vid Mossbytorp finns stenläggningen och vägen bevarad några hundratal meter.

Man vet inte exakt när vägarna kommit till, men troligen anlades de under 1000-talet, kanske något tidigare. Att de fanns på 1100-talet vittnar namnen längs S:t Olofs källeväg om. Munkastigen, eller Hörsta landsväg som den kallas i folkmun, fick sitt namn i slutet av 1200-talet.

S:t Olofs källeväg

S:t Olofs källeväg, namnet gäller sträckan mellan Vallersta och S:t Olofs källa, är säkerligen den ursprungliga huvudleden med anknypningar genom Viby. Både i Vallersta i nordost och från Korsbacken i sydväst går nu allmän väg. I skogen däremellan går den gamla ursprungliga vägen med sin stenläggning. Den är bäst bevarad något hundratal meter söder om Munkastigen, som S:t Olofs källeväg korsar.

Vid Vallersta kommer S:t Olofs källeväg idag från Valla i Västra Vallersta. Från Valla går allmänna vägen över Baggetorp i en krok innan man kommer upp till själva Vallerstabyn. Där låg förr en stor gård som omfattade hela Vallersta och Hörsta. Men vägens sträckning har inte alltid varit densamma, berättar fru Linnéa Karlsson, barnfödd på orten. Hennes mor Hanna, gift med Anton Svensson, var också hon barnfödd i trakten. Linnéa Karlssons morföräldrar har berättat att utfarten fordom gick rakt mot Vallersta.

Offerstenar?

Den sista biten av S:t Olofs källeväg är i dag den mest orörda av alla vägarna. Den går från Valla ett femtiotal meter söder om Jättestenen i rakt östlig riktning. Skogen har inte rotat sig på vägen tack vare stenläggningen. Jättestenen vid Valla har urgröpningar, som om den varit en offersten, liksom den i andra änden av S:t Olofs källeväg i Kilamossen belägna Barnbrännarstenen. Kanske de farande offerade, innan de for in i den stora skogen? Båda stenarna är knappt halva i dag, då man sprängt i dem för att få grundstenar till byggnader. Linnéa Karlssons morföräldrar har berättat att så var fallet med stenen i Valla under 1800-talet.

Intill S:t Olofs källeväg, några hundratal meter söder om den punkt där den korsar Munkastigen, ligger några stenrösen. De ligger för tätt för att vara odlingsrösen. Ett röse är plundrat. Möjligen kan detta tyda på att det är frågan om forngravar. Till utseendet liknar rösena de stengravar som finns på den nordostliga delen av Risebergakullen.

Den isländske berättaren Snorre Sturlasson, som besökte Sverige två gånger (bl a 1235) hävdar att kung Olof den helige av Norge vistades hos Jarl Sigtrygg i Närke år 1026. När kung Olof for vidare till Novgorod i Ryssland lämnade han kvar hustru och son hos Jarl Sigtrygg. Enligt historien stupade den helige Olof vid Sticklastad i Norge år 1030. I Hardemo, där Jarl Sigtrygg skall ha bott, fick en väg namn efter den helige Olof och till källan, som också fick bära hans namn, vallfärdade människor under många år.

Folkets Hus

TEATER - FILM - LOKALER FÖR MÖTEN

RING 75079

REKOMMENDERAS för bröllop, middagar
och samkväm i trivsamt miljö

Munkastigen

Munkastigen gick ursprungligen som väg från nuvarande E-trean till Riseberga. Men från E-trean vid Norra Mos över Ekeby—Hörsta är det idag allmän väg. Så är även fallet med den västra delen av stigen över Höjen mot Riseberga. Från Hörstabacken till Sörby gård ringlar den sig emellertid i sitt ursprungliga skick, utom på de ställen där skogsbruket sargat den. En tullsten utmed stigen talar om att det kostade tull att passera. Kanhända dåtidens vägs katt?

Den 27 mars 1272 växlade Riseberga bytesbrev med Greger Birgersson (Birger Jarls frilleson) och blev ägare till den stora gård i Vallersta som hette Baldastadh. Med vid bytet följde också Hörsta kapell, som var gårdskapell (SD I nr 558). Greger Birgersson fick Engsö slott söder om Västerås och 117^{1/2} mrk. Mellan Riseberga och Baldastadh vandrade nu munkarna med förnödenheter från gården och med skatt in natura till klostret från kapellet. Vägen fick namnet Munkastigen.

Kungsgården?

Ett intressant fenomen finner man om man på en karta prickar in de gamla vägar som är kända och låter en linjal sammanbinda dessa. Då får man fram att en stor gård, ett centra funnits i sydöstra Hardemo där Alavi idag ligger. Alavi hade förr namnet Hulne. På en ö utanför Hulne ville framlidne landsantikvarien Bertil Waldén placera den kungsgård som skall ha funnits i Hardemo. Vägnätet motsäger inte detta, även om själva kullen med Hulne är troligare än ön. En gammal källare på Hulne kulle är lika den källare som finns i Vallersta och de två källare som ligger norr om Riseberga klosteruin. Källarna i Riseberga och Vallersta är från 1100-talet. Kan det vara samma byggherre till källaren i Hulne?

Kung Magnus Ladulås skrev ett bytesbrev från kungsgården den 13 juli 1283 och hertigarna Erik och Valdemar gåvobrev till Riseberga den 22 maj 1307 (Svenskt Diplomatarium I nr 767 och II nr 1550).

Munkastigen där den löper mellan de mäktiga träden. I fonden låg fordom en gammal kvarn och där rinner Kvarnbäcken idag.

Skulle inte kungsgården ha legat i Hulne i Hardemo återstår det ännu att finna den någon annanstans efter de gamla vägarna. För det var i Västernärke, som denna stora gård låg, annars skulle man aldrig byggt det dyra Riseberga kloster i dessa trakter. Inte heller skulle man ha lagt ned så mycket arbete på vägarna. Fortsatt utforskande av det gamla vägnätet är därför viktigt. De gamla stigarna är också underbara vandringsleder, det är bara att vandra rakt in i historien. □

Närbild av S:t Olofs källeväg ett hundratal meter söder om Munkastigen. Där syns den gamla stenläggningen tydligast.

Här gick utfarten förr, visar fru Linnéa Karlsson vid Valla i Västra Vallersta. Och det är den mest orörda vägdelen.

Välkommen till oss NAR DET GALLER

LIVSMEDEL

Hardmos
LIVSMEDEL

Köpmangatan 30

Välsorterad butik med många sparpriser

Tel. 703 64 - 796 02

När fotbollen och en ABF-cirkel var beroende av varandra

Det är troligt att den som första gången mötte honom, fick intrycket att han var långsam, ja rentav sävlig, ett intryck som förstärktes när han helt omedvetet strök sig över det ljusa håret. Gick man till Idrottsparken när IFK hade match skulle man finna hur särskilt en av grabbarna i kedjan var snabb, välspelande, målfarlig, fruktad. En metamorfos, ty det var samma grabb. Han hette Nils Hultman och var aktiv på 1920-talet.

Borta sedan länge. Glömd. Men varför skulle inte Julbladet kunna offra några rader på en fattig jobbare, vars enda storhet består i att han en gång funnits till.

Är inte det storslaget nog!

I det drama jag nu vill berätta, spelade Nisse en huvudroll. Men där fanns ytterligare en huvudperson, tyvärr var avståndet till honom för stort, så jag vågar inget eget omdöme om honom. Visste vem han var, och efter dramats slut beundrade jag honom. Han var kontorist eller något sådant och starkt intresserad av IFK. Han hette Olle Björkman, bortas sedan länge även han. Glömd — men inte av mej. (Hans äldre bror skaffade som supporter Kumla flera storspelare.) Innan vi nu kommer till dramat, måste jag ge förutsättningen.

ABF, uttytt Arbetarnas Bildningsförbund, hade nyss introducerats i Kumla. Det skedde på ett möte med skolarbetarnas fackförening, dit en örebroare kallats att lämna en redogörelse. Han gjorde det på ett långtifrån inspirerande sätt. Så mycket kom ändå fram, att vi förstod det rörde sig om studier och studiecirkel.

Efter någon tid hade vi fått kontakt med nio man och en kvinna, som ville delta i den första ABF-cirkeln i Kumla.

Vilket ämne skulle vi välja?

Vi ungdomar röstade för antingen socialismen eller fackföreningsrörelsen.

Vår ombudsman, Conrad Axelsson, fick i uppdrag att skaffa lokal. Vi tänkte oss en skolsal eller lärummet i Folkbiblioteket, som fanns inrymt i Ulvåsa, Sveavägen 11.

Se det gick nu inte. Överlärare Erik Ekdahl släppte inte in socialism i de lokaler, som han bestämde över.

Då ändrade vi studieämne och beslöt att ägna oss åt svenska språket. Det gillade Ekdahl så rejält, att han vidtalade en lärarinna att ta hand om oss. Hon kom till oss i Ulvåsa. Besågs och segrade. Hon var skicklig, ung och vacker, mycket vacker. Studiecirkeln fick nr 1096 i ABF:s register.

Tanken på en cirkel i socialism släppte vi inte. I första hand gällde det att skaffa lämplig litteratur i ämnet. Vi sökte genom biblioteken i Ulvåsa, Natanael, Vega, Yxhult, Hörsta. Resultatet blev magert. Endast i logen

Kumlas första fotbollslag

Stående från vänster: Ernst Jansson, Torsten Lundin, Torsten Jard, F. Björn, Ivan Andersson, Erik Olsson, Fritiof Fransson, Edorf Bergqvist och Karl Arbin. Liggande: Nils Björkman, Ernst Larsson och Torsten Norr

Kämpens bibliotek i Vega, där Artur Karlsson, kraftfull och målmedveten, sedan länge handhaft bokinköpen, blev det napp. Men mer litteratur behövdes.

Vi rekvirerade kataloger från alla de stora bokförlagen, inklusive Björk & Börjessons antikvariat. Visst hittade vi litteratur, men det stod omedelbart klart för oss, att det skulle dröja många år innan vi för de knappa cirkelanslagen, 25 kr pr år, kunde köpa så rikligt med litteratur, att vi kunde börja studierna. Då slumpade det sig så att vi fick fatt på ett maskinskrivet exemplar av ett arbete i socialism, som utarbetats av IWW i Amerika. Det var det enda översatta exemplaret som fanns i Sverige.

Vi tackade och tog emot, ty inte var väl risken så stor att vi skulle bli syndikalister allihopa bara därför att vi skulle läsa något som kom från IWW, syndikalisternas organisation i Amerika.

Nu börjar det dra ihop sig, det verkliga dramat kan börja.

Det var vår. Vi skulle få ha exemplaret till låns under sommaren. Fasingen, sa Nisse, och strök sig över det ljusa håret, vi skulle ha det här utskrivet i tio exemplar.

— Det kan jag göra, erbjöd sig Oskar Sundqvist, en gosse som verkligen vore förtjänt av ett eget kapitel. Epileptiker, cyklist, filosof med Schopenhauer som Gud, språkgeni. — Men ni måste skaffa mig en skrivmaskin och en duplikator.

Det blev tyst en stund, medan vi funderade. Visserligen hade jag ett tröskverk till skrivmaskin hemma, men

Hotell Närke

AKTIEBOLAG

KUMLA - Tel. 780 30

Bordsservering — självservering i intim miljö

Festsal för större och mindre abonnemang — Lämpliga lokaler för konferenser och andra sammankomster

just då var den sönderplockad i småbitar och det var mycket oviss om jag skulle kunna sätta ihop den igen. Jag hade köpt den i Örebro för 15 kronor, och om vi kunde få tag på något liknande åt Oskar, så hade vi ändå inte råd med det.

Vi ältade problemet några veckor utan att finna någon lösning. Det blev maj. Jag hade släppt tanken på socialism och börjat socialisera skogarna i Åsbro istället.

Då kom Nisse hem en kväll. Ansiktet var ett enda stort smil och han strök sig över håret flera gånger innan han anförtrodde mej att nu skulle den där IWW-historien möjligen bli färdigskriven till hösten.

— Hur har du ordnat det då?

— Talar jag inte om förrän jag får se om det lyckas.

Sista dagarna i maj kom han med 20 sidor utskrivna, dvs 200 ark.

— Vem gör det åt oss?

— Det talar jag inte om än, han kan ju ändra sej.

Juni, juli, augusti, sista dagarna i månaden likadant. Med septembersändningen då allt var utskrivet och klart berättade Nisse hur det gått till.

Snälla ni, döm honom inte! Nöden har ingen lag, liksom den är många uppfinningars moder, och vi var i stor nöd.

Så här hade Nisse gjort. I en förtrolig stund med Olle Björkman hade han gett honom den 90 ark tätt maskinskrivna luntan och bett om hjälp.

Olle tog emot den, hade den en vecka men lämnade den tillbaka.

— Aldrig i livet skriver jag det här åt dej, hade Olle förklarat.

— Synd, sa Nisse, då måste jag göra det själv, men då får jag inte tid att träna och kan inte spela med i någon match i år.

— Det menar du inte?

— Jo, så säkert. Vi ska ha det här klart till hösten, ser du.

Veckan efter det samtalet tränade inte Nisse.

Olle hämtade luntan och skrev de första 20 arken, majsändningen.

Nisse tränade och vid lagets matcher lirande han in mål som vanligt

I slutet av juni kom det inget från Olle.

Första matchen efter månadsskiftet. På fredagsförmiddagen ringde Nisse till Olle:

— Du Olle, det är Nisse, hej du, jag ville bara säga att om söndag är jag sjuk.

— Är du inte det nu då?

— Nej inte nu, men om söndag.

— Jaså du, på det viset. Hej, hej!

När Nisse på lördagseftermiddagen kom från jobbet mötte Olle med 20 ark.

Sen var det inte mera snack om saken. I oktober kunde vi på Håkansson's kafé sätta igång en studiecirkel i socialism (ABF nr 1754), som blev den andra cirkeln i Kumla.

Dömer ni Nisse för vad han gjorde? Det var ju rena utpressningen. Jag gör det inte ens nu, mer än 50 år efteråt. Tvärtom, beundrar jag dem båda.

Olle Björkman

Fotbollen var Nisses stora lidelse. 1925 var jag tillsammans med honom som ombud på skoarbetarnas kongress. Vi fick en kväll ledig. Han bad mig tillbringa kvällen med honom istället för att fara med de övriga till Vaxholm på middag och balluns. Det gjorde jag gärna. Först bjöd Nisse på middag. Så snodde vi runt några gathörn till en bilstation. Nisse kursade en kupé, det var ju han som bestämde. Så bar det av. Fråga inte vart. Det vet jag inte ännu i denna dag. Så småningom kom vi in på en gata, utefter vars ena sida det var ett högt plank.

— Här kan du stanna, sa Nisse, men var bussig och kör intill planket.

— Får jag ställa mej på biltaket, så jag kan se över?

— Vad då för, det finns grindar längre fram, och de står öppna.

— Så mycket bättre.

Vi gick dit. In genom grindarna och in i ett stort snart färdigbyggt stadion. Där spankulerade vi två en onsdagskväll i juli månad 1925 och snackade fotboll. Nisses tal var klart och flytande, när han nu i fantasin spelade en match. Jag hajade till ty så var det inte i vanliga fall. Ogonen strålade, handrörelserna var mjuka men spänstiga. Nisse var lycklig.

— Vem tror ni hade förlorat mest om inte Olle skrivit åt oss? Varför var då Nisse beredd att offra fotbollen för den där luntans skull, eller var det endast hot. Ånej fullt allvar. Det visste, kände och förstod Olle. Men varför. Ja den som då inte var med skulle nog aldrig kunna lista ut någon förklaring. Men egentligen är den mycket enkel.

Vi hade helt nyligen kommit ut i förvärvsarbetet, börjat på skofabrik. Bortsett från Vidells möbelsnickeri och nykomlingen Kumla Tryckeri fanns det inget annat i Kumla dåför tiden.

Vi hade sjungit om Grottekvarnen. Nu upplevde vi den. Brutalt, orättvist, maktlösa. Vi kunde läsa, skriva

Kumlabor på norr!

HANDLA RÄTT
PARKERA LÄTT

Er butik är

ICA TRUMPETEN

MOSSBANEGATAN 76

TEL. 784 01 - 700 55

Oxelsten

en gammal Hallsbergsgård som nu är borta

”Och den som lyss som liten slarv till skogens dån,
får annat arv än den, som föddes vid en gata.”

Strax innan jag fyllde 4 år flyttade mina föräldrar med sina tre småtingar från Ålsta till en gård i Hallsberg med namnet Oxelsten men mest känd under beteckningen ”Oxebacken”. Innan gården blev odlad användes den som oxhage till byn Alm.

Oxelsten gränsade i öster, söder och väster till Alms skogs- och hagmarker samt i norr till Vesta och Kila skogar. Utmed en del av västra och norra sidorna fanns åkermark utanför gränsen. I gläntan i väster syntes ett och annat hus i Alm och på kvällarna ljuset från Hallsbergs järnvägsstation.

Gårdshuset av trä var från 1700-talet eller kanske ännu tidigare. I storstugan fanns en öppen spis med den största järnhäll, som jag någonsin sett. Brasans sken var för oss barn en helt annan upplevelse än vad ”öppna spisar” i våra nutida villor kan åstadkomma. Ladugårdsväggarna var murade av gråsten upp till en meters höjd och för övrigt timrade. Enda nu kvarvarande byggnad är en loglänga av senare konstruktion. Stora delar av skogen har fått ge vika för nyodling. En av de mera kända nyodlarna på 1960-talet var Georg Larsson i Alm, som med stor energi har förvandlat stora skogsområden till odlingsbar mark. Ganska underligt, kan man tycka, i en tid då man i stället planterar skog på åkrarna.

Vid sekelskiftet planerade jag på Oxelstensområdet en kastanj, vars diameter i brösthöjd nått 75 cm. Där finns också en ca 7 m hög toppformig en, 35 cm i brösthöjd. Från mina första år i Oxelsten minns jag ett omkring 150-årigt oxelträd. Detta såldes till snickare Johan Andersson från Hällabrottet som av virket gjorde stenhug-garklubbor. Han var morfar till den kände fabrikören och körledaren Einar Sandberg i Kumla.

Att flytta till Oxelsten var för oss barn en upplevelse. I en gjutstuga på gården bodde en gumma, som kunde läsa men inte skriva, vilket jag tyckte var underligt, då min 15 år äldre farfar kunde skriva. Om sitt handikapp sa gumman: ”Far tyckte det var onödigt för en flicka att lära sej skriva”.

och räkna nödortfött och så kunde vi Luthers Lilla Katekes utantill. Sen var det stopp. Men vi var redan då på det klara med att våra duktiga förkämpar på det lokala planet O. L. Gillberg, P. G. Gustavsson, Anton Olsson, Frits Johansson och C. H. Qvarfordt stuckit en käpp i det gamla samhällsmaskineriet och att vår generation måste fortsätta arbetet. Vi insåg även att våra bristfälliga kunskaper inte skulle räcka långt. Det var ju så oändligt mycket skolan aldrig nämnt ett ord om.

Första världskriget hade nyss slutat. Vi hade deltagit i hungerdemonstrationer och var bokstavligt talat både fysiskt och andligt utsultna.

I gänget fanns nog ingen, jo, möjligen en, Harry Vester, som hade några ambitioner på en karriär som politiker, men vi trodde på tesen, att kunskap är makt, och ville få med så många som möjligt i studiearbetet, alltid skulle väl någon komma som en dag kunde ”föra vår talan” i större sammanhang.

Sett mot denna bakgrund tycker jag Nisses handlande att vara beredd offra fotbollen och att pressa Olle till en offergåring för att få luntan utskrivnen, var en lovvärd handling.

Vem som var författare till verket och varför det aldrig blev tryckt här är obekant. Att författaren var syndikalistiskt inspirerad förstår man av att IWW använde den i sitt studiearbete.

Bland oss fanns blott en som påstod sig vara syndikalist, ja, egentligen var det en skön blandning av socialdemokrater, kommunister och anarkister och så en som kunde haka på vilken -ism som helst. Han var teosof och hade varit vid Katherine Tingsleys 1924 inrättade Raja-Yoga skola (sommarskola) på Visingsö.

Verket var byggt på mönster från katekesen med frågor och svar. Således skulle cirkeln ta upp frågorna i tur och ordning och genom att penetrera dem grundligt komma fram till ett gemensamt svar. Det visade sig lättare sagt än gjort, så många motstridiga åsikter som där fanns. Dock fanns det en nämnare som låg i botten på dessa olika åsikter, nämligen socialismen, så alldeles hopplöst var det inte.

Vi tre, Nisse, Oskar och jag, som var de enda som kände till Nisses kupp mot Olle, fick många gånger denna vinter anledning att sända Olle en tacksamhetens tanke. Det måste ha varit en oerhörd påfrestning för honom att skriva dessa 90 ark socialism, han som hade så stark aversion mot allt vad socialism hette och dessutom inte var van att skriva på maskin. Nu tror jag inte han tog skada till sin själ. Han hade säkert sin samhällsuppfattning klar som inte de många maskinskrivna arken kunde rubba. På köpet fick han en god inblick i socialismens teori, den glada förvisningen om att han på en och samma gång gjorde två goda gärningar. Dels hjälpte han oss, dels räddade han Nisse åt fotbollen. Men vad han aldrig fick reda på var att vi, Nisse, Oskar och jag, fylldes av djupaste beundran för denne glade idealist. Tack Olle. □

GULD- och SILVERSMYCKEN i rikt urval

vackra saker i TENN. Matsilver i flertal modeller. Gamla smycken och ringar omarbetas på egen verkstad

AB Elias Englunds Guldsmedsaffär

Hagendalsvägen 8 — KUMLA — Tel. 703 01

Gården Oxelsten omkring år 1920

Närmaste grannen bodde i en stuga som ännu finns kvar på en odling i västra Vestaskogen. Han hette Johan Larsson och hade ett långt rött helskäg och kallades för "Rödskegget" och var född i Gällersta. Vid laga skiftet på 1850-talet ägde hans föräldrar två gårdar. Deras två pojkar fick var sin gård. Vid skiftet fick en av sönerna stanna kvar, medan den andre fick flytta ut. Denne senare "slog på stort" och byggde det största huset i byn och levde också stort, vilket orsakade att han fick gå ifrån allt. Han och dottern och hennes tre barn bodde sedan i den lilla stugan i Vestaskogen.

I skogen kring Oxelsten fanns under min uppväxttid i början av seklet flera gångstigar. En av dessa ledde till Kilahagen och två till torpställen på Kila ägor. En av dessa stugor flyttades 300 m söderut till Almtorp, där det numera finns fem boställen.

Vid utfartsvägen från Oxelsten ca 150 m från gården finns en liten kulle med lämningar efter "Maja i Oxebäckarnas" stuga. Hon hade flera söner, av vilka två blev indelta soldater. En av dem tjänade Körtingsbergs rote och fick namnet Körberg.

På en tidigare odling i sydvästra hörnet av Vestaskogen finns ett stenblock om ca 25 kbm. Närmaste bebyggelsen är de tre Högsättersgårdarna. Söder om dem går järnvägen. Från Hallsberg österut går järnvägen horisontellt mellan kyrkan och Översta, men vid bäcken i Översta börjar en kraftig stigning, som godstågloken förr hade svårt att klara. Då kunde det låta: "Ålsta-pojkar-kom-och-hjälp-mej, Ålsta-pojkar-kom-och-hjälp-mej!" tills tåget kommit förbi Högsätter och till nuvarande Melsätters hållplats. Därefter tog tåget fart, och då hördes: "Tack-för-hjälpen, tack-för-hjälpen!" tills en ny lika brant stigning började förbi Herrfallsäng. Då kallade loket på hjälp från Bredsätter och Tynninge.

I Ålsta, där landsvägen Hallsberg—Svennevad korsar järnvägen, ligger metodistkapellet. Mina föräldrar tillhörde församlingen och vi syskon gick i dess söndagskola. Jag minns en söndagsskolfest i början av seklet vid

Överstaängen. Dagen var varm och solig. Just som vi skulle förplägas med mjölk och bullar utbröt ett fruktansvärt regn- och stormväder. Innan vi hunnit komma under tak hade vi alla blivit genomvåta och var eniga om att det var en misslyckad söndagsskolfest.

Jag hade en ganska lång skolväg, drygt 4 km till skolhuset vid Hallsbergs kyrka. Till Vesta skola var det inte mer än hälften så långt, men skolan tillhörde Kumla skoldistrikt och var inte för oss hallsbergare. I småskolan hade jag som lärarinna den i mitt tycke barska fröken Enberg. Lärare i folkskolan var gamle skolmästare C. E. Pettersson och i fortsättningsskolan Ekelund. I folkskolan var det varannandagsläsning. Skälet till detta angavs vara platsbrist. Istället för varjedagsläsningen fick vi långa hemläxor. 1904 hade Ålsta fått nytt skolhus, men då var min skolplikt avklarad.

Istället för att lägga bomull mellan inner- och ytterfönstren använde man i min barndom vitmossa. Mina syskon och jag brukade följa med mor och plocka mossan i en skog i Ålsta, som tillhört hennes föräldrar. När en skogslott kalhöggs i början av seklet hade man från en bergknalle en vidsträckt utsikt över närkesslätten och kunde se både Kumla och Mosjö, Gällersta, Norrbyås, Sköllersta och Askers kyrkor. På nordändan på min morfarsskog byggde en banvakt från Hallsberg en bostad att ha på äldre dagar. Stugan tillhör nu kyrkoherde Torsten Ellwyn.

Vattenfrågan var besvärlig i Oxelsten. Vid gården fanns tre källor, som emellertid sinade vid torkår. Ca 150 m från hemmet var en "uppräning", som så länge man mindes aldrig hade sinat. Vid tiden för krigsutbrottet 1914 tog vattnet plötsligt slut även där. Längre fick man köra vattnet långa vägar. En dag fick jag en idé att gräva i närheten av "uppräningen". När jag grävt omkring en meter djupt, träffade jag på en åder med så riklig vattentillgång att det inte gick att ösa gropen läns. Därefter hade vi aldrig några vattenbekymmer.

Intressant var att vandra omkring i markerna med folkskolläraren och hembygdsforskaren Ivar Björklund. Något år innan han gick bort 1971 visade jag bl a det gamla Oxelsten för honom. En del stenrosen i skogen hade enligt Björklund från början varit gravrosen som senare påbyggts som odlingsrosen. Jag kunde lokalisera en backslutning, i vilken funnits en 4—5 meters kalkugn, uppbyggd på tre sidor av gråsten. En ännu större liknande ugn hade påträffats på Alms beteshagar.

Anledningen till att jag kommit att skriva om Oxelsten är ett löfte till en kär vän. När vi gick och betraktade vad som fanns kvar av min gamla fädernegård, sa Björklund: "Du skall lova mej att skriva ner allt vad du vet om Oxelsten!"

Det har jag nu gjort så gott som jag kunnat och vad jag minns.

Det bästa som jag vet är att få vandra omkring i skogen. Om jag kunde sjunga som far och farfar skulle jag säkert ofta under mina strövtåg i markerna sjunga: "Var jag går i skogar, berg och dalar..." □

GAMMAL AFFÄR i ny miljö . . .

Grundad 1898
Telefon 700 64

VÄLKOMMEN TILL **Hagendalsvägen 20**
och se vad vi har att erbjuda i
MÖBLER OCH MATTOR

Zarelius MÖBLER

Gunnar Lagerberg

Mest handlar det om trä Minnen från Brånsta och andra ställen

Intresset för trä började tidigt. Knappast låg någon större ärftlig belastning från farfar eller morfar bakom. Den före tillverkade skor, den senare var verkmästare (mekaniker), båda i Mariestad. Men min far, Bror Lagerberg, skar i trä (snidade) och det hade han lärt sig under seminarietiden i Karlstad. Många är de bord, hyllor, ramar m m, som pappas skickliga händer formade, och än i dag gläder dessa ting familjen och dess vänner. Snideriarbetet är gjort med elegans. Säkert var det inte lätt att i stället för förekommande vresigt björkträ skära utan att splittra träet. Det vanligaste materialet var annars ek och ibland al.

I Brånsta gamla folkskola, dvs det hus som ligger norr om vägen och som 1914 byggdes om till lärarbostäder, fanns en stor slöjdsal på övervåningen. Jag minns den mycket väl, liksom husets utseende i övrigt: den stora skolsalen med måtten 9×9 meter, vid sidan av slöjdsalen den stora vinden, där pappa bl a brukade förvara äpplen, fint lagrade på speciella hyllor, lärarfamiljens sängkammare på vindsvåningen m m. Eftersom jag är född 1908, är detta minnen från 4—5-årsåldern.

Mycket tidigt fick jag vara med om undervisningen i slöjd. Enligt vad mamma och pappa berättat var jag nog inte mer än tre år, då jag tiggde mig till att få vara med och titta på (vad gör man inte för den förstfödde). Ja, det blev naturligtvis mer än att titta på så småningom. Pappa fann mig gång på gång med vassa verktyg i händerna i valhända försök "att skapa i trä".

Men liten pojkvasker växte och hanterandet av verktyg blev bättre. Det var väl i 11—12-årsåldern som jag tillsammans med bröderna och lekkamraterna Torsten och Erik Bergman (se Julbladet 1971: Pukestugan — min barndoms lekstuga) ägnade mig åt att under sommaren bygga tröskverk, en maskin som jag alltid hyst mycket stort intresse för. I en låda, med hål för inmatningen och för "halmen" att komma ut genom, roterade

en träaxel med islagna spikar. Utanför lådan på axeln satt ett hjul — också av trä — med en skära i, det var drivhjulet. Drivkraften bestod i att vi själva sökte sätta fart på hjulet genom att hastigt dra i ett snöre, som löpte i skåran. Naturligtvis tröskade spikarna dåligt ur — om ens alls — och nu så här mer än 50 år efteråt är det riktigt rörande att tänka sig hur stor besvikelsen bör ha blivit i pojkhjärtana, när resultatet inte blev vad man tänkt sig. I varje fall långt från det resultat som man nådde genom de enkla tröskverk, där "vandringen" drogs av enbetshäst, och mycket långt från vad som kunde åstadkommas genom dåtida tröskverk av Thermaenius' tillverkning, med lokomobil eller en kraftig fotogenmotor som dragkraft, och därtill dubbelrensande som det stod i annonserna.

Under vinterloven i de tidigare tonåren hörde det till ett av mina favoritnöjen att "hänga" i snickarboden hos Lars-Karls, dvs hos lantbrukare Lars Karlsson i Brånsta, en av våra grannar, där vi fö köpte vår mjölk. Hans son Gunnar Larsson och hans bror Karl Karlsson, som bodde i Torp, ägnade en stor del av vintrarna åt att tillverka arbetsvagnar med hjul och allting. Båda var mycket skickliga snickare och av dem lärde jag mig mycket. På vårarna kördes allt nytillverkat till Elvestasme'n, där beslagen, hjulringar och axlar m m kom till.

Under åren 1918—23 gick jag i realskolan i Mariestad och deltog alla åren i frivillig slöjd. Men jag var inte helt nöjd med ett par saker. Läraren hade för sig att man inte skulle ha "järnstoppar" för fastsättning av trästyckena. "Pojkarna bara hyvlar i järnet" hette det. Alltså fick man använda en stor del av lektionen att försöka få tag i lämpliga trästycken att använda som "stoppar". Gott om grova plankor och brädor av för oss sällan lämpliga dimensioner fanns det. Jag vet inte om det var så för att vi skulle lära oss såga... Det blev trots allt bl a en ordentlig trappstege och en brasvall, som finns att beskåda på Nygatan 3 i Kumla.

Under några år av mariestadstiden var jag med i en juniorkrets och fick då lära mig träsnideri. Detta glädde pappa i synnerhet men tyvärr har jag aldrig senare tagit upp denna specialitet.

Gymnaseåren i Örebro gav varken tid eller möjlighet att odla slöjdhobbyn. Endast sommarloven gav väl anledning att då och då liva upp kunskaperna, såvida jag

Åk till BRÄNDÅSENS HANDEL

Lanthandeln som finns där den behövs

LIVSMEDEL — PRESENTARTIKLAR — JÄRNVAROR

BRÄNDÅSENS HANDEL Tel. 0582/230 53

inte var engagerad i rensning av trädgårdsland, med bärplockning eller bärgning av hö eller säd hos grannarna.

Det var strax före midsommaren 1928. Jag befann mig på Åsa folkhögskola i Sköldinge (Sörmland) som gäst hos min avlägsne släkting, rektor Algot Ahlstedt. Tre dagar före midsommaraftonen blev det klart, att invasionen av gäster, dvs gamla elever, till midsommaraftonens ligheterna skulle bli osedvanligt stor. Skolans ordinarie elever skulle nämligen ge Shakespeares En midsommarnattsdröm med musik av rektor A.

Det blev i all hast rådslag om var man skulle förlägga alla. Många kom långväga ifrån, bil- och bussparken var inte så stor på den tiden och inkvarteringsmöjligheterna i Sköldinge samhälle var praktiskt taget obefintliga. "Men vi har ju en vind i den nyuppförda skolan", sa jag. "Ja, men där finns inget golv", genmålde A. "Då lägger vi in ett", replikerade jag. "Där kan vi lägga de manliga". Rektorn såg oförstående ut, liksom han ville säga: Var skall jag få tag i arbetskraft (även om jag har medel att betala med) och inte kan väl du Gunnar hålla i en såg och hammare. Men han trodde nog att en gammal snickarmästare skulle kunna ställa upp, om han fick hjälp. Det visade sig också vara riktigt. Leverans av golvbräder från en brädgård ordnades i all hast och hela jobbet tog för den gamle farbrorn och mig 1½ dag. Snickarmästaren gillade mitt jobb och det kändes skönt för 20-åringen. Kan inte minnas annat än att jag klarade den alltid ömtåliga spikningen vid inläggning av spontade golvbräder. Ty mästare höll styvt på att det skulle bli snyggt.

Ären går... Studier i Uppsala och för mitt postala yrke samt bildande av familj med bosättning först i Örebro och sedan i Stockholm gjorde att verktygen fick ligga. Men intresset för "egen torva" blev allt starkare och 1942 köptes en mindre villa strax norr om huvudstaden. Och nu började en ny tid med fritiden fylld av många sysslor. Vid om- och tillbyggnaden av huset några år senare var jag glad över vad jag fått lära mig under ungdomen.

Varför har jag uppehållit mig så mycket vid trä och bearbetning av detta material? Käre läsare, kan Du tänka dig ett skönare material att ta i, att behandla? Varje svensk pojke borde få en ordentlig kurs i träslöjd under skoltiden. Det kan ge praktiska lärdomar överhuvudtaget och samtidigt utveckla sinnet för form. Våra grannar i öst och väst har, tycker jag, mer än andra sinne för träets natur och skönhetsvärden. Vid flera besök i Finland har jag haft rika tillfällen att se hur de finska arkitekterna och hantverkarna skapar vackra saker i trä. Detsamma gäller norrmännen. Har Du t ex sett "svenskhuset" på Voksenåsen ovanför Oslo?

Och nu tror jag att vi sedan några år är på väg tillbaka till träet. Vi kan t ex åter få skåda vackra dörrar med "speglar". Tänk vad mycken skönhet beträffande dörrar som gått till spillo genom "masonitraseriet" (därmed inget ont sagt om masonit, som är en mycket bra produkt).

Men från hus till möbler. Studier i möbeltillverkningens historia, därtill stimulerad av en god vän, som är proffs som renoverare av antika möbler, har lett mig in på samma hantering. Och det är verkligen ett stimulerande arbete, som till en del kan fylla pensionärens vardag.

Den lille pojkvaskern försökte sig på att med vassa verktyg i händerna "skapa i trä". Den gamle mannen sitter ibland på kvällarna med en vass morakniv, ett fint sandpapper och ett stycke enträ i händerna. Jag har på senare år "upptäckt" detta trä(d)slag. Inte nog med att enbusken är utomordentligt vacker, den har också ett doftande trä. Särskilt äldre buskar har en vacker mörkbrun kärna, som på grund av buskens växtsätt kan anta vidunderliga former. Sällan tycker snickare om kvistar, men såga tvärs igenom en enkvist och slipa ytan noga. Du kommer att bli förvånad över resultatet.

Låt dessa minnen och reflexioner sluta här. Det finns annat vackert trä också... □

GUNNAR LAGERBERG

Hur Brånsta skola fick ny orgel

Bror Lagerberg

Då min far, Bror Lagerberg, och jag häromsistens, dvs i slutet av april 1974, gick igenom en del gamla papper, fann vi en Teckningslista, som börjar på följande sätt:

"Föräldrar och målsmän till de barn, som höra till Brånsta skolområde, liksom öfriga för saken intresserade, bedjas härmed vördsamt teckna bidrag för inköp af ny skolorgel till Brånsta folkskola i stället för den nu under 30 år begagnade gamla orgeln."

Pappa berättade då följande för mig. "Den här insamlingen satte jag igång, troligen 1906, för att ersätta den

Har Ni julklappsbekymmer?

Järnhandeln med praktiska JULKLAPPAR för alla åldrar

VERKTYG, HOBBYARTIKLAR

AFFAREN MED VERKTYG SOM SPECIALITÉ

Telefon 700 67, 714 33 Sveavägen 8

FRÅGA

SVÄRDS

Järnhandel

FÖRST

mycket ålderstigna orgeln, som då fanns i Brånsta folkskola. Jag hade ju tillträtt min plats som ordinarie lärare där för om höstterminen 1905 (23 år gammal) och eftersom jag var intresserad av att sjunga med barnen, vilket naturligtvis gick mycket bättre om det fanns ett hyggligt instrument, så gjorde jag det enda som stod till buds, nämligen att sätta igång en frivillig insamling inom skolroten."

Och visst fick uppropet gensvar. Hela skolroten tycks ha varit med. Inte mindre än 72 givare har skrivit på, givare av vilka jag minns flertalet från min barndom. Gåvorna varierade mellan 25 öre och 10 kronor (ett enstaka fall). Men den dåtida Säbylunds-Folkatorps ungdomsförening gav hela 25 kronor. Många av föreningens möten hölls nämligen i skolan i Brånsta.

Man var nu uppe i 156 kronor. Orgeln kostade 175 kronor, därtill kom frakt. Vad gör man då? Jo, man ställer till med en orgelinvigningsfest. Orgeln levererades mot full betalning senare. Leverantören litade tydligen på Brånstafolket. Festen inbringade brutto 44 kr 50 öre. Omkostnaderna för festen, frakter, annons och porton gick på 21 kr 15 öre. "Men då blev det ju 4 kr 35 öre över. Vad gjorde Pappa med detta belopp?" "Vi saknade ett utlåningsbibliotek i skolan och detta belopp och andra pengar som jag så småningom fick in gick helt till bokinköp".

Ett tidsdokument om initiativ, givmildhet, intresse men också om hur knappa det allmännas resurser var för landets dåvarande grundskola.

Men orgeln var bra. Den fungerade ända till dess att skolan lades ned.

Den unge läraren i Brånsta var tydligen energisk. En gammal nota rörande Folketorps blåbandsförenings inköp av böcker i Brånsta den 21 nov. 1906 har jag också träffat på. Den är så intressant både vad beträffar priser och ämnesval, att jag inte kan låta bli att göra utdrag ur den:

Nr			
6	De kristnas rådgivare	—:80	
22	Moderna och dräkthereformen	—:39	
50	Boerna	4:—	
84	Sigurd	2:60	
109	Xanta	—:90	
166	John Ruskin	2:10	

Sammanlagt 16 böcker är upptagna och räkningen slutar på 26:70 kr.

Min far berättar: "Det gällde att stå i. Jag tog hem böcker, ett par hundra, och sålde till hugade spekulanter, både privata och föreningar, för att få ihop till ett lånebibliotek. Så du förstår pojke, att överskottet på insamlingen för orgeln, 4:35 kr, kom väl till pass, då förtjänsten på varje såld bok inte blev så stor." □

NY BOK AV HELMER FURUHOLM
När bergsrådet kommer

Pris inbunden 49 kronor inkl moms

DOHLWITZ BOKHANDEL AB

forts från sid 23

rater, som köpte var sin liter brännvin, som blandades med lika mycket körsbärssaft. Vid festandet av detta blev det ett "övertramp". Sedan dess har det varit måttligt med bruket av starkvaror. Varningen kom i tid. På frågan om hans religiösa inställning medgav han att han trodde på Gud. "Den största tillgången är friheten att få råda sig själv. Gudsfruktan med förnöjsamhet är verkligen en stor vinning".

92-åringens hem i Björka vittnar om omvårdnad, både husligt och mänskligt. Vattenkälla finns på tomten, men något så bekvämt som vatten och avlopp har han inte. Matfrågan har Ann-Marie Karlsson ordnat bra till 92-åringen genom Röda Korsets matjänst, och städhjälp får han fem timmar i veckan.

"Så länge man orkar, så är friheten människans största tillgång", försäkrar han med verklig övertygelse. Sjukhuspatient har han inte varit mer än 20 dagar, då han 1933 opererades för åderbråck. Han har haft besvär med vatten i lunsäckten, men vistades hemma under tillfrisknandet. För sjutton år sedan arbetade inte hjärtat som det skulle. För övrigt har det varit bra, och han är givetvis mycket glad att alltjämt kunna vara till någon nytta.

En dag senare när Ann-Marie Karlsson var i Björka med Rödakorsmaten lämnade Persson henne ett brev till Kumla Julblads utgivare. Det var en del minnesanteckningar, som 92-åringen gjort efter Gottholds besök hos honom. Det med tydlig stil skrivna brevet hade följande innehåll:

Jag minns när Anders i Skåle var hos Johan Larsson i Björka på s k bönmöte. Han börjar alltid med sången "Den sonen haver han haver livet och han skall leva till evig tid." Så var det en skraddare Johan Larsson i Byrsta som uppträdde och vittnade om sina upplevelser med Gud o. så var det en bonde i Järsjö som också vittna han var också söndagsskollärare. Han hette Per Erik kallad "smörpettererik" för han köpte smör och skicka till Stockholm. Det var innan mejerierna kom. Emellertid under mötets gång var det några som förde väsen i förstugan då gick skollärare Janson ut och höll reda på dem. Detta var år 1891. Så minns jag första mejeriet här på trakten det var i Järsjö i en gjutstuga hos dåvarande L. J. Larsson, det var en filial från Riseberga år 1892.

Så minns jag när far köpte en famn ved (2.80) av en soldat. Den låg vid Vikagård i närheten av Tisaren. Så en söndag gick vi och titta på veden, far var 45 ja 18. Det var 18 febr o. vägen var isblank så vi hade isdubbar i klackar o. käpp. Vi gick hemifrån vid 7-taget på morgon till Vika. Då vi kom dit har di taget 1/3 av veden. För att träffa ägaren gick vi till Blåberga. Då vi kom dit var han i Klevet. Vi gick dit o. träffa honom. Så fortsatte vi hemåt var inne i Rösätter och fick kaffe. Det var så mycket vi förtärde under färden på 45—50 km men sista 5 km pusta vi 4 eller 5 gånger. Vi kom hem mellan kl 9—10 på kvällen. □

Kumla Bil & Traktor

Stenevägen 28 - KUMLA - Tel. 706 76

**Fullständig
bilverkstad**

Försäljning av **NYA och BEGAGNADE BILAR**

Representant för

VOLVO

När Kumla- och Hallsbergsbor åkte med "Åsbrokuriren"

I början av 1920-talet blev det allt vanligare att Kumla- och Hallsbergsungdomar vid veckoslutet sökte sig till Åsbro. Det blev också allt vanligare att man byggde sig en sommarstuga utefter Tisaren och Hemsjön. Man reste med "Åsbrokuriren" vid halvtretiden på lördagseftermiddagen från Hallsberg och från Kumla en kvart tidigare.

Ernst Söderlund, en vida känd trädgårdsodlare och innehavare av två butiker i köpingen, var också en flitig ortsmiddelare till Örebropressen. 1926 skrev han en krönika om en resa med "Åsbrokuriren" och presenterade det spirande stationssamhället. Krönikan ingår i en välordnad samling tidningsurklipp som sonen Erik Söderlund, f d posttjänsteman i Örebro, visat Kumla Julblads utgivare, som fått hans löfte att efter urval av lämpligt material för framtida julblad överlämna samlingen till Hallsbergs hembygdsförening.

Ånghästen, förspänd den långa raden av vagnar, förde ett öronbedövande oväsen och sköt en väldig ångstråle mot skyn. Snart är tiden för avgång inne. Tjänstgörande stinsen gör en rörelse i luften med ena armen, loket, eller rättare loken, enär vi ha ett i förn och ett i aktern, göra några kraftiga ansatser, och den långa raden av vagnar börjar glida framåt.

Tåget avgår från Hallsberg halv tre och är av folkhumorn döjt till "Åsbrokuriren". Hallsbergarna använder gärna detta för sina resor till Åsbro.

Ånghästen stampar sina taktfasta steg i ihållande uppförssbacke, och här "stå minnen fram från längst förflutna dar", då jag som liten pys gjorde min första järnvägsresa just på denna bandel och häpnande såg hur tåget på jättehöga bankar gled fram i jämnhöjd med trädtopparna för att omedelbart komma in i ett bergpass med utsprängda, flera meter höga, lodrätt stupande väggar.

Här är Dalabergen och Dalakvarn. Den ligger så idylliskt därnere i dalkjusen, den rödmålade kvarnen, med bäcken porlande mellan grönskande tuvor och ljung, omramad av berg med granar, lövträd och furor. Ögat dröjer med välbehag vid de växlande naturscenerierna.

Utmed banan placerade behållare med vatten, med risruskor bredvid. Det är banförvaltningen som, stödd på rik erfarenhet, låtit anbringa dylik primitiv men, enligt vad det säges, effektiv brandattiralj.

I ständig uppförssbacke gå vi fram mellan berg och branter. I sänkorna skymta blygt leende ängsblomster ut-

"Åsbro-Kuriren"

med någon ystert framforsande bäckrännil. Att man ändå i vår karga nord kan hava så mycket vackert!

Farten ökas nu, och vi susar förbi Skymossen, som i sig gömmer rika möjligheter till mänsklighetens favör. Vackra vyer upprullas åter.

Över böljande sädesfält och större buskagen, skymtar Vissboda herrgård från sitt idylliska läge. Och mitt emot skönjer vi mellan grönska och berg Tisaren. Och så är vi då framme i Åsbro.

Åsbro historia tillhör nutiden. För 9 år sedan lät dåvarande ägaren till jorområdet, P. A. Sundelin, i mindre skiften sönderstycka 1/16 mantal Åsbro. Dessa tomter är belägna intill järnvägsstationen och i längdriktning norr och söder. Mellan järnvägen och tomtområdet går en någorlunda trafikabel gata, en andra gata åtskiljer de parallellt löpande båda tomtaderna. Tomterna är rymligt tilltagna på omkring 1/2 tunnland var.

Till den rödmålade stugan på höjden styr vi våra steg och få en bedårande utsikt över sjön, som ger Åsbro värde och färg. Vikar, skär och lövklädda holmar fägna ögat, och ute på de lätta vågorna gunga rodd-, segel- och motorbåtar.

Här och var i en glänta i skogen skönjer vi konturerna av en sommarvilla, och en och annan blågul flagga vajar för lätt sommarbris. En ekorre kilar uppför stammen till en isolerad jättefura. Därnere i dalsänkan ger tåget ankomstsignal, och mellan lövverket skymtar vagnarna fram. Så mitt uppe i naturens helgedomar och ändock så nära kulturens fördelar!

Vissboda nästa. Vi går genom en lång, rak allé av gran och fur, på ena sidan majestätisk, allvarsam skog, på den andra gräs- och sädesfält i högsommarstass. Här är Vissboda herrgård, en under Skyllbergs bruk hörande gård. Vissboda är närmast bekant för sina odlingar av mångåriga blomsterväxter. Odlingarna anlades på sin tid av notarien Palme. Byggningen har ett vackert läge vid stranden av en mindre sjö, Vissbodasjön.

forts på sid 42

Allt för bygget hos

KUMLA BYGGVAROR AB

ETT BYGGMA VÄNERN-FÖRETAG - TEL 709 45

TRÄVAROR OCH ÖVRIGT BYGGMATERIAL

En central för byggmaterial

När Kumlaborna röstade efter inkomst

För några år sedan fick julbladets utgivare tillfälle att göra en avskrift av 1915 års röstlängd. Sedan år 1910 tillämpades en s. k. 40-gradig röstskala. Detta innebar att en person med 500 kronor i taxerad inkomst endast hade en röst, den som hade 2000 kronor hade 13 röster och den med 11 500 kronor i inkomst hade 40 röster, vilket var det högsta antal som någon kunde ha. Lärarna exem-

pelvis befann sig i det inkomstläget att de hade 13 röster.

Röstlängden torde ha intresse bl. a. för att visa hur illa det var ställt med jämlikheten när farfar var ung.

Kumla municipalsamhälle var ännu 1915 ett mycket begränsat område. Bl. a. hörde Södra mos och Fylsta (även skolan) till kommunen. Delar av Hallsbergs centrum hörde ännu 1915 till Kumla kommun.

Kumla municipalsamhälle

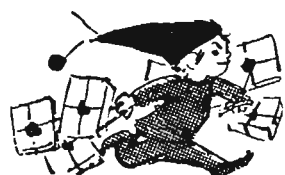
	röster
Scholander Esaias, stationsinspektör	15
Borg Erik, kontorsbiträde	13
Larsson Johan, banvakt	11
Eriksson Ernst, stationskarl	11
Rydberg A R, urmakare	1
Pettersson Enok, handl., Adolfsberg	14
Nystedt Erik, skräddare, Almedal	1
Olsson Arvid, kamrer, Almnäs	16
Bergman Knut, kusk, Almnäs	9
Jonsson G A, magasinsskarl, Adlersro	11
Sänell Arvid, stationskarl, Adlersro	7
Larsson Alfred, skräddare, Bankhuset	17
Björklund O E, vedhandlare, Bellevue	14
Larsson Almer, kassör, Berglunda	1
Sandberg Einar, velociped.-rep.	9
Andersson Karl Johan, nattvakt	6
Svensson F E, skomakare, Cirele	4
Olsson Erik, skohandlare, Carlsborg	1
Pettersson Linus Kasper, trädg.m.	11
Ekholm Otto, handl., Ellby	1
Johansson J W, grosshandlare, Elsas	1
Andersson Joel, handl., Elsas	1
Eliasson Einar, slöjdhandl., Elsas	1
Nilsson Carl, fabrikkör, Elsas	1
Arbin Carl, barberare, Eriksdal	1
Törner Karl Johan, skof.arb.	1
Hjelm Edvin, skof.-arb., Erikslund	1
Fryxell Ivan, handl., Forshaga	1
Årsell Albert, förman, Framnäs	1
Friberg C A, bagare, Friberga	1
Fransson Paul, skof.-arb., Friberga	1
Liljestrand Gustaf, skof.arb., Fridhem	1
Åkerblom K W, skof.arb., Fridhem	1
Ericsson Frans, handl., Granlund	1
Eriksson Gustaf (Gösta), bokhållare	1
Anderson Wilhelm, kontorist	1
Wallmark J A, civiling., Gustafsvik	1
Lundqvist Petrus, hand.bitr., Göta	1—2
Andersson Gustaf, handl., Haga	1
Haglund Henning, handelsres., Haga	1
Fredell Herman, skrädd., Helenelund	1
Palmberg J G, skof.arb., Helenelund	1
Kämpe Ernst, handl., L:a Helby	1
Wiberg Johan, kontorist, Hellby	1
Johansson Gustaf, åkare	1
Gödecke J A, skomakare, Ingenting	1
Eriksson Adolf, läg.äg., Josefsdal	1
Sjöberg Gustaf, lagerbitr.	1
Zarelius Herbert, målare, Karlsholm	1
Rinaldo Gustaf, bodkarl, Karlstad	1
Norell P J, bodkarl, Katrineberg	1
Olsson Erik, f d bryggare, Kvarntorp	1
Gartz J A, skofabrikör, Kvarnparken	1
Björkman Claes, bagare, Linnea	1
Björkman Nils, bageriarb., Linnea	1
Ljungholm, Anton, skräddare	1
Widlund Erik, remmak., Ljungbyhof	1

	röster
Skog Karl Gustaf, verkm., Ljungbyhof	2
Lundholm K G, byggm., Ljungbyhof	5
Andersson A F, bagare, Skolvägen	9
Florén C A, med. lic., Skolvägen	9
Florén Sven-Olof, löjtnant, Skolv.	9
Nyvelius David, handl., Skolvägen	9
Rosén Otto, förman, Skolvägen	9
Johansson Carl, trävaruh., Lothringen	9
Johansson Adolf, brädg.förm.	11
Lindblom Torsten, postm., Lothringen	17
Persson G A, skohandl., Lothringen	14
Andersson Johan, skohandl., Lothringen	18
Lundin Fritz Felix, handl., Lundby	1
Almblad August, kassör, Lyckåker	1
Boström H J, stationsförman, Löfnäs	1
Nylén Casper, slaktare, Marieberg	6
Mossberg O H, skräd.arb., Marielund	1
Fjäder C G, läg.äg., Marielund	8
Franzén F E, förman, Nytorp	11
Carlsson P J, skohandlare, Odinslund	40
Carlsson Carl, löjtnant, Odinslund	40
Carlsson Carl August, grosshandl.	40
Brandström Birger, byggm.arb.	6
Jonsson Lars, hem.äg., Parkudden	11
Fosselius C A, handl., Reträtten	1—2
Rehnberg Aug., bokhållare, Reträtten	15
Ström C A, skofabrikör, Reträtten	3
Ström Einar, disponent, Reträtten	3
Åman Gustaf, magasinsskarl, Rosendal	6
Bergman Axel, skofabrikör, Rosenlund	1
Falk Axel, polisuppsyn.man	11
Borgström Efraim, predikant, Råberga	11
Arbin E D, fjärdingsman, Sigridsdal	7
Larsson Erik, bankkassör, Skoglunda	1
Samzelius Erik, bankkamr., Skoglunda	5
Ekman A G, grosshandl., Smedsberg	1
Lithell Oskar, chark.-handl., Smedsberg	5
Andersson A G, skofabr., Sofieberg	13
Andersson Helmer, bokhåll., Sofieberg	40
Andersson Ernst, bokhållare, Sofieberg	25
Romin Rudolf, stationskarl, Sofieberg	2
Lind Carl, byggmästare, Sommarro	2
Gillberg O L, skof.arb., Sommarro	3
Svensson C H, kakelugns.m., Stafsgård	8
Pfossdorf Carl, verkm., Strömsborg	11
Sundberg J G, predikant, Strömsborg	20
Morén Erhard, komminister, Strömstad	3
Burén Lasse, grosshandl., Svea	1—2
Widlund Vilhelm, remmakare, Säfsta	40
Söderberg Bror, bleckslagare, Söderb.	13
Andersson Axel, skofabrikör, Tallbo	1
Ohlin C W, smed, Torsborg	9
Gustafsson P G, skrothandl., Ulfåsa	14
Forsman Arvid, postiljon, Ulfåsa	1
Andersson Bror, hand.-bokh., Vales	1
Fransson C A, barberare, Ålunda	6

	röster
Pettersson Aron, disponent, Ängkvarn	16
Clevander Per, kassör, Ängkvarn	13
Eriksson E A, trädg.-mäst.	7
Olsson Hjalmar, skollärare	13
Qvarfort C H, skof.arb., Skolvägen	6
Bodin Carl, montör, Skolvägen	1
Frölin Adolf, boktryckare, Vänhem	6
Bernhardt Karl Fridrich, verkmäst.	13

Kumla kommun

	röster
Andersson Erik, jordbrukare, Prästg.	14
Blomkvist Johan Adolf, kyrkvaktm.	1
Persson Erik, hem.äg., Rala	7
Jonsson C A, fabrikkör	40
Pettersson Frans Oskar, verkm.	15
Herkules Alvar, snickare	5
Hjelm Oskar, läg.äg.	3
Segeholm Anton, skräddare	5
Johansson Johan, hem.-äg.	12
Frodin C H, skomakare	7
Wester Per Edvard, skof.arb.	11
Sigge Carl, handl.	10
Norlin Lars, bokhållare	11
Persson Per Adolf, hemm.-äg.	11
Jonasson Ivar, hem.äg., N. Mossby	14
Jonasson Arnold, hem.äg., N. Mossby	16
Jonasson Gustaf Robert, läg.äg.	14
Jonsson August, hem.äg., Rösavi	8
Wester Karl, hem.äg., Rösavi	6
Sjöberg Axel, banvakt, Rösavi	11
Andersson Erik, hem.äg., Hässleberg	12
Persson August, hem.äg., Hässleberg	7
Johansson Anton, skofabrikör, Stene	12
Blixt Simon, husar, Stene	5
Hammarström Emil, hem.äg., Stene	11
Rosander Karl Axel, smed, Stene	4
Berger Carl, folkskoll.	12
Andersson A G, häradsdomare, Sanna	20
Arbin Hugo, handl., Sannahed	11
Söderberg Arvid Reinh., filare, Sanna	14
Lewenhaupt Eugène, greve, Säbylund	40
Mannerfelt Emil, förvaltare, Säbylund	22
Göransson Karl Johan, kusk, Säbylund	2
Persson Per Johan, hem.äg., Sörby	15
Persson Gustav, hem.äg., Sörby	9
Wallström Karl Joh., hem.äg., Vesta	9
Larsson Johan, hem.äg., Vesta	11
Jonsson Richard, hem.äg., Norra Via	7
Larsson Erik, hem.äg., Norra Via	11
Wiking Lars Johan, husar	11
Andersson Jonas Erik, hem.äg., S. Via	11
Jonasson Artur, jordbr.arb., Södra Via	11
Gustafsson Gustaf, hem.äg., Vikatorp	11
Björk Per Adolf, hem.äg., Björka	20
Olsson Erik, hem.äg., Björka	10
Olsson Axel, hem.äg., Björka	12

Värdefulla julgåvor

UR — KIKARE — KAMEROR — LÄDERVAROR

EL. ARTIKLAR — HUSGERÄD — KORTVAROR

URREPARATIONER — FRAMKALLNING —

KOPIERING — FÖRSTORINGAR

Vänd Eder till

Cesar

Köpmang. 30 - Tel. 711 86

1 maj-demonstration på nuvarande stadshustomten i början av seklet
Byggnaden till höger hette Däldvik och ägdes av trädgårdsmästare Casparsson. Den är numera riven

	röster		röster		röster
Ohman Johan Gotth., hem.äg., Björka	13	Eklind E W, grenadjär, Ekeby	10	Stefansson A T, stenhuggare, Hjortsberga	3
Lindström David, skomakare, Ö. Åby	11	Olsson Gottfrid, skomakare, Ekeby	10	Olsson Emil, stenhuggare, Hjortsberga	6
Andersson Johan, skohandl., Åbytorp	22	Uppling Johan Erik, läg.äg., Ekeby	3	Lundkvist Filip, handl., Hällabrottet	1
Eriksson August, bokhållare, Åbytorp	11	Bergman Erik, skomakare, Ekeby	1	Olsson Sigurd, lokförare, Hällabrottet	10
Larsson Karl Erik, bagare, Åbytorp	5	Andersson Johan Gottfrid, stenarb.	10	Stenström Ad. Bernh., stenhuggare, Hällabrottet	4
Andersson Bertil, handl., Åbytorp	13	Gustafsson Karl Gust., jordbr., Elfvesta	11	Englund Anton, bildhuggare, Hällabr.	11
Larsson Lars Emil, fjärd.man, Örsta	11	Berg Fredrik, husar, Elfvesta	10	Palm David, konduktör, Hällabrottet	7
Eriksson Johan, hem.äg., Örsta	11	Karlsson Karl Johan, slaktare, Elfvesta	13	Sandahl Natanael, handl., Hörsta	13
Blomgren Gustaf, grovarb., Örsta	5	Jonasson G A, stenh., Elfvesta	11	Svensson Josef, folkskoll., Hörsta	11
Johansson Sven Johan, grovarb., Örsta	4	Åkerlind Anders Gust., Folketorp	1	Halling Gustaf, läg.äg., Hörsta	2
Bergstedt Karl Vilh., grovarb., Örsta	6	Svedin Gustaf Adolf, skom., Folketorp	1	Karlkvist K G, snickare, Hörsta	2
Finnström J E, arrendator, Björka	12	Larsson Adolf, skomakare, Folketorp	3	Jonsson Gustaf, hemmansäg., Hörsta	11
Gustafsson Carl Gustav, jordbr., Blacksta	8	Jonsson Reinhold, hem.äg., Fylsta	12	Fransson August, hemmansäg., Järsjö	5
Nilsson Erik, godsäg., Blacksta	32	Svärd Gustaf, skof.arb., Fylsta	12	Levington G W, hemmansäg., Järsjö	2
Jonsson Lars, lantbr., Blacksta	2	Morell Karl Johan, vändmak., Fylsta	11	Sjö G A, husar, Järsjö	2
Jonsson Erik, lantbr., Blacksta	11	Larsson Gustaf, hem.äg., Fylsta	28	Jonsson Per Aug, hem.äg., Kila	11
Pärsson Lars, nämndem., Blacksta	12	Nystedt Karl Emil, snick., Fylsta	3	Olovsson Gustav, lädfabrikör, Kumla by	6
Larsson Johan, hem.äg., Blacksta	19	Hultman P G, skof.arb., Blomsterhult	11	Welin Anders, kronolänsman, Kumla by	19
Andersson Gustaf, hem.äg., Blacksta	11	Apelkvist J W, murare, Erikelund 1	6	Harfelt Per, hem.äg., Kumla by	11
Stålberg G A, mjölnare, Blacksta	3	Nystedt J B, åkare, Eliselund	2	Persson Erik, hem.äg., Kumla by	10
Ekstrand Carl, jordbrukare, Brånsta	10	Sandberg P J, reparatör, Fridhem	11	Blomkvist Karl Oskar, murare, Kumla by	3
Andersson Erik, hem.äg., Brånsta	9	Sandberg Gunnar, verkstadsarb.	7	Haglund Johan Emil, skräddare	2
Gustafsson L E, riksd.man, Brånsta	9	Ekdahl Erik, folkskoll.	13	Andersson Lars, kyrkvärd, Kumla by	17
Gustafsson Johan, hem.äg., Brånsta	7	Claesson Carl, fabrikör	22	Hall Georg, folkskoll., Skolhuset	13
Bergman Carl, hem.äg., Brånsta	11	Bäckman P J, skohandlare, Hagaberg 1	17	Larsson Per, folkskoll.	11
Lagerberg Bror, folkskoll., Brånsta	12	Thorell Karl Johan, läg.-äg.	11	Gullberg Karl Erik, packmäst.	12
Söderlind P. G., läg.äg., Brånsta	1	Engvall Gustav, målare, Ljungbyhof 1	15	Håkansson Aug., lantbrevbärare	4
Nilsson Karl, hemmansäg., Byrsta	2	Engqvist Albin, tillskärare, Ljungbyhof 1	9	Sartz Gustaf Herman, skomakare	8
Nilsson Sven Erik, hem.äg., Byrsta	7	Hellsten Johannes, skom., Ljungbyhof 1	12	Nylén Gustaf Henning, körkarl	6
Lindell Karl Johan, hem.äg., Byrsta	6	Bergvall Karl, handl., Ljungbyhof 2	13	Carlsson Gottfrid, verkmäst.	13
Örnell Karl Oskar, hem.äg., Byrsta	3	Larsson Emil, skof.-arb., Marieberg 7	13	Widlund Gerhard, handl.	10
Johansson Ivan Elov, hem.äg., Byrsta	16	Källström Anton, förman, Marieberg 10	11	Larsson Lars Petter, fiskhandl.	1
Andersson August, hem.äg., Byrsta	9	Ahlgren Frans Oskar, sadelm.	1	Wigrell Karl Viktor, målare	9
Nordqvist Artur, folkskoll., Byrsta	10	Karlsson Ernst, skof.-arb., Rosendal	12	Zätterlöv Gustaf, skof.-arb.	3
Larsson Gustaf Emil, hem.äg., Byrstat.	11	Edin K J, läg.äg., Rundelsborg 1	7	Sällberg Johan August, skof.arb.	13
Jonsson Karl August, hem.äg., Byrsta	11	Schula Melodius, skof.arb., Strömsnäs 1	13	Larsson Per, hemm.äg., Kårstahult	13
Johansson Adolf, hem.äg., Ekeby	9	Kjellin Erik, skof.arb., Valhall 1	11	Larsson Lars Oskar, skomakare	12
Dahl Karl Emil, skof.arb., Ekeby	10	Haglund Nils Vilh., predikant, Granby	8	Sten Gustaf Adolf, skof.arb., Långgälla	11
Jonsson Erik, hem.äg., Ekeby	9	Blom Karl Oskar, lok.putsare, Granby	11	Söderling Lars Petter, murare	3
Romell Eddy, hem.äg., Ekeby	19	Olsson August, hemmansäg., Hagaby	11	Sundström Emil, skof.-arb.	11
Andersson Erik, hem.äg., Ekeby	11	Larsson Viktor, hemm.äg., Hjortsberga	10	Lundholm August, fabrikör	25
Eklom Karl Johan, snickare, Ekeby	4	Larsson Ivar, hemmansäg., Hjortsberga	10	Eriksson Carl Th., bildhugg., Mossby	11
Gustafsson Karl Johan, hem.äg., Ekeby	8	Olsson August, hemmansäg., Hjortsberga	7	Pettersson Gustaf, prost	26
Persson Lars Johan, hem.äg., Ekeby	11	Ragnar Erik Edvard, grenadier	4	Pettersson Ture, banktj.man	12
Jonasson Joh. Otto, hem.äg., Ekeby	8	Torgén Gustaf, lägenh.äg.,	11		
Svensson Sven, hem.äg., Ekeby	11	Sjödin Karl, stenhuggare, Hjortsberga	2		

Då Ni går i BILKÖPSTANKAR

välkommen med en förfrågan till

LARS EKBLÖM bostad 789 10

THAGE EKBLÖM

Stenevägen 39, KUMLA Tel. 713 00, 713 34

Färden ställes runt sjön, och vi passerar på slingrande skogsstigar under patriarkaliska furor med en rik undervegetation av buskar och blomster. De många stigarna i skogen visar att den av sommargäster flitigt frekventeras. Efter en stund passerar vi där Petterssons idylliska gård samt platsens baptistkapell och skola. I den senare håller platsens missionsförening sina möten. Vi är nu i skogsbrynet, och slätten tager vid.

Lerbäck har ett ståtligt och imponerande ålderdomshem, och att komma till Åsbro och inte göra ett besök där är en stor miss. Vi välkomnas av föreståndaren Karl Nilsson, som beredvilligt gör en rond med oss. Vi imponeras av anläggningar av de ljusa, rymliga rummen. Överallt härskar ordning och renlighet.

Vårt närmaste mål är nu det i sydlig riktning belägna pensionatet Åsbrohammar. Här var förr spikfabrik. Hammarslagen har dock tystnat, och verksamheten förlagts till annan ort. I pensionatets närhet ligger Åsasjön och söder om den Hemsjön — ett vackert namn, tycker vi.

Längre i öster ser vi åter Tisaren, som blir närmaste mål. En promenad vid en sjöstrand mellan stenar och gräs och vaggande säv har alltid sitt behag. En båt ligger här och var och gungar mellan vassen eller är fästad vid ett träd, en landgång eller bergknalle. Och längre ut:

”Där skymta vita segel
som svanor i det blå,
hur mycket skönt och härligt
på jorden finns ändå.”

Vid kajen ligger en pråm och lossar för att sedermera intaga returfrakt. Åsbro är lastnings- och lossningsplats för Skogaholms bruk. Förbindelsen ombesörjes av två ångbåtar med pråmar.

Vår rond genom Åsbro villasamhälle är slut. Liksom de flesta andra av resenärerna känner vi en längtan tillbaka. □

Föreningen Vita Bandets i Kumla styrelse 1933

Sittande från vänster: Hilma Johansson, Ida Engvall, ordf, Ebba Englund, Hulda Claesson och Hanna Ottosson. Stående från vänster: Zandra Helander, Ester Ericsson, Ester Gustafsson, Ellen Nilsson och Vilma Lagerberg

INNEHÅLL

	Sid.
<i>Förtroendets "Ja".</i> Julbeträktelse av komminister Dag Selander, Hardemo	1
<i>Frans Michael Franzén III.</i> Av framlidne överlärare Erik Ekdahl	2
<i>Borta ur stadsbilden</i>	4
<i>Holger Löwenadlers far på "grönbete" i Kumla.</i> Av boktryckare Nils Helander	5
<i>Prästerna i Ekeby församling.</i> Av major Åke Byström, Nynäs säteri, Sköllersta	7
<i>Till Betlehem söker sig julnatten tiotusentals människor från hela världen.</i> Av redaktör K G Arrbäck, Västerås	10
<i>Tre samtida Kumlapräster.</i> Av Nils Helander	12
<i>Kumlaby.</i> Dikt av Ester Henrikszon-Östlund	13
<i>Besvär med besvär.</i> Av f kommunalrådet Holger Hultman	14
<i>Kumlaförfattare berättar om hur en bok kommer till.</i> Av socialassistent Helmer Furuholm	16
<i>Patron på Torp.</i> Av direktör Helmer Olsson	17
<i>Willy Brandt som flykting i Kumla.</i> Av Ellen Larsson	19
<i>Jonsson och Kjellin — två skoarbetare som fick det bra.</i> Av Nils Helander	20
<i>En spänstig 92-åring i Björka.</i> Av lantbrukare Gotthold Andersson	23
<i>Hembygdsföreningarnas jubelår.</i> Av kanslichef Tage Tapper	24
<i>Yxhult—Kumla-banans öppnande</i>	26
<i>Åsbrokrönika</i>	27
<i>Oscar Ericsson — en vida känd Byrstabonde.</i> Av Nils Helander	28
<i>S:t Olofs källeväg och Munkastigen — vandringsleder i historien.</i> Av redaktör Gösta Eriksson	30
<i>När fotbollen och en ABF-cirkel var beroende av varandra.</i> Av skofabriksarbetare Hugo Ericsson	32
<i>Oxelsten, en gammal Hallsbergsgård som nu ej längre finns.</i> Av lantbrukare Arnold Johansson, Gällersta	34
<i>Mest handlar det om trä.</i> Av byrådirektör Gunnar Lagerberg, Sollentuna	36
<i>Hur Brånsta skola fick ny orgel.</i> Av Gunnar Lagerberg	37
<i>När Kumla- och Hallsbergabor åkte med "Åsbro-kuriren".</i> Av framlidne trädgårdsdirektör Ernst Söderlund, Hallsberg	39
<i>När Kumlaborna röstade efter inkomst</i>	40
<i>Mystisk man i Vallersta.</i> Av Nils Helander	45
<i>Idrottskrönika.</i> Av redaktör Lars C Tisell	47

BLOMMOR för alla tillfällen

Brudbuketter - Sorgbinderi

Westlins Blomsterhandel

Telefon 600 75

Köpmangatan 30

Blomsterförmedling (Interflora)

KUMLABYGDEN

Forntid - Nutid - Framtid

Redigerad av Jonas L:son Samzelius

Band I: BERG, JORD OCH SKOGAR

Av Josef Eklund, Arvid Bergdahl och Sten Florin

☆

Band II: FORNTIDSLIV

Av Sune Lindqvist

☆

Band III: ORTNAMN OCH BEBYGGELSE-
HISTORIA

Av Lars Hellberg

☆

Band IV: GÄRD, BY OCH SAMHÄLLE

Av David Hannerberg

Beräknas utkomma våren 1975

Pris: Halvklotband 40 kr; Helklotband 45 kr

DISTRIBUTION:

Dohlwitz Bokhandel AB

Gäller det

ARBETSHANDSKAR?

Efterfråga

Två märkesvaror av god kvalitet

— välkända sedan årtionden

Tillverkas av

**HANDSKFABRIKS AB
PAUL JOHANSSON**

KUMLA

Tel. 019/730 73

Sagostund på barnavdelningen

Välkommen till

KUMLA BIBLIOTEK

HUVUDBIBLIOTEKET i Kumla,

Skolvägen 12, Folkets Hus 2 tr, tel 709 80

är öppet månd—fred 14—20

lörd 11—14

sönd 16—18

erbjuder Dig att kostnadsfritt låna

GRAMMOFONSKIVOR mest klassisk musik

TAVLOR ur bibliotekets artotek och givetvis

BÖCKER förutom skönlitteratur, ett rikt urval av fack-
litteratur, både för barn och vuxna.

På biblioteket har Du tillgång till dagstidningar och ett
stort urval tidskrifter.

Biblioteket förmedlar service åt vuxenstuderande.

LASAPPARAT finns till förfogande för t ex släktforsk-
ning.

HUVUDBIBLIOTEKETS BARNAVDELNING

Barn och ungdom har tillgång till en egen avdelning.

Här förekommer också programverksamhet i form av
sagostunder, kasperteater m m.

Ring biblioteket för närmare upplysningar.

FILIALER

HÄLLABROTTET månd 18—20 torsd 10—12,
18—20

KVARNTORP tisd 17.30—19 torsd 13.30—15

SANNAHED tisd 10—12 fred 10—12

ÅBYTORP tisd 18—20 fred 10—12

Sagostunder varje vecka på filialerna samt varannan
vecka i församlingshemmet i Ekeby.

BOKBUSSEN

besöker regelbundet kommunens landsbygdsområden för-
delat på tolv olika turer.

Busen uppsöker dessutom rörelsehindrade i centralorten
som har svårt att själva ta sig till biblioteket.

Närmare upplysningar om bussen lämnas per tel 709 80
ank 260

På biblioteket finns också

KULTURNÄMNDENS EXPEDITION

Kulturkonsulent Gunnar Haag träffas här på tel 709 80

Borgs Motor AB

ELVESTA, KUMLA Tel. 704 81, 754 23

Peugeot service

Reservdelar och tillbehör

Bensinstation

ELVESTA Tel. 754 23

Försäljning av BÅTAR och BÅTMOTORER

Ring

ALL-TJÄNST TRANSPORTTJÄNST AB

vid behov av transporter

Sveavägen 24, Kumla

Tel. 718 56, 718 82

Vi har ensamförsäljning av:

SKÄRV

till vägar och
dränering

STYBB

till idrotts-
anläggningar

**SVART
STYBB**

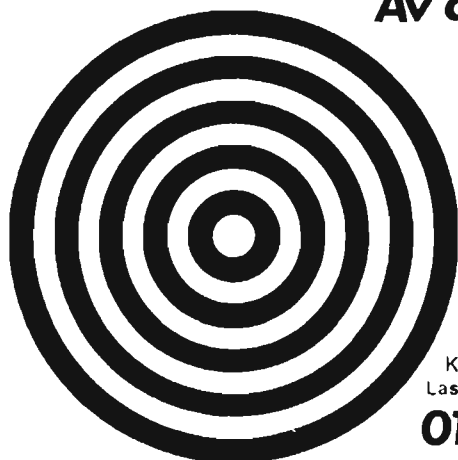
för skogsvägar
till lågpris.

SOPCONTAINERS för uthyrning

Snabba transporter!

Av alla slag.

**Med
100-talet
lastbilar!**

Kumla/Hallsbergsortens
Lastbilcentral

019/79240

HSB

KUMLA

Projekterar,
bygger och förvaltar
lägenheter i bostadsrätt
och hyresrätt
i Kumla

Expedition:

Hagendalsvägen 20 - Telefon 792 05 växel

Expeditionstider:

Måndag t. o. m. Fredag 10.00—11.30

13.30—15.00

Torsdagar dessutom 16.00—18.00

AKTIEBOLAGET

Olles MEKANISKA

Stenevägen 35 - Tel. 710 18

SVARVNINGAR

KONSTRUKTIONER

EL- OCH GASSVETSNINGAR M. M.

Mystisk man i Vallersta

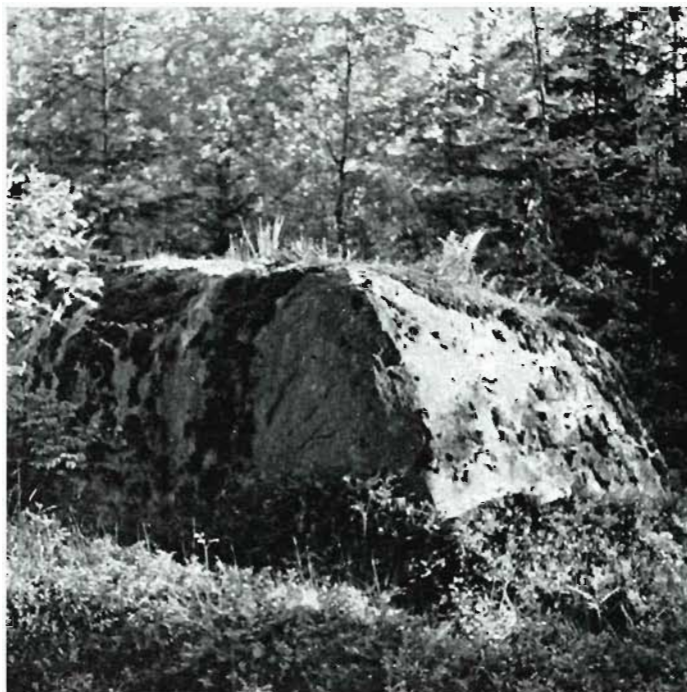
Om man vill veta något om Vallerstabyn för mycket länge sedan skall man lyssna till förre bankvaktmästare Gerhard Olofsson, Stationsgatan 14. Han tillbragte sina flesta skol- och tonår hos lantbrukare Erik Johansson i byn, känd för sitt intresse för hembygdsforskning och samling av sagor och sägner.

Gerhard minns bl a från sin uppväxttid när en mystisk man nattetid smög omkring och snattade från källare och bodar. Hos Jon-Lars i "Guldchronogårn" hörde man en natt från drängstugan att någon höll till i källaren. Innan drängen hann undersöka vem det var, hade inkräktaren försvunnit. En flicka, som i skymningen var på hemväg, höll på att bli ihjälskrämd när hon upptäckte en okänd man, som närmade sig henne från ett gärd. Den stackars flickan lyckades dock ta sig fram till en gård. En dag när Frans Andersson i Norrgården höll till i skogen upptäckte han vid en större sten en samling "bröte" under några granar. Frans förstod att det var den "mystiske mannens" tjuvgods. Plötsligt kom en man med en yxa springande mot honom. Innan mannen hunnit använda yxan hade Frans fått in ett slag mot honom. Främlingen gav sig sedan hastigt iväg.

Genom denna händelse blev det alltmer oroligt runt omkring i byarna och man förstod att något måste göras. En kväll enades ordföranden om att kommande dag ordna skallgång och anlita fjärdingsman Arbin och polisman Falk i Kumla samt en fjärdingsman från Hallsberg. Under natten hade det fallit snö, och tack vare den kunde man följa färskas spår till Baggetorp, men tyvärr hindrade mörkret spaningsfolket, som nödgades inställa förföljandet. Så fort det dagades nästa dag upptogs spaningarna med bättre tur. Vid Falkenå upptäcktes en man på vägen. Han hade ett sår i pannan, troligen efter Frans Anderssons slag. Äntligen hade man fångat in den mystiske mannen och kunde andas ut. Mannen gjorde inget motstånd utan följde godvilligt med till fjärdingsmannen i trakten. Denne ville inte ha något med honom att göra, då han inte härjat i hans distrikt.

I avvaktan på polisens ankomst fick den uthungrade "fängen" mat och kunde vila ut hos Jon Larsson. Sedan bar det iväg till sockenfinkan på fattiggården, söder om kyrkan.

Vid förhör i tingshuset i Hallsberg omtalade den anhallne, att han var från Stöde församling i Västernorrland. Därifrån hämtades han så småningom av en fjärdingsman. Något straff fick han knappast, stöldgodset var inte värt så mycket. Glädjen över att bli av med

Stenen i Vallerstaskogen

honom var säkert så stor att man gladeligen underlät att yrka något ansvar. Man tyckte allmänt synd om honom, när han berättade hur han i den kalla vintermorgonen hört klockorna ringa från kyrkan flera gånger och gissade att det var samling till julottan. Han saknade lador av det slag som fanns i hans hembygd uppe i norr, i vilka man kunde söka skydd undan kyla och oväder. Han hade flera nätter fått reda sitt nattläger med granris och vad han hittat på. Allt detta och mycket mera berättade Gerhard om den "mystiske mannen".

I det gamla skolhuset i Hörsta — nu blåbandslokal — fullgjorde Gerhard sin skolplikt. Lärarinnan i småskolan, Emma Fryksdahl, var sträng men duktig att undervisa. Hon var svårt handikappad och måste använda kryckor. På sin tidigare plats i en östgötaförsamling hade hon ådragit sig en elakartad reumatism. En barnförlamning förvärrade senare hennes handikapp. Hon avled 1927 i 55-årsåldern. I den gamla skolan rådde mycket primitiva förhållanden, omtalar Gerhard. I ett hörn stod vattenhinken och alla barnen drack ur samma skopa. Vattenhinken användes också för uppmjukning av de hårda smörgåsarna.

De första två åren i folkskolan hade Gerhard Per Larsson till lärare. Det var den gamle skolmannens sista tjänsteår. Han ägde en meteorsten och var mycket intresserad av bygdens äldsta historia och gjorde flitiga anteckningar om hur han i sin fantasi tänkt sig den. Trots att Per Larsson uppehållit lärartjänsten i Hörsta under 30 år kunde han efter avslutad tjänst ett par årtionden vara siffergranskare i såväl sparbanken som hos skofirman C. G. Ströms AB. Vid sin bortgång 1934 var han 83 år.

AB B. S. K. MEK. VERKSTAD - KUMLA

(f. d. BRÖDERNA SANDBERG)

Grundad 1898

TELEFONER: Verkstaden 701 13
Harry Sandberg bostad .. 793 49

MEKANISKA ARBETEN AV ALLA SLAG. Plåtrundningsmaskinen BSK i 4 typer. Bärningskärran BSK. Järnkonstruktioner efter ritningar och förslag. Arbörning, Svarvning, Fräsning, Svetsning, Reparationer.

Gränsstenen vid Kilamossen

Luciafirandet i skolan började tidigt. Redan vid 4-tiden på morgonen skulle de båda klasserna vara samlade vid det gemensamma kaffebordet. Då hade det inte ljusnat, så det var besvärligt att hitta till skolhuset. "Vi fick hojta till varandra för att få hjälp med orienteringen", berättar Gerhard.

1909 anställdes en ung östgöte som lärarvikarie. Hans namn var Josef Svensson. "Nu blir det smörj", trodde Gerhard och hans kamrater, som medgav att de inte var så väluppfostrade. Men den nye läraren tog sina elever på ett sätt som gjorde samarbetet gott redan från början. Han blev populärare för var dag och hans skolklasser gjorde allt vad som kunde göras för att få behålla honom. Det har tidigare skrivits i julbladet, hur ett par modiga flickor uppvaktade "Kumla-kungen", den mäktige P. J. Carlsson, som ensam hade 5 000 röster och som ensam kunde avgöra lärarvalet. På den tiden röstades efter fyrkar. De som hade stor förmögenhet eller stora skuldfria gårdar hade mest att säga till om såväl vid lärarval som i andra kommunala sammanhang. Man påstod kanske med rätta, att det var "djuren som hade mest att säga till om". Inför mötet med flickorna blev "kungen" djupt rörd och lovade att de skulle få den lärare som de ville ha. Josef Svensson valdes med stor majoritet. Han blev också Hörsta trogen fram till pensioneringen och var under ett flertal år överlärare för distriktets samtliga skolor.

Gerhard stortrivdes hos Erik Johansson. Under stjärnklara vinterkvällar tog J. med Gerhard ut och berättade om universum och lärde honom mycket astronomi. Johansson tillhörde de mera verksamma krafterna i Hörsta blåbandsförening, som Gerhard anslöt sig till i de tidi-

ga tonåren. Erik Johanssons moran sa' en gång till honom: "Vad du gör, Gerhard, ska du aldrig börja suppa." Det tyckte han var en bra maning, som han efterlevt. Han räknas efter medlemsåren till Kumla blåbandsföreningens äldsta medlemmar.

Hos Erik Johansson fick Gerhard lära åtskilligt om Vallerstaby och dess historia. Enligt traditionen skall det ha funnits en tullbro i Vallersta, liknande Sundsbron i Mosås. "Karl Johans backe" var vi pojkar mycket rädda för, berättar Gerhard. Ugglorna skrek i de gamla träden, när det mörknade, och det spökade, sas det allmänt. Nedanför backen fanns en damm, där vattnet alltid var kallt. Dammen användes för kylning av mat. Baldurskällaren, som Gösta Eriksson kunnigt och intressant beskriver i 1972 års julblad, använde Erik Johansson till potatisförvaring.

Före storskiftet på 1850-talet var bebyggelsen mera koncentrerad till den högsta kullen. Genom skiftet fick en del bönder större utmarker men sämre jord.

Vattustenen vid vägkanten i norra delen av byn är ett flyttblock från istiden. I en fördjupning överst på det stora blocket håller sig vattnet kvar. Under en torr sommar tog det dock slut på vattnet och man fann då en mängd föremål, mest mynt, varför man trodde att där varit en offerkälla.

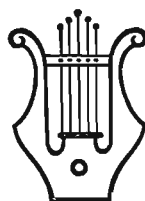
Under sina år hos Erik Johansson fick Gerhard lära sig åtskilligt om gårdsbruk. Men någon jordbrukare skulle han inte bli. Äldre brodern, Gustav, hade lådtillverkning för skoindustrien i Kumlabyn. Till honom kom Gerhard 1914, samma år första världskriget bröt ut. Så här berättar Gerhard: "Exporten av skor ökade oupphörligt. Tyskarna hade kontrollanter här. Skorna packades utan kartonger i stora trälådor. Gustav och jag hade långa arbetsdagar med att spika lådor. Vi lånade en grannes, Lars Blom, hästar och med dem körde jag lådorna till fabriken. Man hann knappt fram till fabriken förrän packkararna var och ryckte i dem. På återvägen skulle jag hämta virke på järnvägen. Detta kom från Nordin i Åsbro och Göransson i Degerön. Jag minns att när jag lastat virket vid lastkajen, som då låg vid nuvarande taxiområdet, körde jag Odengatan söderut och hade vid tjällossningen stora problem att klara de djupa hjulspåren. Det var ingalunda lätt för hästkrakarna att "växla om" till rätt spår. Gustav var ensam om att tillverka lådor med undantag av en kort tid, då en snickare Norling var konkurrent. Han upphörde snart med tillverkningen, sedan han fått anställning på C. A. Jonssons skofabrik. 1918 byggde min bror en fabrik väster om Yxhultsbanan. Andra våningen hyrdes ut till skofirman G. A. Perssons AB. Efter kriget blev det klen med lådbeställningar. Wellpappkartongerna slog ut trälådorna. Lådfabriken blev vaddfabrik. Min bror startade då livsmedelsaffär i Marieberg. Själv hade jag inte långt till mitt nästa jobb vid Kumla Foder- & Utsädesaffär. Där stannade jag tills jag blev folkpensionär."

Till vad Gerhard Olofson här berättat kan läggas, att han åren 1930—1962 med hjälp av sin hustru Gerda innehade vaktmästarsysslan i Kumla Sparbank i vilken även ingick omvårdnaden av bankens fastighet. □

KUMLA MUSIKAFFÄR

Hagendalsvägen 14 - Telefon 710 08 - Etablerad 1945

STORT SORTIMENT AV GRAMMOFONSKIVOR

PIANON

(Pröva först musikintresset genom att hyra. All inbetald hyra tillgodo vid ev köp)

Idrottskrönika

Oh la la — det är smått fantastiskt det här. Kampen och trängseln vid årets hederspall var hård och intensiv. Ja, nästan armbågsknuffig. Kandidater fanns många. Och dessa gav oss huvudbry. Men till slut blev de två — fast de är fyra: Bengt Andersson, brottaren, och Kumla Cykelamatörers lagtempoåkare Ronnie Carlsson, Leif Lundström och Hans-Råger Bergström!

Bengt Andersson är ung. Bara 17 år men redan etablerad mattpressare. Han har hunnit med bortåt 170 tävlingar och mångdubbelt individuella matcher. Bästa prestationer är silverplaceringarna i ungdoms-SM i Finspång och Haparanda och en tredjeplats i fristilens SM i Värnamo. Svealandsmästerskap har han så han kan bada i. Inbjudningsmästerskap så han kan simma i. Klubbmedaljer så han kan hoppa i.

Iförd trikåskjorta och uppe på mattan har denne lille tuffing goda egenskaper: han är snabb, rivig, envig och ger aldrig upp! Han är lurig och oberäknelig, marig och svårbröttad. Han är kort sagt en brottare med färg...

Hans dröm är naturligtvis stora landslaget och ett stort SM-tecken. Känner jag honom rätt så är den drömmen inte så avlägsen — den är snart verklighet. — Man kan ju alltid hoppas, säger han själv lite stillsamt. Och en stillsam och fin kille verkar han vara utanför den mjuka mattan. Desto roligare då att få ge honom utmärkelsen!

Cykelvärldsmästaren Eddy Merckx har slagit fast: Mina pedaler är mina bästa älskarinnor...!!! Jodå — det förstår man. Det måste ju gå hett till om man ska få något utträttat. Det känner herrar Carlsson, Lundström och Bergström till. Och det de utträttade under SM-veckan utanför Kristianstad var inga dåliga grejer.

När Mariestadsåkarna Lennart Fagerlund, Bernt Johansson och Lennart Johansson stod i "segerglansen" och

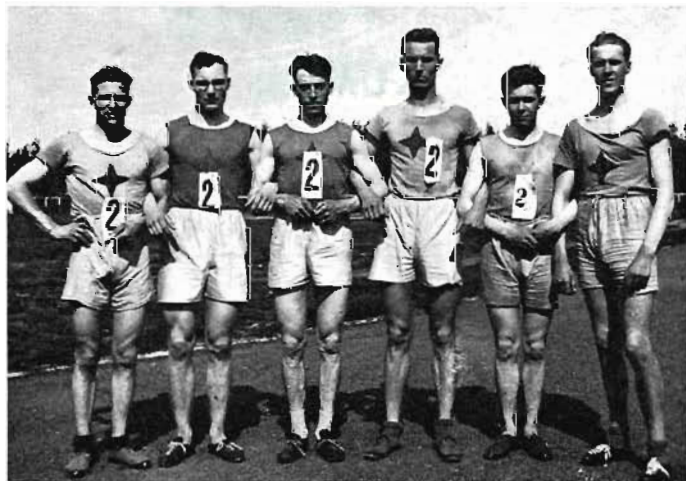
Brottaren Bengt Andersson, som trots sin ungdom redan nått stora framgångar

Bildmontage från den sensationella SM-triumfen

lät sej segerintervjuas ingick rapporter om händelser utefter banan. Det var KCA som stod för dom. När 23 km återstod av loppet låg KCA 1,04 efter då ledande Mariestad. När 15 km återstod var sekunderna nertickade till 47 och bara 3 sek. efter Skoghall. I mål var KCA 45 sek. snabbare än Skoghall bl a. Tala om glöd och kärlek i pedalerna. Det hela är ju nästan otroligt — ja, rena trollslaget. Så ett grattis med stort G till KCA och lagbasen Allan Alexandersson är verkligen på sin plats.

Övriga heta sportnamn med Kumlaanknytning att minnas till nästa år: gångaren och landslagsmannen Roland Carlsson, sprintern och UP-mästaren Jan Axelsson, brottaren Anders Carlsson, bågskytten Ragnar Axelsson, speedway-Indianerna. Nya namn och framgångar mottages naturligtvis tacksamt. Det behöver Kumla...! □

IFK-löpare på 1930-talet. Fr. v.: Nils Bergvall, Nils Pouncette, Gunnar Ståhlberg, Sandin, Helmer Andersson och Sven Willerman

Englund & C:o Efr. Tore Johansson

PLÅTSLAGERI

Ringvägen 18, Kumla Tel. 708 22

UTFÖR ALLA SLAGS

PLÅTSLAGERIARBETEN

MODERATA PRISER

BEGAR OFFERT

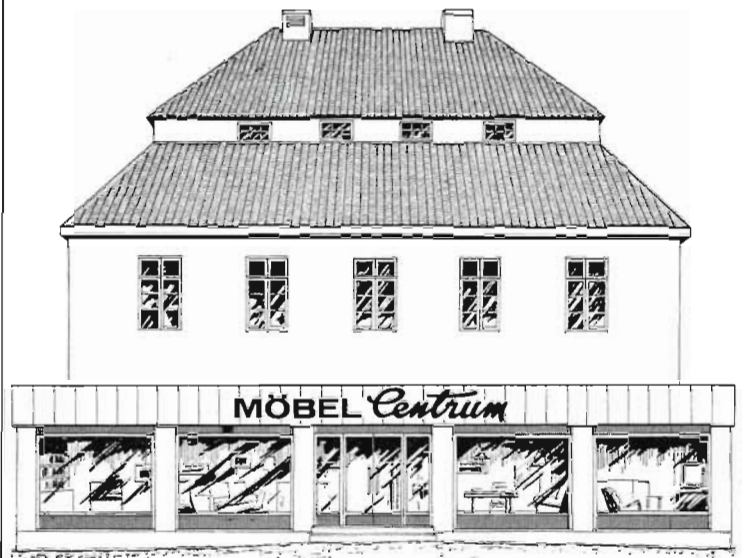
När det gäller
FÖRSÄKRINGAR
av alla slag

KONTAKTA
distriktschef
LARS RAGNARSON
Gamla Örebrovägen 6
KUMLA
Tel. 019/797 35

Haglund's

SKODON EN GROS
EKMAN HAGLUND AB
TELEFON: VÄXEL 792 30

KÄNT MÖBELHUS
vid Järsjö

Gamla E 3 på sträckan Kumla—Hallsberg

VÄLKOMNA

Tel. 019/733 23, 733 24

En sammanslutning av elektriker
ELBOLAGET

Trädgårdsgatan 3

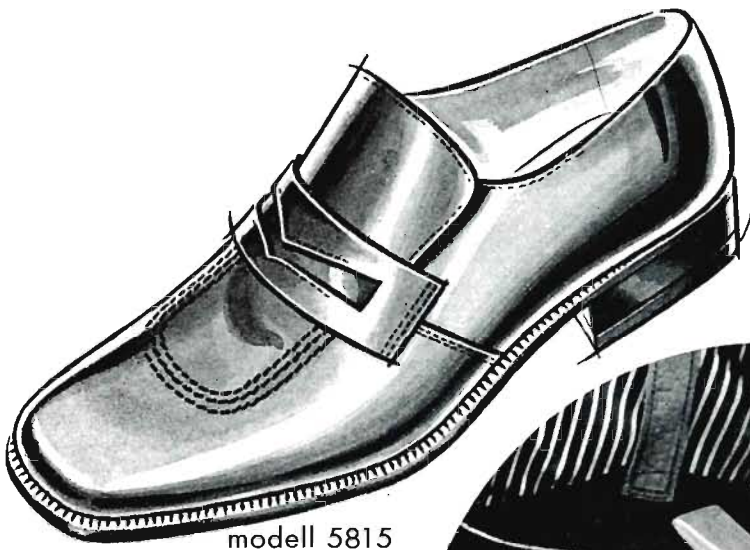
**Affären för
elköksutrustningar
och modern
armatur**

Telefon **754 70**
VÄXEL

ELVAROR med garanti
och service

I Kumla finns skomakarnävar med känsla för kvalitet och passform. Med van hand formas modenyheter i ovanläder av äkta skinn och äkta läderbindsula från AB Kumla Skofabrik.

AMBASSY
-en bra KUMLA sko-

modell 5815

modell 5795

modell 5855

modell 5778

modell 5660

modell 4919

modell 5820

modell 5833

modell 5857

AB LASSE BURÉN · KUMLA

Fråga efter **AMBASSY** i Eder skoaffär

Sparbanken
lånar ut mer pengar
till småhus
än någon annan
bank

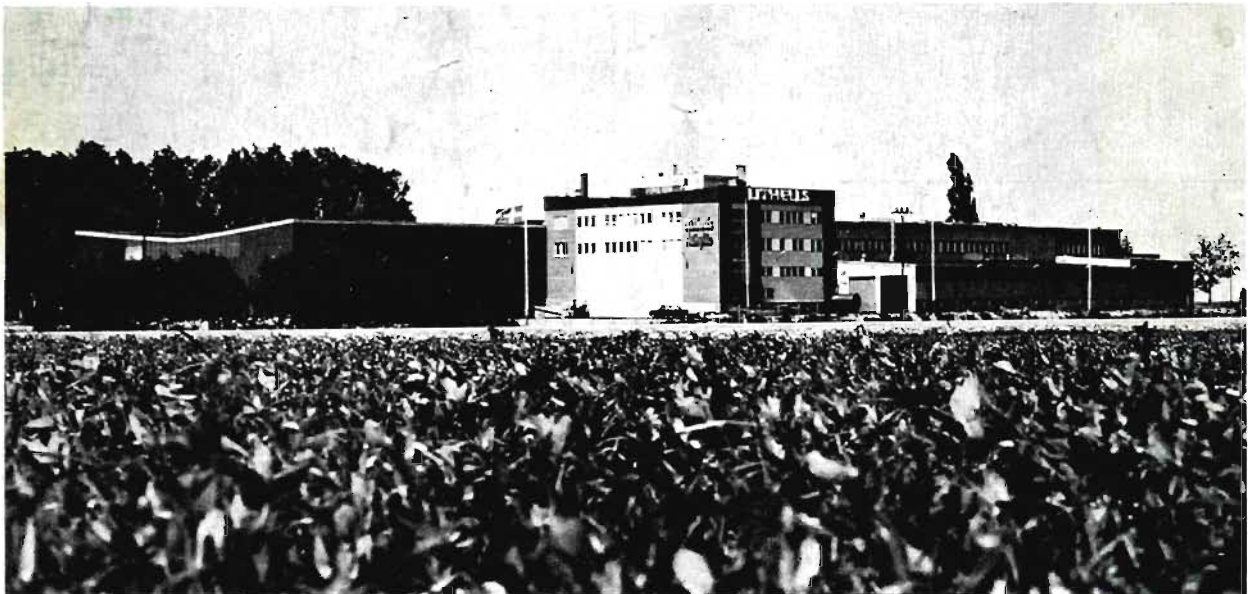
Det finns pengar till dig också
– som bostadssparar i sparbanken

Det finns så mycket vettigt att spara till — t ex en bättre bostad.
Så börja spara i sparbanken. Kom till oss och diskutera dina bostadsplaner!

KUMLA SPARBANK

Öppet 9.30—18. Tel. Vx 754 30

*Lithells i Sköllersta, Europas största och modernaste specialfabrik för varmkorv.
Här tillverkas bl. a. Lithells tre huvudprodukter: Kumla Korv för detaljhandeln,
Sibylla Korv för gatuköken och Dinette Korv för storköken.*

God Jul önskar

LITHELLS